

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ZVEZDANA BERCKO

DRUŽBENE PODOBE NOSEČNOSTI

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ZVEZDANA BERCKO

MENTORICA: RED. PROF. DR. TANJA RENER

DRUŽBENE PODOBE NOSEČNOSTI

Diplomsko delo

LJUBLJANA, 2006

KAZALO

1. Uvod	4
1.1. Namen diplomskega dela	5
1.2. Hipoteze	7
1.3. Uporabljena metodologija.....	8
2. Družbeni kontekst obravnavane tematike.....	9
2.1. Materinstvo med naravnim in družbenim	11
3. Vpliv družbenih razmer na reproduktivno zdravje žensk.....	14
3.1. Pogled v zgodovino	15
3.2. Kakšno predporodno varstvo bi si ženske želele	20
4. Medikalizacija življenja in družbe	21
4.1. Od naravnega do patološkega	23
4.2. Tehnološki nadzor materinstva	25
5. Odločanje za starševstvo – spontano ali načrtovano?	28
5.1. Noseča sem!	31
5.2. Sporočava veselo novico	32
6. Nosečnica v zdravstvenem sistemu.....	34
6.1. S partnerjem na pregled	36
6.2. Ultrazvok – videti pomeni verjeti	38
6.3. Dileme presejalnih testov.....	42
7. Temne plati nosečnosti	45
7.1. Glorifikacija nosečnosti in predporodne depresije	47
8. Socialne opore v nosečnosti.....	49
8.1. Osebne opore	50
8.2. Opore na internetu	51
9. Zunanja in notranja podoba nosečnosti	54
9.1. Predah za diktat vitkosti?	58
9.2. Življenjski stili v nosečnosti	59
10. Fenomen novega očetovstva.....	61
10.1. Delitev družinskega dela v nosečnosti.....	63
10.2. Vidne prakse novega očetovstva.....	64
11. Sklep.....	66
12. Literatura in viri	70

Priloge

1. Uvod

»A si noseča?!?«

(Taka je bila daleč najpogostejša reakcija vseh, ki sem jim povedala, s katero tematiko se bom ukvarjala v diplomskem delu.)

»Ne, nisem.«

»Zakaj pa boš potem pisala o tem?«

Saj res, zakaj pravzaprav pisati o nosečnosti? Kaj pa je na njej tako posebnega? Nenazadnje je to stanje, ki ga je ali ga še bo, navkljub upadajoči rodnosti, ki z demografskega vidika dobiva zaskrbljujoče razsežnosti, doživela velika večina žensk. Med štirimi ženskami, starejšimi od 15 let, so skoraj tri mame, kažejo statistični podatki (vir: Statistični urad RS). V zadnjem popisu v letu 2002 so tako našteali 632.197 žensk, ki so rodile vsaj enega otroka. Od takrat do danes je prvič rodilo še približno 35 tisoč žensk. Tako lahko povzamemo, da je v Sloveniji med ženskami, starejšimi od 15 let, približno 73 odstotkov takih, ki so rodile vsaj enega otroka. Tudi ko povprašamo mlade ženske po njihovih načrtih za življenje, še vedno rečejo, da želijo imeti otroke, čeprav praksa kaže, da se večja število žensk, ki gredo skozi življenje brez otrok.

Tudi sama sem mama dveh otrok, ampak v trenutnem obdobju življenja (preden sem se odločila za temo diplomske naloge) nosečnost ni bila nekaj, čemur bi namenjala posebno pozornost. Nosečnosti in materinstva številnih prijateljic in kolegic so bila zame zgolj mimobežne zanimivosti, h kakemu resnejšemu razmišljanju pa me niso navedla. Dokler nisem nekega dne brskala po medmrežju v iskanju odgovorov na neka čisto druga vprašanja in sem po naključju naletela na spletni forum, na katerem svoje izkušnje izmenjujejo nosečnice. Iz radovednosti sem začela prebirati njihova vprašanja in odgovore in nenadoma osupla ugotovila, da je nosečnost dandanes nekaj povsem drugega kot je bila še ne tako dolgo tega. Pa ne toliko zaradi skokovitega napredka znanosti in tehnologije, uvedbe številnih rutinskih preiskav, ki danes že v zgodnjih obdobjih nosečnosti ponujajo odgovore na vprašanja, na katere je bilo še pred desetletji treba počakati do otrokovega rojstva, misliti mi je dal predvsem tale zapis neznane uporabnice spletnega foruma: *»Trepetanju, ali bo vse OK, ni videti konca, namesto da bi bilo to eno srečno obdobje.«*

Kaj se je zgodilo z doživljanjem nosečnosti, da to naenkrat ni več (samo) srečno obdobje blaženega pričakovanja novega bitja? Glede na to, da se nosečnost kot biološki proces v tako kratkem času ni mogla spremeniti, lahko spremenjeno doživljanje nosečnosti pripišemo družbenim dejavnikom, sem sklepala. V preteklosti je nosečnost namreč veljala za naravno stanje, ki mu kljub rizičnosti izteka nihče ni namenjal pretirane pozornosti. O dogajanju v telesu nosečnice je bilo malo znanega, tudi medicinskih možnosti za ugotavljanje in preprečevanje morebitnih zapletov ni bilo, edino, kar je bodoči materi preostalo, je bilo, da z božjo pomočjo upa na srečen izid poroda. Danes nosečnost in porod ne veljata za tvegani stanje, velika večina nosečnic lahko upravičeno pričakuje dober izid tako zase kot za otroka. Vendar je to stanje zelo (morda bolj kot katerokoli drugo obdobje življenja) ujeto med mite in vsakdanje zahteve, ki jih življenje postavlja pred sodobno žensko, in je očitno (tudi zato) vse bolj obremenjujoče.

1.1. Namen diplomskega dela

Namen pričujoče naloge je ugotoviti, kateri družbeni dejavniki in kako v začetku 21. stoletja vplivajo na doživljanje nosečnosti in sicer:

- kako svoje stanje doživlja nosečnica sama
- kako na nosečnico in nosečnost gleda družba.

Pri tem moram takoj v začetku poudariti, da v zvezi z nosečnostjo in nosečnicami ni mogoče iskati statističnih povprečij, odstopanj od normale ali idealnih modelov. Nosečnosti je toliko kot je nosečnic, saj ne samo, da vsaka nosečnost (tudi zaporedne nosečnosti pri isti ženski) poteka drugače, vsaka nosečnica vsako svojo nosečnost tudi drugače doživlja. Govoriti je mogoče le o nekih splošnih trendih, ki so prisotni in opazni tako v spremljanju in sprejemanju kot v doživljanju nosečnosti.

Nalogo sem zastavila tako, da sem v uvodnih poglavjih obravnavano temo najprej uvrstila v širši družbeni kontekst. Nosečnost kot sicer primarno zelo intimna izkušnja ženske (in njenega partnerja oz. družine) namreč ni samo zasebna. Kot piše Suzana Štular (1990: 100) prav prek ženskega telesa in ženske želje poteka ločnica javno/zasebno. *»Materinstvo tako ni več zasebna stvar, ampak vstopa v družbeno,*

politično, s tem pa postane polje, kjer je javno možno prevajati v zasebno. Žensko telo in ženska želja nista zasebna last, ampak jo determinira, oblikuje družbeno.»

Na doživljanje nosečnosti s strani nosečnice same gotovo vplivajo tudi družbene spremembe, ki so razvidne v spremenjeni vlogi tako ženske kot družine, v spremenjenih oblikah in funkcijah družin in v prevladujoči doktrini odgovornega starševstva. Te spremembe vplivajo tudi na družbeni vidik nosečnosti, pri katerem pa moramo upoštevati tudi pomembne demografske kazalce, ki se kažejo v padanju rodnosti in zviševanju starosti porodnic. Zanima me tudi materinstvo kot institucija, ki s spremembami na širši družbeni ravni doživlja preobrazbo tudi sama.

Sedanje prakse in rutine vodenja nosečnosti in poroda ni mogoče analizirati brez poznavanja zgodovinskih dejstev in njihove ustrezne interpretacije (Drglin, 2003: 22). Zato eno od poglavij namenjam pogledu v zgodovino – kakšna je bila nosečnost nekoč, kaj so o njej sploh vedeli, kako so znali pomagati ob morebitnih zapletih, kako so nosečnice živele in delale. V zvezi s tem se bom ukvarjala tudi z razvojem predporodnega varstva žensk in vprašanjem, kakšno predporodno varstvo bi si ženske želele.

Naslednji sklop je namenjen medikalizaciji življenja in družbe nasploh. Vse bolj očitno in vse bolj medicina pronica v vsakdanje življenje, kar medicini ne samo omogoča, ampak je celo zaželeno, da dejavno sodeluje pri postavljanju ločnic med »zdravim« in »bolnim« oziroma »nevarnim« (Štular, 1999: 27). Samo znotraj konteksta medikalizacije družbe lahko govorimo tudi o medikalizaciji nosečnosti, ki jo na eni strani označuje prevlada tehnologije, na drugi pa nadzor materinstva, oba fenomena pa se v svoji skrajni fazi kažeta v pojmovanju ženskega telesa kot stroja oziroma orodja.

Naslednja poglavja so zasnovana in izpeljana predvsem empirično na osnovi uporabljene metodologije. Začnem z zanositvijo oziroma prizadevanji zanjo, saj že samo čakanje na zanositev postaja vse bolj obremenjujoče. Vse več žensk se namreč ne zna ali noče prepustiti naravi, nosečnost natančno načrtuje in hoče, da uspe takrat, ko si je oziroma sta si s partnerjem zamislila. In če ne? Po drugi strani je edini moment, ko nosečnost uide naraščajoči in vse bolj prisotni medikalizaciji, trenutek ugotovitve o nosečnosti. Za to namreč niso več potrebni laboratoriji v zdravstvenih ustanovah, ampak

je to mogoče povsem preprosto ugotoviti doma s cenenimi in lahko dostopnimi testi za domačo uporabo. A čas, ko za nosečnost vesta le bodoča starša, je kratek. Kmalu novica postane javna. Komu, kdaj in kako ženske povedo, da so noseče?

V obsežnem poglavju o vlogi nosečnice v zdravstvenem sistemu se ukvarjam z ultrazvokom, ki je v dojemanje in doživljanje nosečnosti prinesel velike spremembe, ko je »odprl okno v maternico«, in s presejalnimi testi, ki so namenjeni zgodnjemu ugotavljanju prirojenih nepravilnosti, njihovi rezultati pa lahko sprožijo številne dileme. Zanimalo me je tudi, kakšen je odnos zdravniškega osebja do nosečnice in kakšno vlogo ob nosečnici kot »pacientki« igra njen partner.

Vsako nosečnost spremljajo številni strahovi in bojazni, ki se v hujši obliki kažejo kot predporodne depresije. Kako jih ženske premagujejo in kdo so ljudje, ki so nosečnici v tem času najbližje? Poleg osebnih opor bom raziskala tudi socialne opore na internetu, tu mislim predvsem na spletne portale in forume na temo nosečnost, ki so pomemben nov vir informacij, znanja in različnih oblik podpore.

Omenila sem že, da nosečnost ni samo zasebna izkušnja. Je zelo regulirana in zelo javna, *»ženska izkušnja nosečnosti je vodena s pravili o življenjskem slogu«* (Drglin, 2003: 18). Katera so ta pravila, kdo jih postavlja in kako/koliko jih nosečnice upoštevajo? Zanima me tudi, v kakšni vlogi se vidi nosečnica sama in v kakšni jo vidi družba – je le bodoča mati ali še vedno tudi ženska?

Na koncu namenjam še poglavje bodočim očetom in se ukvarjam predvsem s fenomenom novega očetovstva, ki je po mnenju številnih sociologov *»najočitnejši trend spreminjanja očetovstva in praks očetovanja.«* (Rener in drugi, 2005: 6). Zanimalo me je predvsem, ali se te nove prakse kažejo tudi v ustreznejši delitvi domačega dela.

1.2. Hipoteze

Za analizo obravnavane tematike sem postavila naslednje hipoteze:

H1: Nosečnost je stanje, ki je za večino nosečnic obremenjujoče.

H2: Sodobna nosečnost je vse bolj medikalizirana.

H3: Partnerji nosečnic se v očetovski vlogi vse bolj profilirajo že med nosečnostjo.

1.3. Uporabljena metodologija

Pri pripravi te diplomske naloge sem uporabljala dva glavna vira podatkov:

- intervjuje z nosečnicami oz. ženskami, ki so pred kratkim rodile;
- spletne forume na temo nosečnost.

Opis vzorca

Intervjuvanke sem iskala s pomočjo osebnih stikov, objavila pa sem tudi prošnjo na forumu Nosečnost portala med.over.net, vendar je na tej osnovi prišlo do realizacije le enega intervjuja. Do ostalih intervjuvank sem prišla po metodi »snežne kepe«, kar pomeni, da so me nanje napotile predhodne sogovornice.

Izvedla sem pet intervjujev, vse v januarju 2006 in vse na domovih anketirank v Mariboru, Ljubljani in Škofji Loki. Povprečno trajanje intervjuja je bilo 55 minut. Citati iz intervjujev so povzeti dobesečno, celotna besedila intervjujev pa so v prilogi.

Intervjuvanke so bile (imena so zaradi zagotavljanja zasebnosti izmišljena):

- Maruša, prevajalka z univerzitetno izobrazbo, stara 32 let, poročena, v času intervjuja v 36. tednu druge nosečnosti, v prvi nosečnosti stara 28 let;
- Katja, socialna delavka z visoko izobrazbo, stara 32 let, poročena, v času intervjuja v 6. mesecu tretje nosečnosti, v prvi nosečnosti stara 26, v drugi 30 let;
- Bojana, etnologinja z magisterijem, stara 31 let, poročena, v času intervjuja en mesec po rojstvu tretjega otroka, v prvi nosečnosti stara 26, v drugi 28 let;
- Maja, pravnica z univerzitetno izobrazbo, stara 32 let, poročena, v času intervjuja tri in pol tedne po rojstvu drugega otroka, v prvi nosečnosti stara 28 let;
- Anja, študentka/absolventka, stara 25 let, živi v izvenzakonski skupnosti, v času intervjuja šest mesecev po rojstvu prvega otroka.

Internetni in drugi viri

Med spletnimi forumi sem se osredotočila na forum Nosečnost, ki deluje na portalu med.over.net. Dalj časa trajajoče spremljanje je pokazalo, da je forum zelo obiskan, na njem je vsak dan odprtih več kot deset novih tem. Uporabnice so predvsem nosečnice, pa tudi ženske, ki želijo zanositi, ne tako redko pa se oglašajo tudi matere, ki imajo izkušnjo nosečnosti že za sabo. Podobnih forumov deluje na medmrežju še nekaj.

Citati s spletnih strani, uporabljeni v tej diplomski nalogi, so povzeti dobesedno in niso lektorirani. V pogovorih na forumih je pogost pogovorni jezik, tudi slang, pogosto uporabljane pojme pa nadomeščajo kratice, na primer UZ – ultrazvok, M – menstruacija, G – ginekolog/ginekologinja, AC – amniocenteza, CR – carski rez, DS – Downov sindrom itd.

V času priprave te diplomske naloge sem prebirala sprotne in arhivske številke specializiranih revij (predvsem Nosečnost, posebne izdaje revije Moj malček) in spremljala tematiko v splošnih medijih.

2. Družbeni kontekst obravnavane tematike

Ljubezen, zakon in kmalu je tu otrok. Tako preprost je bil prevzem starševske vloge še pred nekaj desetletji. V zadnjih desetletjih pa je prišlo prav do dramatičnih sprememb.

(Ule in Kuhar, 2003: 57)

V sociologiji ni obče sprejete definicije o družini, saj je ta pojem, sociološko gledano, neverjetno izmikajoč, potreben nenehnega dogovarjanja in neprestanega usklajevanja. Najbolj splošno pa velja, da je »družina življenjska skupnost in hkrati socialna institucija, ki je vsaj dvogeneracijska. Kar družino konstituira, je obstoj starševskega razmerja kot socialnega razmerja.« (vir: zapiski predmeta Sociologija družine). Kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo, definira družino tudi slovenski zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, 69/2004). Pogoj za nastanek družine je torej »prihod« otroka.

Proces oblikovanja družine se v zadnjih desetletjih spreminja po vsej Evropi. Spremembe so sicer razlikujejo v hitrosti in intenzivnosti, vendar je povsod mogoče zaznati enake trende: upada število porok oziroma narašča starost ob poroki in ob rojstvu prvega otroka (Černič Istenič, 1998: 157). Starost žensk ob rojstvu prvega otroka je začela naraščati že v sredini osemdesetih let, še zlasti pa v drugi polovici

devetdesetih, trend pa se nadaljuje tudi v 21. stoletju. Tako je bila povprečna starost prvorodnice v obdobju 1995-1999 25,6 let, do leta 2004 se je dvignila na 27,5 let. Povprečna starost vseh porodnic pa se je z 27,7 leta, kar je bilo povprečje v obdobju 1995-1999 do leta 2004 dvignila na 29,2 let. Posebno opazno je zniževanje števila rojstev v starostni skupini 20 do 24 let in povečevanje števila rojstev v starostni skupini 30 do 34 let, pa tudi 35 do 39 let. Medtem se je trend upadanja rojstev, zaradi katerega demografi sicer bijejo plat zvona, v zadnjih letih upočasnil, leta 2004 se je rodilo celo več otrok kot v letih 2003, 2002 in 2001. (vir: Statistični letopis 2005)

Dejavnikov, ki vplivajo na prehod v starševstvo, je več in se spreminjajo tudi s časom.

Verjetnost tega dogodka (prehoda v starševstvo, op. p.) ni odvisna le od spolne zrelosti staršev, ampak (ker je v modernih družbah rodnost v veliki meri nadzorovana s kontracepcijo) tudi od številnih družbenih dejavnikov na mikro, mezo in makro ravni. Odločitev za starševstvo je, na primer, odvisna od individualne motiviranosti in pripravljenosti prevzeti starševsko vlogo (socialne zrelosti), različnosti družbenih skupin, ki jim posameznik/ca pripada (pričakovanja in vrednote pomembnih drugih, ki vplivajo na posameznika/co v teku socializacije). Odločitev za starševstvo je odvisna še od značilnosti in dogodkov v širšem družbenem okolju, od socialnih, političnih, ekonomskih in kulturnih procesov. (Černič Istenič, 1998: 158-159).

Vendar to ne pomeni, da so otroci postali za ženske manj pomembni. »Nasprotno, v času individualizirane družbe z visoko stopnjo anonimnosti, negotovosti, mobilnosti postaja želja po otrocih del iskanja smisla, ukoreninjenosti, prepoznanja.« (Ule in Kuhar, 2003: 57). Le da je kombinirati delo in družino vse težje. »Za ženske je nenadoma jasno, da otrok omejuje njihove možnosti na delovnem mestu. Torej to, kar je bilo še pred nekaj leti umevno samo po sebi – kombinacija otrok z drugimi cilji v življenju, posebej delom, je sedaj vprašljivo in odprto za dvome.« (Ule in Kuhar, 2003: 61).

2.1. Materinstvo med naravnim in družbenim

Biti ženska pomeni biti mati.

(Štular, 1999: 14)

Kot v magistrski nalogi Miti materinstva piše Suzana Štular (1999: 14-15), je splošno sprejeta družbena predstava materinstva ta, da je biti mati biološko dano, gensko kodirano, naravno dejstvo. Biti mati naj bi bila osnova in edina »prava« želja ženske, ki je le tako izpopolnjena in popolna. Ker izhaja iz predpostavke o biološki danosti, velja materinstvo za »naravno« dejstvo in »ne biti mati« kot odstopanje od norme, celo »delovanje proti naravi«. Ustrezno podobi materinstva je v tej splošno družbeno sprejeti podobi konstruirana ženska spolna identiteta: ženska je pasivna, čustvena, razumevajoča, skrbna itd.

Darja Zaviršek (1994: 25-26) pravi, da je ne glede na to, ali se ženska odloči imeti otroka ali ne, že samo dejstvo, da ženska lahko ima otroka, pomembno tako za definiranje lastne podobe o sebi, kakor tudi za to, kakšna sporočila bo človek na temelju biološkega spola sprejemal iz zunanjega sveta.

Alenka Švab piše, da je ženska prav prek materinske vloge subjekt, ujet med naravo in kulturo. Njena biološkost je torej družbeno determinirana in njena družbenost je biološko determinirana. Ženska družbenost je opredeljena z biološkimi (naravnimi) atributi, paradoksalno pa je, da ta biološkost ni naravna per se, ampak je družbena (2001: 96).

Sposobnost rojevanja je torej biološko dejstvo, materinstvo pa nekaj, kar spada predvsem v področje družbenega (Zaviršek, 1994: 26). Nekaj, kar bi lahko označili kot materinski instinkt, preprosto ne obstaja, zato ima mnogo žensk, kot pravi Ann Oakley, težave pri »prehodu« v odnos mati-otrok. Ann Oakley v svojem delu Gospodinja obravnava mit materinstva in ga označuje za najbolj prepričljivo in najmanj vprašljivo med vsemi utemeljitvami, zakaj bi ženska morala ostati doma (2001: 199). Po Ann Oakley mit o materinstvu vsebuje tri splošno sprejete trditve:

- otrok potrebuje mater
- mati potrebuje otroka

- materinstvo je največ, kar lahko ženska doseže v življenju, samo z njim se res potrdi kot ženska.

Te tri trditve skupaj sestavljajo zaprt krog: ženska mora biti mati, mati potrebuje otroka, otrok potrebuje mater. Kakor vsi miti, ima tudi ta velik vpliv, saj ponavlja in potrjuje tradicionalne oblike vedenja; in na eni ravni tudi drži. Kot pravi Ann Oakley, je res, da v današnji zahodni družbi otrok potrebuje mater, mati potrebuje otroka in da se v ženski sprožajo želje, ki jih lahko zadovolji le z rojevanjem otrok (2001: 200). Ko pa v nadaljevanju analizira omenjene trditve mita o materinstvu, ugotovi, da nobena od trditev ni resnična, ampak jih izzivajo kulturni mehanizmi.

Mit : Vsaka ženska mora biti mati, materinstvo je glavni element ženske spolne vloge. → **Resnica**: Vedenje žensk, ki so matere, je povezano z vzgojo in kulturnimi vrednotami, ne z biologijo.

Mit: Ženska potrebuje svojega otroka. → **Resnica**: Materinska skrb ni mistična, ampak izraz ljubezni. Vez med materjo in otrokom ni biološka, ampak čustvena.

Mit: Otrok potrebuje mater. → **Resnica**: Otrok potrebuje ljubečo skrb, ki ni nujno materina. (Oakley, 2001: 200-236)

Materinstvo še danes označuje podoba »dobre« matere. Ta podoba je obligatorna in toga preskriptivna ter ne dovoljuje individualnih izbir v praksah materinjenja empiričnih mater. Kot piše Suzana Štular (1999: 4), je materinstvo celo več kot obligatorna podoba: je os ženske spolne identitete, ki jo ženska mora doseči, je tisti presežek, ki temeljno obeležuje žensko telo in žensko željo. Da materinstvo ni samo jedro ženske spolne identitete, temveč ultimativni dokaz ženskosti, se kaže tudi v družbeno negativnem odnosu do ne-mater.

Čeprav za sodobnost ne moremo več trditi, da je ženska ne-mati kriminalizirana, kot je bila velikokrat v preteklosti, pa v sodobni družbi za ženske brez otrok ni družbenega prostora in praktično ni vsakdanjega in medijskega diskurza o ženski, ki ne bi nevprašljivo povezoval ženskosti z materinstvom. Polni osebni razvoj ženske je pogojen z materinstvom, torej je »prava« ženska le tista, ki je mati (Štular, 1999: 19).

Nekatere ženske se za otroka odločijo in jim to predstavlja možnost, drugim predstavlja otrok nujnost. Vsem pa je skupno to, da so družbena pričakovanja usmerjena v

spodbujanje rojstev in da so zato tiste, ki otroka iz kakršnihkoli razlogov nimajo, označene kot nenavadne in včasih tudi kot nemoralne (Zaviršek, 1994: 26).

Seveda so s spremembami na širši družbeni ravni povezane tudi spremembe institucije materinstva. Prakse materinjenja skladno s temi spremembami variirajo v času, povezave pa so razvidne le s časovne distance. Toda čeprav se je z novimi spoznanji o razvoju otroka v začetku 20. stoletja in z osamosvojitvijo ginekologije pričel proces scientifikacije materinstva, potekajo pa še drugi procesi desakralizacije, pa se podoba »dobre« matere še dandanes ni iztrgala iz vrednotnega sistema, ki ga je začrtalo krščanstvo s podobo device Marije kot idealne matere (Štular 1999: 27).

Willard (1988, v Štular, 1999: 33) opisuje dva kulturna skripta, ki določata materinjenje v sodobnosti:

- skript nesebične žene in matere
- skript super ženske.

Pri prvem gre za popolno podreditev ženske zgolj materinjenju, ki naj bi ga izvedla skladno s predstavami o popolnosti, neizmerni ljubezni, absolutni podpori. Pri skriptu super ženske pa gre za zmožnost dobro opraviti materinjenje in imeti hkrati uspešno kariero. Medtem ko Willard skript super ženske predstavi kot alternativo skriptu nesebične matere, pa Suzana Štular (1999: 33) meni, da gre le za kvantitativno, ne pa tudi kvalitativno spremembo. Obstaja možnost, da ženska poleg skripta nesebične in žrtvujoče matere sledi tudi skriptu super ženske, kar pomeni, da poleg čim bolj popolnega materinjenja skrbi tudi za čim bolj uspešno kariero.

Družbeni pomen materinstva se v postmodernosti le še krepi, meni Alenka Švab (2001: 115). Zelo počasno spreminjanje v smeri enakomernejše delitve dela in s tem razbremenitve žensk je po njenem mnenju prav posledica nespremenjene percepcije materinstva. Prav zato so družinske spremembe bolj očitne v zvezi z očetovstvom, medtem ko ostaja materinstvo v temeljih domala nespremenjeno (ibid). Tudi Suzana Štular (1999: 101) meni, gre pri ustvarjanju vtisa v najnovjšem času – da ni več mati edina odgovorna za razvoj otroka, ampak sta zajeta oba starša - samo za preimenovanje. *»Vsebinska podoba matere se enostavno poimenuje 'podoba starša', vsebinska sama pa se ne spremeni.«* (Štular, 1999: 101)

3. Vpliv družbenih razmer na reproduktivno zdravje žensk

Prednosečnostno in predporodno varstvo je del varovanja reproduktivnega zdravja in obsega vse postopke, ki jih opravljamo pred in med nosečnostjo z namenom, da se bo zdravi materi rodil zdrav otrok.

(Novak Antolič, v Drglin, 2003: 21)

Definicija zdravja žensk odraža edinstvene dimenzije njihovega življenja: rojevanje, biološke zakonitosti (menstrualni cikel) ter tudi socialni kontekst njihovega življenja, delo in starost. Vsaka od teh dimenzij ima določen vpliv na njihovo zdravje in nasprotno (Ličer, 2003: 51). Reproductivno zdravje žensk je kljub izboljšanju kazalcev zdravja še vedno prioriteta družbe, kar potrjujejo tudi novejša priporočila Svetovne zdravstvene organizacije in ugotovitve Sveta Evrope (Kirar Farazinc, Mihevc Ponikvar, 2005).

Začetki primarnega reproduktivnega zdravstvenega varstva žensk v Sloveniji segajo v obdobje med obema svetovnima vojnama, ko so se pričeli razvijati dispanzerji za žene kot dostopne, ločeno organizirane oblike dejavnosti primarnega zdravstvenega varstva. V primerjavi z drugimi evropskimi državami je mogoče ugotoviti, da je bil pri nas standard reproduktivnega zdravstvenega varstva žensk postavljen višje. Namesto da bi razvijali reproduktivno zdravstveno varstvo žensk kot integralni del osnovnega zdravstvenega varstva z enim izvajalcem, kot v večini evropskih držav, je v Sloveniji skrb za celostno obravnavo prevzel ginekolog. Ta dispanzerska metoda se je začela razvijati po letu 1920. V Sloveniji je bil postavljen tudi višji standard porodništva, saj je nadzor nad porodi v celoti prevzel zdravnik porodničar, medtem ko so v drugih državah normalne porode vodile babice.

V Sloveniji se je v 60. letih 20. stoletja začel razvijati tudi preventivni program za izvajanje preventivnih postopkov z namenom ohranjanja in varovanja reproduktivnega zdravja. Ta program se je ves čas dopolnjeval, skladno z razvojem medicinske stroke in finančnimi možnostmi. Najnovejši program vsebuje pet sklopov preventivnih programov, ki so smiselno usmerjeni v pomembna področja, ki predstavljajo največje

pasti za zdravje, če jih ne nadzorujemo (Kirar Farazinc, Mihevc Ponikvar, 2005). Eden od teh programov je predporodno zdravstveno varstvo nosečnic.

V Sloveniji je, po podatkih za leto 1999, nosečnica v času nosečnosti povprečno skoraj devetkrat obiskala posvetovalnico. Povprečno trajanje nosečnosti (gestacijska starost) ob prvem pregledu je bilo 10,89 tedna. Prvi pregled je do 12. tedna nosečnosti opravilo 73,4 odstotka nosečnic, ob tem, da so razlike po posameznih porodnišnicah velike (odstotki se gibljejo od 45,6 do 78,1). Brez obiskov v posvetovalnici je v tem letu ostalo 1,3 odstotka oziroma 230 nosečnic (Drglin, 2003: 21).

Po podatkih Perinatalnega informacijskega sistema RS za leto 2000 je brez predhodnih obiskov v posvetovalnici za nosečnice rodilo 1,2 odstotka oziroma 211 porodnic, od tega skoraj polovica v Ljubljani (Ličer, 2005).

3.1. Pogled v zgodovino

Poznavanje zgodovinskih dejstev je, skupaj s težnjami, da se jih ustrezno interpretira, bistven element za soočanje s sedanjo prakso in rutino vodenja nosečnosti in poroda.

(Drglin, 2003: 22)

Še v začetku 19. stoletja so bile teorije o nosečnosti zelo raznolike. Odprta pa so bila tudi nekatera ključna vprašanja v zvezi z menstruacijo, oploditvijo, nastankom otroka in trajanjem nosečnosti. Težavo je predstavljala tudi diagnoza nosečnosti. Kot piše Zalka Drglin, so bili simptomi nosečnosti še v 19. stoletju razdeljeni na pozitivne, mogoče in domnevne. Vaginalni pregledi se za potrjevanje nosečnosti niso uporabljali, predvsem zaradi »neprimernosti« tako za zdravnike kot za ženske in zaradi strogih moralnih zadržkov nasploh.

V 19. stoletju ne nosečnice ne zdravniki niso izražali potrebe po zdravniškem nadzoru, ni bilo organiziranega sistema znanj in tehnik, ki bi se nanašali na nosečnico, nobena stroka ni izjavljala, da je nosečnica objekt njene znanosti. Skratka, ni obstajal koncept predporodnega varstva. Kaj naj bi bilo sprejemljivo, zaželeno ali prepovedano, so bolj

ali manj togo določali ljudsko zdravilstvo, posamezni zdravniki in tradicionalne babice ter tabuji in kodeksi ravnanja v nosečnosti. Tako je na primer veljalo prepričanje, da bo brez puščanja krvi v nosečnosti porod težak ali da bo z otrokom kaj narobe (Drglin, 2003: 23).

Tudi sredi 20. stoletja so znake nosečnosti še vedno delili na verjetne in nezanesljive. Iz leta 1952 so tele besede: »Zanesljiva ugotovitev nosečnosti je prve tedne in mesece zelo težavna. Včasih jo je težko prepoznati celo v drugi polovici.« (Lavrič, v Drglin, 2003: 33)

Nosečnost nekoč v Sloveniji

Raziskav kulture rojstva pri nas doslej skoraj ni bilo. Etnološka veda kulture rojstva ni obravnavala kot samostojne sestavine, ampak so bili posamezni elementi rojstva, zlasti pred in po njem, vključeni v opise družinsko sorodstvenih zvez in šeg življenjskega cikla. Knjiga Irene Rožman Peč se je podrla! je zato prvo celovito delo s tega področja pri nas. Avtorica prikazuje, kako so nosile in rodile ženske v župniji Velike Brusnice pri Novem mestu v prvi polovici 20. stoletja, potem ko so skupaj z drugimi prebivalci garale v slabih naravnih razmerah za kmetovanje, kako so z delom in plodnostjo dokazovale svoje vrednosti v krajih, skoraj izoliranih od sveta. Čeprav se je osredotočila na življenjske zgodbe žensk iz določene fare, pa so ugotovitve dovolj splošne, da lahko razumemo temeljne principe, ki so oblikovali kulturo rojstva na slovenskem etničnem ozemlju v prvi polovici 20. stoletja in še malo kasneje. Kajti, kot piše v spremni besedi Zalka Drglin (2004: 171): »Neka župnija Velike Brusnice pri Novem mestu je vsaka župnija... Neka pridna nosečnica, ki se kljub hudi lakoti drži starih zapovedi o obnašanju v takem stanju in ne utrga sadeža s sosedovega drevesa, so vse ženske, ki se trudijo za dobro bitja, ki ga nosijo v sebi.«

V skladu s temo diplomskega dela se omejujem na prikaz življenja nosečnic.

Nosečnost je bila velika skrivnost in tabu, kar je veljalo za celotno slovensko (in ne samo slovensko) etnično ozemlje. Patriarhalna družba je v nosečnosti videla celo nekaj pohujšljivega, med drugim tudi zato, ker je bila posledica spolnih odnosov, ki so jih v skladu s katoliško spolno moralno doživljali kot greh. Zato so se ženske trudile, da bi z

oblačenjem čim bolj prikrile nosečnost, nekatere so se tudi povijale, zlasti neporočene nosečnice. Sicer pa so se v nosečnosti oblačile v svoja siceršnja oblačila, saj si nosečniških oblačil niso mogle privoščiti niti žene premožnejših posestnikov. Znašle so se po svoje – razparale so všitke na oblekah in prestavile gumbe na krilih. Zlasti v hladnem delu leta so bile oblečene pomanjkljivo, saj so poleti in pozimi nosile ista oblačila, pozimi so na vrh oblekle le doma pletene jopice, brezrokavnike in plede. Spodnje hlače so v obdobju med obema vojnama nosile le mlajše ženske, starejše so ostale zveste dolgim spodnjim krilom.

Ženske so nosečnost prepoznale po telesnih spremembah, kakršne so nosečniške pege, slabost in bruhanje, izostanek mesečnega perila, odpor do nekaterih jedi in želja po kisli hrani. Med ženskami v skupnosti so nekatere veljale za poznavalke nosečniških znakov.

Higienske razmere so bile v celotni skupnosti na izredno nizki ravni zaradi pomanjkanja vode in prostorske stiske, telesna higiena nosečnic v ničemer ni odstopala. Tako so si ženske obraz in roke umivale dvakrat na dan, noge zvečer, celo telo pa enkrat do dvakrat mesečno, čeprav so higienska navodila za nosečnice že v tistem času priporočala vsaj dvakrat tedensko kopanje oziroma prhanje.

Prav tako nezadostna in neprimerna je bila tudi prehrana nosečnic. Informatorke, ki so sodelovale v raziskavi Irene Rožman, so poudarjale, da so med nosečnostjo pogosto trpele lakoto! S splošnim pomanjkanjem hrane je mogoče razložiti tudi tabu poželjivosti, katerega funkcija je bila najbrž ta, da so nosečnice pod grožnjo sankcij lažje premagovale lakoto. Informatorke so pripovedovale, da so lačne hodile mimo sosedovih sadovnjakov in vinogradov, vendar si lastninskega tabuja niso upale kršiti, tudi zato ne, ker bi posledice materinega prestopka nosili otroci.

Iz splošne podhranjenosti verjetno izvira tudi ljudsko medicinsko pravilo, ki ga pogosto slišimo še danes, da mora nosečnica jesti za dva. V kmečki stvarnosti tistega časa bi namreč šele dvojna količina dnevni obrokov lahko zagotovila primerno prehranjenost. Zato moramo rek razumeti tako, da morajo nosečnice jesti za dva podhranjena, ne pa za dva dovolj hranjena človeka.

Med nosečnostjo so ženske delale enako kot prej. *»Vse od kraja se je delalo, kar je blu.«* Opravljale so tudi najtežja dela, ničesar niso bile oproščene, in to do zadnjega dne, do samega začetka poroda. Zakon preživetja kmečke skupnosti namreč ni dopuščal, da bi nosečnost, porod ali skrb za otroka porušili utečen delovnik gospodinje. To je veljalo za ženske iz vseh socialnih skupin, tudi za žene premožnejših kmetov. Da bi bile ženske zaradi nosečnosti deležne večje pozornosti in pomoči soprogov, ni bilo v navadi. *»Ah, ne, vsak si je mislu, bo že nardila!«* Za dobro počutje nosečnice so se praviloma zanimale le druge ženske, ki so ji ob različnih priložnostih ponudile hrano, pijačo, počitek in pomoč.

Pri tem pa Irena Rožman poudarja, da pri zapisanem ne gre za posledico dejstva, da so nosečnost pojmovali kot nekaj normalnega. Nasprotno, nosečnost so obravnavali kot nevarno stanje, ki poruši telesno in duševno ravnovesje ženske in celo družbeni red. Zato je bilo treba načeto ravnovesje nosečnice v otrokovo korist uravnavati s tabuji. Irena Rožman domneva, da so kmečke ženske po vsej Evropi to »drugo« stanje z »normalnim« uravnavale predvsem tako, da so spoštovale tabuje in hkrati delale kot prej ter do zadnjega.

Nosečnice so bile glede nosečnosti in poroda popolnoma nerazgledane. Niso niti natančno vedele, koliko časa traja nosečnost. Verjele so v usodo, da bo otrok takšen, kakor je bil ustvarjen, zato se za zdravniške preglede v nosečnosti, tudi v obdobju po drugi svetovni vojni, ko so že bili dostopni, niso zanimale. Porod so pričakovale precej sproščeno, bolj kot datum in potek poroda jih je skrbelo gmotno stanje družine, ki se je z vsakim naslednjim otrokom še slabšalo. Se je pa po drugi svetovni vojni razmeroma hitro uveljavilo rojevanje v porodnišnici. Po pripovedih takratnih nosečnic jih je vodilo spoznanje, da je porod v porodnišnici v primerjavi s porodom na domu varnejši in udobnejši, med najpomembnejšimi prednostmi poroda v instituciji pa so omenjale mir, občutek varnosti, počitek in postrežbo, pri čemer je bil očitno odločilen dejavnik osemdnevni poporodni počitek.

Razvoj predporodnega varstva

Še konec 19. stoletja so ženske v Sloveniji večinoma rojevale s pomočjo babic ali neformalnih porodnih pomočnic, zdravniška pomoč je bila redka. Nosečnosti sami, pa tudi morebitnim težavam in zapletom niso posvečali posebne pozornosti, tudi babice niso opravljale nobene skrbi za nosečnice. Le ženske v visoki nosečnosti, za katere so vedele, so vključile v svoje sezname. Smrtnost je bila visoka tako med novorojenčki kot med porodnicami in prav dejstvo, da številne ženske umrejo zaradi poroda in njegovih posledic ali pa ostanejo trajno bolne oziroma poškodovane, je bilo v prvi polovici 20. stoletja izhodišče začetkov izboljševanja skrbi za nosečnici in porodnice. Pri zasnovi skrbi za nosečnice so bila ključna vprašanja, katere smrti se da preprečiti in kako to narediti (Drglin, 2003: 37).

V Sloveniji je bila nosečnost še v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno tabu tema. Vedenje o nosečnosti in porodu je bilo zelo majhno, ni bilo rednih pregledov v nosečnosti, prav tako ni bilo nikakršnih priprav na porod. Prva porodniško-ginekološka ambulanta s posvetovalnico za nosečnice je bila ustanovljena tik pred drugo svetovno vojno v Ljubljani. Po vojni je zvezna uredba določila organizacijo in delo dispanzerjev in posvetovalnic za ženske. Začeli so poudarjati pomen rednih pregledov v času nosečnosti, ki naj bi jih opravljali zdravniki ali vsaj babice, ne glede na to, ali se ženska sicer dobro počuti. Ob vsaki nepravilnosti naj bi bila nosečnica pod zdravniškim nadzorom. Kot pravi Zalka Drglin, pravilen potek nosečnosti ni bil več pomemben zgolj zaradi nosečnice, temveč tudi zaradi ploda.

Predporodno varstvo nosečnic se je naglo razvijalo. Leta 1950 je zajelo še manj kot četrtino (21,4 odstotka) nosečnic, osem let kasneje pa že večino, skoraj 89 odstotkov. Širil se je krog razlogov, zaradi katerih naj bi nosečnica hodila na redne preglede k zdravniku, na primer, tudi zaradi zdravniške potrditve nosečnosti, pa tudi čas prvega obiska se je pomikal v zgodnejše obdobje. Nosečnice so v 50. in 60. letih 20. stoletja sicer dobivale osnovne napotke za nosečnost in porod, vendar so bile na porod večinoma nepripravljene. Čeprav so v nekaterih porodnišnicah v tem času že delovale materinske šole, so bile slabo obiskane, literature o nosečnosti in porodu pa je bilo malo in še ta je bila skopa (Drglin, 2003: 38-40). Klinična skrb za nosečnice, ki so jo v začetku opravljali v glavnem možki, je postala standardna praksa šele v poznem 20. stoletju.

3.2. Kakšno predporodno varstvo bi si ženske želele?

Čas je, da ženske v Sloveniji povedo, kako želijo roditi in kakšne oblike skrbi potrebujejo v času nosečnosti, poroda in zgodnjega materinstva.

(Drglin, 2005b: 2)

Na vprašanje, kakšno obliko predporodnega varstva bi si ženske želele, ni mogoče dobiti enotnega odgovora, ker ženske ne tvorijo homogene skupine. Zalka Drglin (2003: 63-64) pravi, da je v določenih krogih postalo »moderno« govoriti o nehumanem porodništvu nasploh, na drugi strani pa se pojavili očitki, da je lažen vtis množičnega nezadovoljstva ustvarila le manjša skupina nezadovoljnih in da je večina žensk vendarle zadovoljna. Dejstvo, da se večina žensk ne pritožuje, avtorica označuje za ideološko gesto v smislu »srečnega sužnja«, da bi izničil eksplozivni potencial »osvoboditve«. Meni, da tišine večine ne moremo enačiti z zadovoljstvom in da je nezadovoljstvu treba prisluhniti, četudi gre v resnici samo za manjšino. Ustrezno obliko predporodnega varstva in skrbi za nosečo žensko, ki se bo približala željam in potrebam sodobnih žensk, je mogoče zasnovati le na podlagi ugotovitev, kaj bi ženske želele, kaj potrebujejo in kaj menijo, da je potrebno in koristno.

Prva raziskava pri nas, ki kot osrednje raziskovalno vprašanje postavlja izkušnje, zadovoljstvo in doživljanje nosečnosti, poroda ter poporodne skrbi, poteka prav v tem času v okviru širše raziskave Porodnišnice za današnji čas, ki jo koordinira Inštitut za varovanje zdravja RS v sodelovanju z Ginekološko kliniko in Visoko šolo za zdravstvo, financirata pa jo Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS in ministrstvo za zdravje. Vprašalnik (razdelili so jih lani) obsega več kot sto vprašanj o zadovoljstvu s skrbjo v nosečnosti, s porodom in poporodno nego. Zbrani rezultati bodo služili za predloge sprememb na področju varstva nosečnic, poroda in poporodne nege. (Vir: Sporočilo za medije, Inštitut za varovanje zdravja, 19. 4. 2005).

4. Medikalizacija življenja in družbe

Normalno ne pomeni več 'povprečno', temveč nekaj, kar je družbena norma. Če kaj odstopa od nje, so brž na voljo sredstva za izboljšavo ali odstranitev motenj/deviacij. Sodobna medicina naravnost živi od popravljanja 'napak' narave.

(Ule, 2003: 34)

Medikalizacija pomeni proces, skozi katerega je vsakdanje življenje in delovanje preoblikovano v medicinske probleme, podvržene medicinskemu nadzoru in definicijam, v katerih so poudarjeni tveganje, patologija in terapevtski posegi ali potreba po nadzoru (Drglin, 2003: 23).

O medikalizaciji nosečnosti ne moremo govoriti zunaj konteksta medikalizacije življenja in družbe nasploh. Medicina namreč vse bolj pronica v vsakdanje življenje, predvsem na osnovi percepcije zdravja kot ene najvišjih vrednot (v raziskavah Slovensko javno mnenje se zdravje uvršča na absolutno prvo mesto na lestvici vrednot, najvišjo oceno mu pripisujejo tudi mladi, Ule, 2003: 44-45), kar medicini ne samo mogoča, ampak je celo zaželeno, da dejavno sodeluje pri postavljanju ločnic med »zdravim« in »bolnim«, »nevarnim« (Štular, 1999: 27). Blanka Tivadar (1996 : 68) ugotavlja, da »*medicinska vednost poleg 'narave' odseva in ohranja tudi družbene odnose, sodeluje pri ohranjanju družbeno zaželenih vlog ter posreduje vzorce sprejemljivega spolno specifičnega vedenja*«. Mirjana Ule (2003: 241) poudarja, da je širjenje medicine v splošno življenjsko prakso najmočnejši izraz medikalizacije družbe in da gre pri procesu medikalizacije družbe za spremembo znotraj moralnih redov družbe (ibid, 27).

Mnenje medicine je družbeno pomembno in ima veliko družbeno avtoriteto, kar se je videlo tudi ob neuspešnem referendumu ob predlogu zakona o umetni oploditvi samskih žensk v Sloveniji spomladi leta 2001. Čeprav so zdravniki v javnih razpravah nastopali z razlogi, ki so predvsem domena družboslovnih strok, na primer o vlogi biološkega in socialnega starševstva ali o posledicah pluralizacije družinskih oblik, so jim ljudje verjeli in so brez zadržkov sprejemali njihove argumente (ibid: 239-240).

Medikalizacija nosečnosti

Ženska telesa so oblikovana tako, da bi v večini primerov lahko nosila in rodila otroka, kultura v svojih raznoterih oblikah pa je tista, ki določa status in pogoje za materinstvo nasploh in v številnih pomembnih podrobnostih, pri tem telo ni izvzeto. Izbire nosečnic so nadzorovane in omejene, uveljavljene so določene oblike socialne in zdravstvene skrbi, piše Zalka Drglin in navaja številne avtorje (Donzelot, Gelis, Oakley, Shorter), ki izhajajo iz predpostavke, da sta nosečnost in tudi širše materinstvo medikalizirana. Navaja tudi Wagnerjevo trditev, da celotno 20. stoletje označuje medikalizacija materinstva.

Po tezi Ann Oakley (1992) bi medikalizacijo nosečnosti lahko opisali v dveh korakih:

- v 17. in 18. stoletju se je nosečnost inkorporirala v medicinski diskurz kot naravno stanje;
- v začetku 20. stoletja se je začela razvijati klinična skrb za nosečnice, kar je še posebej izrazito po letu 1950. Prišlo je do postopne redefinicije nosečnosti – od naravnega stanja se je poudarek prevesil k »patologiji«, medicinskemu problemu, sorodnemu bolezni.

Ann Oakley poudarja, da je lahko medicinska oskrba za nosečnico značilen vir stresa, ki jo doživlja kot razosebljenje tudi tam, kjer je izid poroda srečen in je otrok zdrav. Nosečnice so poročale, da so se slabo počutile:

- če so bile obravnavane kot objekt na tekočem traku,
- če niso doživljale kontinuitete skrbi in nikoli niso videle istega zdravnika ali sestre več kot enkrat ali dvakrat (v bolnišnici),
- če so dobile mlačen odgovor ali tišino, kadar so želele od zdravstvenih delavcev določene informacije,
- če so bile deležne pretirane uporabe tehnologije in medicinskih preiskav,
- če so naletele na organizacijske probleme in na dolgo čakanje pri oskrbi mater in otrok,
- če so poročale o socialnih težavah ali problemih in so imele občutek, da se to zdi zdravstvenim delavcem ob ostali medicinski oskrbi postranskega pomena.

Sheila Kitzinger (1994) pa trdi, da se v zdravstveni ustanovi vloga ženske zoži zgolj v pacientko in se jo kot tako uvrsti v hierarhijo, ki ji kot pacientki gre. Nosečnost tako drugi spremenijo v medicinski proces, pri katerem opazujejo zarodek in spremljajo ter nadzirajo njegov razvoj. Za nosečnico, ki jo s tem postavijo na drugo mesto, je lahko to obdobje hude osamljenosti. Podpore sicer lahko poišče pri partnerju, vendar ima ta pogosto občutek, da drugi vodijo nosečnost in da nima dovolj znanj in samozavesti, da bi ji lahko pomagal.

Suzana Štular (1999: 29) pravi, da je medicina hkrati s prisvajanjem ženskega telesa producirala tudi identiteto pacientke, kar je olajšalo redukcijo ženske zgolj na telo in redukcijo tega telesa na oboleli organ, ki ga tretira medicina. Podoba ženske – pacientke, ki jo producira medicina, je tako podoba šibke, zmedene, neodgovorne, potrebne varstva.

Medicinski diskurz pomembno določa tudi podobo »dobre« matere in vse bolj pridobiva avtoriteto kot glavni označevalec zdravega, normalnega, saj preko množičnih medijev vse bolj pronica na vsa področja vsakdanjega življenja. Pomen medicinskega diskurza (Štular, 1999: 100) raste tudi z razvojem novih reproduktivnih tehnologij, ko v nekaterih primerih biološke nezmožnosti omogoča postati mati in si zato pridržuje pravico krojenja podobe ženske, ki lahko postane mati. Ta zmožnost podelitve statusa matere je toliko pomembnejša, ker so prevladujoče podobe žensk ne-mater negativne in/ali pomilovalne.

4.1. Od naravnega do patološkega

Nosečnice naj skrbijo za svoje telo, svojega duha pa naj ne obremenjujejo s skrbmi, saj zarodek veliko prevzame od matere, tako kot rastlina iz zemlje, iz katere poganja.

(Aristotel, v Berginc-Šormaz in Šormaz, 1998: 14)

Že omenjeno tezo Ann Oakley o postopni redefiniciji nosečnosti – od naravnega stanja se je poudarek v drugi polovici 20. stoletja prevesil k »patologiji«, medicinskemu problemu, sorodnemu bolezni - ki se pogosto pojavlja tudi pri drugih avtorjih, je Zalka

Drglin (2003) preverila na podlagi različnega tiskanega gradiva o nosečnosti in porodu, predvsem priročnikov, ki so bili dostopni prebivalkam slovenskega ozemlja.

V priročnikih, izdanih od prve polovice pa vse do 90. let 20. stoletja, ni našla definicije, po kateri bi bila nosečnost neposredno označena za bolezen. Nasprotno, pogosto se pojavljajo trditve, da nosečnost pojmujejo kot bolezen nosečnice same, zdravniki pa si štejejo za dolžnost, da jih prepričujejo o »naravnosti« tega stanja. Vendar bi bilo tezo o medikalizaciji nosečnosti preuranjeno zavreči, pravi Zalka Drglin. Medikalizacija se namreč v tem primeru ne kaže neposredno na ravni izjav, pač pa v avtoriteti izjavljalca ter načinu in mestu izrekanja. Medikalizacija življenja se v teh primerih kaže kot oblikovanje pravil za posamezno skupino (nosečnice v tem primeru), ki se jim mora podrediti kljub »naravnosti« stanja. Z. Drglin navaja primer skorajda iz našega časa (Klun, H.: Nosečnost in porod, 1992):

»Nekatere žene gledajo na nosečnost podobno kot na bolezen, ki jo je treba pač prestati. To stališče je popolnoma napačno. Prav nasprotno: za ženo je komaj kakšno stanje bolj naravno in osrečujoče kot pričakovati in roditi otroka.«

Toda: *»Vendar pa se mora naslednjih devet mesecev posvetiti tej svoji nalogi, prilagoditi ves svoj način življenja posebnim zahtevam organizma, da bo vse potekalo zanj in za otroka kar najbolje.«*

Na organizacijo vsakdanjega življenja in »normiranje« nosečnic so se nanašali že nasveti v priročnikih za nosečnice, izdanih v evropskih državah ob koncu 19. stoletja (za naše okolje še ni raziskano, kdo jih je bral). Noseče telo je pojmovano kot telo, ki mora biti pod nadzorom. Ta nadzor in pravila postavlja »medicinsko oko«. Dejavnosti, razpoloženja, čustvovanja in razmišljanja nosečnice so ocenjevana kot bolj ali manj primerna, slaba ali dobra. Posledice odklonov so lahko simbolične, lahko pa tudi empirično materialne ali celo pravne.

V slovenščini do konca druge svetovne vojne priročnikov o nosečnosti in porodu skoraj ni bilo. Tisti redki pa so napisani v prosvetiteljskem duhu. Ženske so pogosto opisane v dveh skrajnostih. Na eni strani so ženske, ki se vedejo lahkomišelnost in brezskrbno, četudi vedo, da so noseče, na drugi strani pa so občutljive in nervozne ženske, pogosto pripadnice meščanskega sloja, ki jih vse preveč skrbi. V vsakem primeru pa velja, da mora nosečnica živeti tako, da bo »sleherno njeno dejanje in nehanje podrejeno

materinstvu, vse drugo je drugotnega pomena«. Prevladujoč stil pisanja je razviden iz naslednjega sklepa (Žena in dom, Ljubljana, 1931), ki ga Z. Drglin opisuje kot »nekakšen nameček v obliki splošno dvignjenega kazalca glede ženskih pomanjkljivosti nasploh, podčrtano s paternalizmom in avtoriteto znanosti: »Tudi naj ne bo (nosečnica) nikdar brez dela in nikdar naj se ne preobje, zakaj to so viri številnih slabosti v ženskem svetu.« Še v začetku druge polovice 20. stoletja so se nasveti držali omenjene sheme, stalnica je bilo pripisovanje različnih moralnih lastnosti, ki so celo na nek način utelešene v ženskah iz različnih socialnih plasti.

Kasneje, v 50. in 60. letih, iščejo vzrok moralnih lastnosti žensk in njihove materinske kakovosti v psihični konstituciji. Nosečniške slabosti so postale, na primer, simptom zavračanja otroka ali nesprejemanja funkcij zrele ženske. Gre za bolj ali manj dosledne izpeljave različnih psihičnih in psihoanalitičnih teorij, ki so jim skupne povezave med prevladujočimi koncepti materinstva in tendencami, da ti postanejo merilo normalnosti, za deviacijo pa je označeno tisto, kar se ne vkaluplja v ta koncept (Drglin, 2003: 24-32).

4.2. Tehnološki nadzor materinstva

*Občutenje telesa je močno povezano z občutkom suverenosti nad njim.
(Ule, 2003: 65)*

Čeprav je v skrbi za nosečnico vedno sodelovalo in si nasprotovalo več konceptov – bolj holistični in bolj mehanicistični in je bil končni rezultat učinek delovanja številnih dejavnikov, pa je čas po letu 1960 označilo prevladujoče glorificiranje tehnologije (Drglin, 2003: 41). Tehnologija se je med drugim razvijala tudi v smer vizualizacije zarodka. Rentgeniziranje nosečnic, kar je bilo v nekaterih državah rutina, so po številnih navedbah o škodljivih posledicah opustili. Dejansko »okno v maternico« pa je prinesla uporaba ultrazvoka, ki s pomočjo zvoka omogoča videti prej nevidno (Drglin, 2003: 41). Prvič naj bi ultrazvočno preiskavo opravili leta 1955 (v nekaterih tekstih se pojavlja tudi letnica 1958), v širšo uporabo je prišla po letu 1960. V Sloveniji je prva uporaba ultrazvoka v porodništvu zabeležena leta 1962, do konca 70. let se je kot rutinska metoda uveljavil v vseh slovenskih porodnišnicah.

Z uveljavitvijo še drugih tehnik prednatalne diagnostike je bilo dokončno konec dobe, ko je bila maternica, kot pravi Ann Oakley (1984) sveto mesto. Danes novorojenček po porodu ni več neznan pacient. Središčna vloga v času nosečnosti pa se je od ženske premaknila k raziskovanju in tudi zdravljenju ploda. Čeprav številne nove tehnologije ne zahtevajo dosledne pasivnosti ženske, pa jo pogosto implicirajo. Zaupanje v verodostojnost podatkov, ki jih dajejo različne vrste tehnične opreme ali orodja, je večje kot zaupanje v občutke posameznice (Drglin, 2003: 42).

Zalka Drglin, ki obsežno prikazuje in analizira razvoj predporodnega varstva in materinskih šol kot institutov moderne dobe, pravi (2003: 423), da je srž zastavljenega problema v vprašanju: *»Je 'medicinski prevzem' nosečnosti (ter poroda in poporodnega varstva) gesta oblasti ali končna osvoboditev ženske izpod jarma vrste?«* Postavlja vprašanja glede uporabe različnih tehnologij pri spremljanju nosečnosti, vpetosti materinstva v institute nadziranja in pomoči ter ženskega sodelovanja ali upora pri različnih stopnjah institucionalizacije. Pravi (ibid), da smo *»ponekod priče konceptu skrbi za nosečnico, kjer ni lastninjeno zgolj telo v smislu pokvarljivega, skrb vzbujujočega inkubatorja, pač pa tudi njena občutja, želje in misli.«*

Suzana Štular (1999: 44) piše, da si je žensko telo prilastila znanost, natančneje medicina, predvsem z uveljavitvijo ginekologije kot avtonomne vede; s tem je prevzela nad ženskim telesom nadzor, kar je razvidno ne samo iz poseganja v in končnega nadzora nad porodom in porodnimi praksami (te so kulturno in zgodovinsko specifične, v zahodnoevropskem družbenem kontekstu pa so umeščene v medicinski diskurz in njegovo razumevanje ženskega telesa), temveč tudi iz nadzora nad reproduktivnimi možnostmi. Ni namreč naključje, da je edino na prostem trgu dostopno kontracepcijsko sredstvo kondom, ki je hkrati edino, ki ga uporabljajo moški (ženski kondom oz. femidom se ni uveljavil do takih razsežnosti). Ženska kontracepcijska sredstva pa so pod strogim nadzorom medicine.

Sheila Kitzinger (1994: 66) piše o pojmovanju ženskega telesa kot stroja, *»ki se lahko vsak hip pokvari in lahko deluje le, če ga skrbno nadzira višji mehanik.«* To sporočilo ženska v naši družbi sprejema od prvega srečanja s katerimkoli zdravnikom, zlasti pa z rednimi ginekološkimi pregledi pred in med nosečnostjo (Štular, 1999: 64).

Pri nas uveljavljena porodna praksa, po kateri je akter poroda porodničar, ženska pa je nad samim porodom popolnoma izgubila nadzor, pa po mnenju Suzane Štular (1999: 64) predstavlja celo enega od mehanizmov družbenega nadzora nad »pravilno« ponotranjeno spolno identiteto. *»V nekem smislu je ženska, 'privezana' na porodno mizo, ideal ženskosti; je popolnoma nemočna, pasivna, nepopolna, ranljiva in poslušna.«* Skozi to 'nadzorno točko' nad žensko spolno identiteto pa gre večina žensk. Ne samo tiste, ki rodijo, kajti eno takih 'nadzornih točk' predstavljajo tudi redni ginekološki pregledi. Resda ne tako totalno kot porod, vendar je izkušnja podobna (ibid).

Čeprav so tako pričakovanja kot izkušnje žensk zelo različne, pa je vse prevečkrat v ospredju otrok kot cilj, ženska pa kot »potujoči inkubator, ki utegne povzročati težave« (Drglin, 2003: 63). To je mogoče zaznati tudi na jezikovni ravni, saj metodo, s katero tiste nosečnice, pri katerih je pričakovati zaplete pri porodu in nevarnosti za zdravje novorojenčka, napotijo v boljše opremljene porodnišnice (ljubljansko in mariborsko), imenujejo »transport in utero – prenos v maternico«. Nekatere nosečnice opisujejo, da imajo občutek, da kot osebe skorajda ne obstajajo in da so njihove potrebe v ozadju.

Kot paradigmatski primer medikalizacije materinstva pa Zalka Drglin navaja definicijo poroda iz slovenskega učbenika, kjer je ženska izbrisana, tako rekoč skrčena v lastno maternico:

»Porod je proces, med katerim se plod, plodovi ovoji in posteljica iztisnejo - porodijo iz maternice.« (v Drglin, 2003: 18).

5. Odločanje za starševstvo – spontano ali načrtovano?

»Če bi bila želja enostranska, ne bi bilo prav. Tako čutim. Nočem, da bi bil otrok splet slučajev, ampak premišljeno načrtovan. Sem bila pa tudi pripravljena na to, da ne bo uspelo takoj.«

(www.med.over.net, Forum: Nosečnost, avtor: Mamika 36, datum: 09-01-06 09:25)

Medtem ko se v naši laični, pa tudi strokovni javnosti pojavljajo vse glasnejše zahteve, naj se porod kot naravno dogajanje v kar največji možni meri prepusti naravi, pa za sam začetek nosečnosti oziroma zanositev velja drugače. Podatkov o tem, koliko nosečnosti se je začelo po srečnem ali nesrečnem naključju, koliko pa jih je bilo načrtovanih, ni. Z zanesljivostjo pa lahko trdimo, da z naraščanjem osveščenosti o bioloških dogajanjih v telesu ob oploditvi ter z naraščanjem uporabe ter z vse večjo dostopnostjo vse širšega spektra različnih oblik kontracepcije število neželenih in naključnih nosečnosti upada, kar se nenazadnje odraža tudi v podatkih o upadanju števila umetnih prekinitev nosečnosti (splavov).

Pregled gradiva, ki ga uporabljam pri pripravi te diplomske naloge, pokaže, da je nosečnost večinoma plod dogovora obeh partnerjev, četudi ta dogovor ni nujno ekspliciten.

»Sploh ni bilo tako, da bi usedla in se pogovarjala, zdaj bomo imeli otroka. Pač vedela sva, da hočeva imeti kakšne tri otroke, recimo.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

Ne glede na to, da je odločitev za nosečnost bolj ali manj stvar konsenza obeh partnerjev, pa je velikokrat ženska tista, ki da pobudo ali celo sprejme dokončno odločitev.

»Prvič sva odločitev sprejemala kar dolgo časa – skupaj. Mislim, da se je predvsem on malo bal, kako bova zmogla, če bova odgovorna starša, če bo otrok preveč zahteven, če... Kaj pa vem, kaj! Je pač bolj ziheraš! In prav je tako, a ne! Ja, drugič sva že 'vedela', da nam gre in odločitev ni bila težka.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor Al.ina, datum: 09-01-06 14:19)

»Mislím, da je bil čísti konsenz, pri prvem, pri drugem mogoče malo bolj moja odločítev, ker nisem hotela, da bi bila predolga razlika med otrokoma.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Spontano je prišlo do tega, da sva si na neki točki najine zveze zaželela otroka, jaz pa sem bila tista, ki je izbrala primerni čas.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Bolj moja, moj bi še čakal...« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Odločítev je bila bolj moja, se ji pa fant ni upiral.« (Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

»Pri nama je bilo tako, da sem si jaz otroka zelo želela, mož pa niti ne, ampak so bila že visoka leta, tako da je pač nekako pristal na to, da ga imava. No, ko smo dobili dojenčico, pa se je kar zaljubil vanjo. Tako je čez kako leto sam izrazil željo, da moramo nujno imeti še enega.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: HelenaK, datum: 08-01-06 11:48)

Ker je odločítev za otroka načrtna, je tako načrtovana tudi zanositev. Mnogi jo načrtujejo mesece naprej, predvsem glede na službene obveznosti, ne tako redko pa tudi glede na letne čase.

»Prvič sem rodila julija 2001, letos julija bom rodila drugič. Prvič mi je bilo vse tako super, da smo tudi v drugo tako planirali.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Eva, datum 22-02-06 14:58)

Vedeti je treba, da so tudi pri povsem zdravih partnerjih možnosti za zanositev v enem mesecu razmeroma majhne (okoli 25 odstotne). Do preiskav za ugotavljanje vzrokov morebitne neplodnosti in ustreznega zdravljenja sta partnerja upravičena šele, če po letu dni rednih spolnih odnosov ne pride do zanositve.

A očitno se je težko sprijazniti z dejstvom, da narave ni mogoče kar tako premagati. Mnoge ženske že kar bolešno opazujejo svoje telo v drugi polovici mesečnega cikla in

iščejo pri sebi znake morebitne nosečnosti, vsako menstrualno krvavitev pa doživljajo kot neuspeh in travmo.

»Pred vsako menstruacijo me bolijo prsi, sedaj pa bolečina že pojenja, kar pomeni, da se v mojem telesu ni zgodilo nič novega, le star cikel, ki spet prinaša razočaranje in solze z njim...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Zara, datum: 20-01-06 09:01)

»Mož pravi, da sem že bolna, pa naj si že enkrat neham domišljati, da sem noseča. V soboto sem imela roza izcedek, potem pa nič več. Sobota je bil 7. dan po ovulaciji, menstruacijo pa pričakujem šele v nedeljo, 22.1. Tri dni me tudi nekaj čudno ščemi v prsah... Pa naj mi še kdo reče, naj si neham domišljati, da sem noseča!!!« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor:, datum: 17-01-06 08:30)

Z vsakim mesecem, ko tako želenega izostanka menstruacije ni, se napetost stopnjuje, zdi se, da marsikomu postane smisel življenje le še preračunavanje domnevno plodnih dni, kar izriva spontanost tudi iz partnerskih odnosov.

»Problem nastaja, ker se res drživa navodila in sexava redno vsak drugi dan, izjemoma vsak tretji od 6. do 25. dneva ciklusa. Kje je problem? Sita sem že sexa, ker to ni takrat, kadar si midva želiva, ampak ko je treba. Sexa imam poln kufer in komaj čakam tiste dneve, ko nama ni treba.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Asja, datum: 10-12-05 10:22)

»Če si s partnerjem res želita otroka, je mogoče kdaj pa kdaj res malo manj spontanosti. A kdo si lahko privoščiči, da bi šla mimo še ena ovulacija!« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: taanmo, datum: 20-01-06 11:32)

5.1. Noseča sem!

»Oj, jaz je nisem dočakala (menstruacije, op.p.). Mislim, da sem se šele zdaj sprostila, pa že štiri dni vem, da sem noseča.«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: zana21, datum: 11-03-06 00:53)

Medtem ko so bile ženske stoletja in tisočletja obsojene na čakanje do polovice nosečnosti, ko so začutile otrokove gibe, da so dokončno potrdile svoje slutnje in so še pred poldrugim desetletjem morale v laboratorij, kjer so opravljali urinske teste za ugotavljanje nosečnosti, pa je danes dokončen odgovor mogoče dobiti že takoj ob izostanku menstruacije ali celo že kak dan prej in to kar v domači kopalnici ali na stranišču. Odgovor da v plastični lonček ujetih nekaj kapljic urina in plastična ali celo le papirnata paličica nosečnostnega testa za domačo uporabo (na voljo je več testov različnih proizvajalcev, ki so enostavni in poceni ter lahko dostopni, naprodaj so v prosti prodaji, tudi drogerijah). Pozitiven izid se pokaže v obliki dveh črtic oziroma križca v obliki plusa (odvisno od posameznega testa), zanesljivost pa je ob pravilni uporabi zelo visoka, blizu stototna. Negotovosti se pravzaprav pojavijo le ob preveliki nestrpnosti, saj nekatere test opravijo prezgodaj, ko je v urinu, četudi je v resnici prišlo do zanositve, še premalo nosečniškega hormona, na katerega reagirajo kemikalije v testni paličici.

»Včeraj sem delala test (CB in Roamed) - 5 dni pred menstruacijo, ker mi je skoz slabo, bruhalo sem ... In je na CB pokazalo eno bolj debelo črtico - čisto zraven pa še eno, malo je viden presledek med njima...na testu Roamed pa eno rdečo in precej stran (kot je napisano v navodilih) še eno, ampak je bila zelo slabo vidna oz. bela. Kaj mislite, ali je možno, da sem? Sicer sem rekla, da bom počakala še 1 teden in še enkrat naredila test.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Miša, datum: 08-03-06 11:34)

Nekatere ženske nosečnostni test opravijo v prisotnosti partnerja, vsekakor pa je partner tisti, ki za novico prvi izve. Običajno takoj po opravljenem testu.

»Najprej sem povedala partnerju, saj sva rezultate testa čakala skupaj.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Fantu sem povedala po telefonu. Najprej mu ni bilo nič jasno, mislil je, da je to šala.«
(Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

»Tako, po testu, direkt. Mu pokažeš tisto palčko... Ne moreš počakati, veš. Saj si misliš, joj, pa bi lahko kako večerjo skuhala, pa ono pa tretje, pa ne, ampak sem kar takoj povedala.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Ko sem test naredila, sem ga zbudila, čuj, še enega bova imela...« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Test sva delala skupaj, potem sva bila tiho do prvega pregleda.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Rozalija, datum: 19-09-05 11:27)

»Mislim pa, da je ravno začetek, ko še tebi ni čisto jasno, da nosiš v sebi malo bitjece, najlepše obdobje, ko ti in partner že vesta, se o tem pogovarjata in na to pripravljata, drugi pa tega še ne opazijo. Nobenih pogledov v stilu 'koliko se ti je trebušček povečal', nobenih vprašanj... Ne vem, vse skupaj je malo magično. Potem se to malo spremeni...«
(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: tatjanad, datum: 05-10-05 09:43)

5.2. Sporočava veselo novico

»Jaz sem v 14. tednu, pa še nikomur nisva povedala, ker ne vem, kako naj začnem.«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: loralala, datum: 13-12-05 07:56)

Pregled zbranega gradiva pokaže, da so mnjenja o tem, kdaj novico o veselem pričakovanju sporočiti ostalim, to je bodočim starim staršem, prijateljem in na delovnem mestu, zelo deljena. Nekateri bi novico takoj razbobnali vsemu svetu, drugi so previdnejši, tu zlasti izstopajo tisti, ki že imajo za sabo kako neuspelo nosečnost. Večina čaka vsaj do prvega pregleda pri zdravniku, ki z ultrazvočno preiskavo dokončno potrdi nosečnost, drugi do ultrazvočnega pregleda nuhalne svetline, ki se (na željo nosečnice, v kolikor je mlajša od 35 let) opravlja v 12. tednu nosečnosti in daje

vsaj okvirno potrdilo, da se plod razvija normalno, nekateri pa čakajo še dlje in o nosečnosti sploh ne govorijo, dokler se stanje pač ne opazi samo po sebi.

»Nimam pa pojma, kako bom to izvedla pri ostalih in mi gre v bistvu prav na živce, ko bo kar naenkrat milijon vprašanj z vseh strani. Pa sigurno bo zoprna situacija, ko eni in drugi ne bomo vedeli, kako bi reagirali...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: gostja, datum: 13-12-05 08:45)

Običajno so, za partnerjem in v nekaterih primerih dobrimi prijatelji in soudeleženkami spletnega foruma, naslednji na vrsti, da zvedo novico, bodoči stari starši. Pri tem se pojavljajo zelo različni scenariji: povedati kar naravnost, ob prvi priliki; povedati zbranemu celotnemu sorodstvu na družinskem slavlju; 'povedati' z darilom, na primer ultrazvočnim posnetkom bodočega vnuka ali knjigo Hura, vnučke imam! Nekateri povedo staršem novico prej, drugi kasneje. Reakcije staršev pa so praviloma pozitivne, čeprav je včasih sprva prisotna zaskrbljenost ali celo nelagodje.

»Čeprav je moja mama ful skrbelo, joj, pa kako bo s tabo... Zdaj, drugič, pa tisto: ni mogoče še malo prehitro, ne bi prvi še malo zrasel... Ampak zdaj so vsi veseli.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Oče je bil zelo vesel, mama pa kot da, ne šokirana, ampak kot bi se ustrašila, je rekla, joj, pa ne pričakuj zdaj, da bom jaz ves čas za svoje vnuke porabila! Kot bi se nekaj zase ustrašila, ampak potem, ko se je nosečnost stopnjevala, ko sem rodila, se je to vse obrnilo.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju).

Še bolj različni scenosledi se pojavljajo pri sporočanju novice na delovnem mestu, sodelavcem in predpostavljenim. Najhitreje za nosečnost povedo tiste ženske, ki so zaposlene na takih delovnih mestih oziroma opravljajo delo, ki pomeni neposredno tveganje za nosečnost (zlasti delo s sevanji). Prav tako so za nosečnost zgodaj prisiljene povedati tiste, ki morajo zaradi različnih težav v bolniški stalež. Ostale se odločajo zelo različno, se pa kot priporočilo za nadaljnje dobre odnose v službi na spletnih forumih pojavlja nasvet, da je treba predpostavljenemu za nosečnost povedati prej oziroma vsaj ne kasneje kot drugim sodelavcem/sodelavkam.

Analiza odzivov predpostavljenih na novico o nosečnosti v kolektivu bi preseгла okvir te diplomske naloge. So pa odzivi, kot je pričujoči, žal veliko bolj izjema kot pravilo.

»Povedala sem nekje 14 dni po tistem, ko sem zvedela za nosečnost, torej približno v 9. ali 10. tednu. Tresla sem se ko šiba na vodi, tako me je bilo strah. Moj šef pa je bil prav vesel. Je rekel: 'Ja, super, to je pa res vesela novica...' Kar nisem mogla verjeti. In sem ga vprašala: 'Res tako mislite'? On pa, da normalno... (www.ringaraja.net, forum: Nosečnost, avtor: Skutica, datum: 8.12.2005 20:43:27)

6. Nosečnica v zdravstvenem sistemu

»Ah, najbrž sem čudna, ampak, a ste tudi vi pogostokrat razočarani kako zdravstveni delavci delajo z ljudmi? Počutila sem se kot zločinec, ki izkorišča bolniško... in to jaz, ki ljubim svoje delo in sem že itak predolgo vztrajala...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: bibi, datum: 10-01-06 09:21)

Ko ženska s testom za domačo uporabo ugotovi, da je noseča, si seveda želi tudi čimprejšnje potrditve uradne medicine. Očitno enoznačnega pravila, kdaj naj nosečnica opravi pregled ni, praksa pa kaže, da v primerih, ko nosečnica nima težav, ginekologi na prvi pregled naročajo med osmim in desetim tednom, ko se na ultrazvoku »že kaj vidi«, čeprav se zdi to mnogim nosečnicam prepozno.

»Recimo, takrat sem poklicala svojo ginekologinjo, ji rekla, da imam pač pozitiven test, ampak da krvavim. Pa so me potem naročili čez dva ali tri tedne, naj pridem na pregled. Ampak če bi bilo kaj...« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Pregled zbranega gradiva pokaže, da so nosečnice z odnosom zdravnikov in zdravstvenega osebja do njih v glavnem zadovoljne, še najbolj moteče je dolgo čakanje pri nekaterih zdravnikih, ki ne naročajo na uro. Tiste, ki z odnosom izbranega ginekologa/ginekologinje niso zadovoljne ali morebiti dvomijo v njegovo/njeno strokovnost, ga/jo kljub nekaterim birokratskim oviram zamenjajo še med nosečnostjo. Prav tako velika večina zdravnikov nosečnicam poda potrebne informacije oziroma nosečnice dobijo odgovore na vsa svoja vprašanja, če jih le postavijo.

»Samo vedno je bilo tako, ko sem prišla od tam, pa zakaj nisem še tega vprašala, pa to pa ono. Ko pozabiš, bi moral listek imeti.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Večino so mi sami povedali, res pa je, da vsakič, ko ti pove... Ker pri obeh je bilo vedno kaj narobe, na kaj kritično, ampak da je bil sum na kaj, a si vseeno šel še malo na internet pa tam pogledat... Ko ti razložijo, prvo kot prvo, ne poznaš, niti ne veš, kaj vprašati, ker ti je nekaj neznanega, oni tudi mogoče malo s preveč strokovnimi izrazi to razložijo... Doma pa se potem umiriš, pa pogledaš, prebereš in mogoče naslednjič, ko prideš, vprašaš.« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Nosečnost – bolezen?

Določena nezadovoljstva z ravnanjem zdravnikov se kažejo le pri predpisovanju bolniškega staleža, zlasti v primerih, ko nosečnica dela na delovnem mestu, ki bi lahko pomenilo nevarnost za njeno zdravje ali zdravje nerojenega otroka. Zakonodaja sicer nalaga delodajalcu, da nosečnici zagotovi ustrezne razmere za delo oziroma jo v primeru, da to ni mogoče, premesti na drugo, ustrežnejše delovno mesto (Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile ter doječih delavk, Uradni list RS 82/2003), praksa pa kaže, da se taki primeri večinoma rešujejo z bolniškim staležem, kar pa je spet odvisno od (ne)razumevanja posameznega zdravnika, pa tudi vztrajnosti posamezne nosečnice.

»Cele dneve moraš delati, ker če si v službi ti ne bo nobeden gledal čez prste. Pa pojdi v bolniško, pravijo. Kako pa, če je ne dobiš?« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: porki, datum: 10-01-06 11:00)

»Vse, kar bi rabila, bi bil že en sam teden počitka, katerega mi ni hotela dati ne ginekologinja, ne splošni zdravnik. Pa sem toliko časa težila, da sem dobila. Ne bom nikoli pozabila, kako sem se počutila pred njim s tistim listkom v rokah, napisano je bilo v smislu 'teži, da je utrujena, predlagam 2 tedna'.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: katerina, datum: 10-01-06 09:57)

*»Pri meni je obratno. Samo nos sem pomolila v ordinacijo in dobila bolniško do 3. meseca. Pa je ne koristim, razen če bi zagustilo s slabostjo. Tako sem se tudi dogovorila s splošnim zdravnikom. In občutek imam kot da sem jaz zločinec, ker ne pazim na otroka. No, ne samo občutek, tudi okolica me obsoja in ginekologinja.«
(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: ---, datum: 10-01-06 10:54)*

Kot kažejo zdravstveni podatki, delež bolnih nosečnic pri nas ne narašča, zdravniki pa opažajo, da je vse več žensk, ki med nosečnostjo tožijo zaradi utrujenosti. *»Ne zmorejo delovnega tempa, navajajo večerne krče in se slabo počutijo. Huda utrujenost je po raziskavah gotovo eden od dejavnikov tveganja za prezgodnji porod in druge zaplete v nosečnosti.«* (Ona, 11. 10. 2005)

Število prezgodnjih porodov pa se sicer počasi, a vztrajno povečuje. Po mnenju zdravnikov je *»eden od razlogov v tem, da rojevajo vse starejše ženske, kar 14,5 odstotka jih rodi po 35. letu. Drugi vzrok je gotovo spremenjen življenjski slog: socialno-ekonomska negotovost, službe za določen čas, raztegnjen delovni čas, bojazen za položaj v službi. To vodi nosečnico v stresno stanje. Naša družba je postala zelo storilnostno naravnana, kar se kaže tudi pri nosečnosti.«* (as. dr. Tanja Premru Sršen, v Oni, 11. 10. 2005)

6.1. S partnerjem na pregled

*»Mislim, da je ženska pravica, da se odloči, ali želi partnerja zraven, ne zdravnikova. Nenazadnje je bil zraven tudi ko je otroka delal.«
(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: mama2831, datum: 16-10-05 00:14)*

Sodobno starševstvo je vse bolj zadeva obeh partnerjev in to od samega trenutka spočetja naprej. Partnerji tako tudi niso več zgolj spremljevalci in vozniki, ko se nosečnica odpravlja na zdravniške preglede, navzoči želijo biti tudi pri pregledu, še zlasti, ko gre za ultrazvočne preiskave, kjer lahko vidijo nerojenega otroka. So pa

mnenja o tem, ali naj bi bil partner prisoten pri pregledih, deljena tako med zdravniki kot med samimi nosečnicami.

»Jaz sem šla vedno sama, pa se zato nisem počutila nič manjvredno.« (www.ringaraja.net*, forum: Nosečnost in porod, avtor: lelaval, datum: 17-12-05 18:11)*

»Oh, meni se pa zdi ful lepo, če gre partner zraven, pa tudi če samo v čakalnici sedi. Se ženske počutimo bolj varovane.« (www.ringaraja.net*, forum: Nosečnost in porod, avtor: Naja3, datum: 16-12-05 08:03)*

»Moj je šel vedno zraven na preglede, ki so vključevali UZ. Tudi na prvem, ki je bil vaginalni, je bil brez problemov prisoten. Nama je bilo ful lepo, ko sva skupaj videla najinega sončka.« (www.ringaraja.net*, forum: Nosečnost in porod, avtor: Suzi, datum: 17-12-05 00:40)*

Še bolj potrebna pa je prisotnost ljubljene osebe, ko je novica, ki jo na pregledu zve nosečnica, slaba. A so mnenja tudi tu deljena.

»Jaz sem pa na prvi pregled šla sama. Ko sem šla na UZ, mi je G rekla, da plodeka ni več in bom morala na čiščenje. Ne le, da se mi je v trenutku svet sesul, tudi osebe, ki bi me v tistem trenutku stisnila in mi pomagala, ni bilo. Skratka grozno.« (www.med.over.net*, forum: Nosečnost, avtor: aria, datum: 13-03-06 17:30)*

»Moj mož je bil pri vseh pregledih v 1. nosečnosti. V drugi pa sem imela krvavitve, tako da sem bila skoraj vsak teden pri G. in tedaj ni hodil z menoj, ker nisem želela. Že meni je bilo hudo. Sedaj ko se je stanje umirilo, pa zopet hodi z menoj na preglede.« (www.ringaraja.net*, forum: Nosečnost in porod, avtor: Flamingo, datum: 17-12-05 23:06)*

Večina zdravnikov dopušča ali celo podpira prisotnost partnerjev zlasti pri ultrazvočnih pregledih, ki jih opravljajo preko trebušne stene, precej zadržani pa so do prisotnosti partnerjev pri vaginalnih pregledih, kar pa očitno bolj moti zdravnike kot pacientke.

»Preden mi je naredila UZ, sem vprašala, če lahko pride tudi fant. Najprej me je malce čudno pogledala in rekla, da se dela vaginalno, ma da če mene ne moti, lahko pride.«
(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: aria, datum: 13-03-06 17:30)

»Meni se zdi butasto, da ne sme biti zraven, če gre za vaginalni UZ. Kot da je mižal, ko je otroka delal!« (www.ringaraja.net, forum: Nosečnost in porod, avtor: Tašonka, datum: 16-12-05 20:30)

6.2. Ultrazvok – videti pomeni verjeti

»UZ je pravi čudež, končno se zavedam, da sem res noseča, da res raste novo življenje v meni, in da je pikec zdrav. Pravo čudo je, da lahko vidimo svoje otročičke, ko so šele 5 cm veliki, še večji čudež je, da so pri tej velikosti že pravi mali človečki, z rokicami, nogicami in noskom...«

(www.med.over.net, forum Nosečnost, avtor: Matilda, datum: 22-07-05 08:34)

Trdimo lahko, da je ultrazvok tisti tehnični izum, ki je najbolj vplival na doživljanje nosečnosti. Še pred nekaj desetletji so se ženske lahko zanašale le na opazovanje fizičnih sprememb na telesu in svoje občutke in tudi po uvedbi prvih laboratorijskih testov za dokazovanje nosečnosti so svojo nosečnost ozavestile šele, ko so začutile prvi premik otroka, kar se zgodi nekje na polovici nosečnosti (med 16. in 24. tednom,; Pušenjak, 2005). Danes pa je prvi ultrazvočni pregled praviloma opravljen veliko prej, preden nosečnica začuti gibe zarodka in omogoča videti tisto, kar je bilo generacijam pred nami nepredstavljivo in skrito do samega rojstva (Krošelj, 2005: 471).

»Danes sem bila čisto nepričakovano na UZ (6t5d) in srček bije! Pikec(ica) je velik(a) samo 5,5 mm in sem šla prav na ravnilo pogledat, koliko je to.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: M12345, datum: 27-10-05 13:23)

»No, končno sem tudi jaz zagledala našo malo pikico... Res je šele pikica, ampak srček je bil pa dobro viden.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: [nejkal](#), datum: 13-10-05 17:29)

Ultrazvok je v skrbi za nosečnice dodobra uveljavljena metoda in za zdaj ni nobenih dokazov, da je njegova uporaba škodljiva (Drglin, 2003:43). Kot takšno so omenjeno tehnologijo sprejele tudi uporabnice, torej ženske v času nosečnosti (Krošelj: 2003: 58). Medtem ko v nekaterih zahodnih državah velja manj kot deset ultrazvočnih pregledov v nosečnosti za minimalistično, 10 do 14 za minimalno in nad 14 za optimalno (Pajntar, Novak Antolič, 1994: 27), pa ima v Sloveniji vsaka zdravstveno zavarovana nosečnica pravico do dveh ultrazvočnih pregledov. Prvega opravijo praviloma med 8. in 12. tednom nosečnosti, ko ginekolog ugotavlja višino nosečnosti, morebitno večplodno nosečnost, nepravilnosti maternice in nepravilnosti zgodnjih oblik nosečnosti. Druga ultrazvočna preiskava je predvidena okoli 20. tedna nosečnosti, z njo se ocenjuje pravilen telesni razvoj in rast otroka. Kadar je to potrebno, po presoji ginekologa opravijo še več ultrazvočnih preiskav. Zalka Drglin (2005a: 7) navaja podatek za leto 1999, po katerem je bilo povprečno število ultrazvočnih pregledov v nosečnosti 3,54. Brez ultrazvočnega pregleda v času nosečnosti je ostalo le 1,5 odstotka nosečnic.

Damjana Krošelj (2003: 58-59) poudarja družbene razsežnosti omenjene tehnologije, ko zapiše, da »vidnost zarodka s pomočjo ultrazvoka na novo definira nosečnost, nosečnico in zarodek«. *»Vizualne tehnologije namreč prehitijo in prekrijejo poprejšnja fizična in psihična izkustva nosečnosti, razširijo meje nosečnega telesa, zarodku pa, odvisno od družbenega konteksta, dajejo določeno stopnjo avtonomnosti, subjektivnosti.«*

Zelo verjetno je, da ultrazvok vpliva na spremembe izkušenj v zvezi z nosečnostjo, za katere ne vemo, ali si jih nismo ozavestili, piše Ann Oakley (1984) in dodaja, da se *»zdi, da je predporodno varstvo končno odkrilo materinsko ljubezen«*. Številni avtorji namreč uporabo ultrazvoka povezujejo z idejo, da se ženske na fetus, ko ga vidijo na ekranu, bolj navežejo. Dandanašnje pojmovanje življenja je namreč močno vezano na predstavnost, kot jo omogočajo tehnologije. Podoba v realnem času, ki jo omogoča ultrazvok, je *»tudi v zdravstvenih krogih spodbudila prepričanje, da uporaba ultrazvočne diagnostike in interpretacije ultrazvočnih izidov, ki opisom razvoja in zdravstvenega stanja zarodka dodajajo še socialno komponento in čustveno obarvane komentarje, odločilno prispeva k čustveni navezanosti matere na zarodek«*. (Krošelj, 2003: 61-62).

D. Krošelj navaja tudi prepričanje ameriškega raziskovalca Nathana Stormerja, da je vizualna podoba zarodka, ki jo omogoča ultrazvok, nedvomno preoblikovala medicinski in družbeni status odnosa med nosečnico in zarodkom. Ultrazvočna diagnostika je odločilno pospešila in predrugačila odnos med bodočo materjo in plodom, pripomogla k njuni ločitvi in hkrati k pojmovanju zarodka kot neodvisnega subjekta. Na osnovi trditve, da ultrazvok ponuja podobo, ki pravzaprav ni zarodek s svojo značilno podobo, negotovo prihodnostjo in neizoblikovano osebnostjo, pač pa idealizirana podoba otroka, govori D. Krošelj (2005: 57) o kiborg-zarodku, ki vznikne kot družbeno bitje s svojo značilno identiteto – identiteto otroka.

Porodničarji namreč, pojasnjuje Damjana Krošelj (ibid), v svojih interpretacijah ultrazvočnih izidov podobam nerojenih pripenjajo različne, tudi povsem nemedicinske pomene. Gre za povsem subjektivno razlago fetusovih aktivnosti (*vesel je, maha vam*), njegovih potencialov (*dobro brca, športnik bo, pametno gleda*), pogosto pa je tudi podajanje družbenih stališč, ki so blizu osebi, ki opravlja ultrazvočni pregled. Vse to pa ima pomembno vlogo pri nosečničinem, pa tudi družbenem pojmovanju ultrazvočne podobe kot 'otroka'. Zato so taki načini uporabe ultrazvočne diagnostike kot načini interpretacij ultrazvočnih izidov družbeno pogojeni, prav takšno pa je tudi pojmovanje podob nerojenih.

»Videla sva miška, kako veselo skače, brca in še pomahal nama je!!! Tako je lep... Ja, taki mali majkeni nasek ima!!! (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Matilda, datum: 22-07-05 08:34)

»Miško je ok. Spal je in se sploh ni dal motiti. Pred dvema tednoma je tako migal, da smo se smejali. Danes je pa spal. Malo je eno nogico pretegnil, potem se pa ni dal motiti. Rokice je imel pa na glavicici, kot da si pokriva ušeska, da naju ne bi slišal. (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Biba, datum: 12-09-05 09:53)

Tako nosečnice danes doživljajo ultrazvočni izvid kot zagotovilo ali vsaj obet zelenega izida nosečnosti. Tehnologijam, ki pred njihovimi očmi v realnem trenutku slikajo podobe nerojenih in so hkrati projekcija opazovanega življenja, pa tudi želja in načrtov, povezanih z njim, verjamejo bolj, kot bi mogle verjeti lastnemu, manj transparentnemu in bolj skrivnostnemu telesu (Krošelj, 2003: 74).

»Ultrazvoki so me ful pomirili, da je vse v redu, da se otrok v redu razvija. Manj si paničen. Sploh pri prvem.« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

V družbi, v kateri vladajo podobe in kjer videti pomeni verjeti, se z razvojem tehnologije, ki omogoča vidnost, ta želja samo še krepi in počasi prerašča v zahtevo (Krošelj, 2005: 473). Povečuje se tudi število opravljenih samoplačniških ultrazvočnih pregledov, katerih namen je dodatno preverjanje stanja, velikokrat pa tudi samo pridobitev fotografije oziroma video zapisa, kar danes omogočajo vse bolj izpopolnjene aparature, ki sliko prikažejo tri ali celo štiridimenzionalno. Stališča zdravnikov do preiskav, ki nimajo medicinskega pomena, so deljena, so pa v nekaterih ustanovah v tovrstnih željah bodočih staršev očitno odkrili nezanemarljivo tržno nišo.

»Za menoj sta že oba brezplačna UZ, mene pa tako mika spet videti otročička po UZ in izvedeti ali v redu raste in pridobiva na teži ter tudi to, kakšnega spola je... Moj ginekolog ima nekako odklonilen odnos do samoplačniškega UZ, saj je na moje vprašanje, kako je s tem, odgovoril, da se da zmeniti, če se mi zdi, da imam preveč denarja... Bi mu najraje rekla, da ko bo noseč, naj se pa oglasi, pa se bomo potem menili o vrednosti ogleda po UZ za bodočo mamo.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Mija2, datum: 21-10-05 09:51)

»Ne vem, če pretiravam ali ne, ampak ni lepšega kot gledat svojega otročka na UZ in vedeti, da je vse ok. Stane ja – ampak raje si kupim ene hlače manj in grem na UZ.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: marty5, datum: 21-10-05 11:56)

Damjana Krošelj pa postavlja tudi vprašanje, kaj se zgodi v primerih, ko se nosečnost ne konča z rojstvom otroka; ko se zarodek preneha razvijati, odmre, v primerih spontanih splavov in potrebe po prekinitvi nosečnosti. Meni, da *»lahko v teh primerih zgodnje predstave, ki so jih spodbudile vizualne tehnologije in domnevna posledična navezanost matere na zarodek, pomembno otežijo soočenje z dejstvom, da 'otroka' ni več in podaljšajo proces žalovanja.«* (Krošelj, 2003: 62)

Punčka ali fantek?

Ultrazvok je prinesel še eno veliko spremembo v doživljanje nosečnosti. Na odgovor na vprašanje, ali se bo rodila punčka ali fantek, ni več treba čakati do poroda. S pregledom s sodobnimi ultrazvočnimi aparati je mogoče s precejšnjo gotovostjo napovedati spol otroka že od 15. tedna nosečnosti dalje (www.med.over.net, forum: Ginekologija in porodništvo, avtor: Stanko Pušenjak, datum: 08-01-06 07:52).

Čeprav večina nosečnic zatrjuje, da jim je vseeno, katerega spola bo otrok, da bo le zdrav, pa jih prav tako večina za spol vendarle želi vedeti.

»Da se lahko pripravim, mogoče. Po nekih teorijah pod vplivom hormonov otroci že v maternici razvijejo spolno identiteto. Nekako sem hotela vedeti, če je možno, zakaj ne? Tako da sem se mogoče tudi malo pripravila, da pride fantek ali da pride punčka.«
(Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Vsakič mi je bilo vseeno, katerega spola bo otrok in sem vprašala iz čiste radovednosti. To, da sem izvedela, katerega spola bo otrok, mi je bilo fino zaradi lažje izbire imena.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Že to, da veš, kakšnega spola bo tvoj otrok, da ga nagovarjaš v tem, pač primernem spolu. « (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

6.3. Dileme presejalnih testov

»Moj plan je bil prekinitev nosečnosti, če bi preiskava kaj pokazala, samo ne vem, če bi se potem res tako odločila.«

(Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

Preprečevanje in zdravljenje genetskih bolezni sodita med novejši dejavnosti medicine, genetsko svetovanje pa postaja vedno bolj pomembna sestavina skrbi za nosečnice (Drglin, 2003: 46). Kromosomske nepravilnosti se po različnih ocenah pojavijo v šestih primerih na tisoč porodov, naj pa bi bile razlog za polovico vseh spontanih splavov, zlasti v zgodnjem obdobju nosečnosti. Razumljiva je pogosta skrb nosečnic, ali bodo

rodile zdravega otroka, toda le nekatere prirojene nepravilnosti je mogoče z določenimi preiskavami odkriti že razmeroma zgodaj v nosečnosti. Zlasti to velja za Downov sindrom ali trisomijo 21. kromosoma.

Pri nas sta na voljo dva presejalna testa (merjenje nuhalne svetline, dvojni oz. trojni hormonski test), s katerima je mogoče ugotoviti, ali obstaja pri otroku povečano tveganje za Downov sindrom ali ne. Oba postopka sta varna, rezultati pa niso povsem zanesljivi. Šele diagnostični preiskavi, ki vključujeta kariotipizacijo ploda (amniocenteza in horionska biopsija), lahko dasta zanesljiv odgovor na vprašanje, ali ima otrok Downov sindrom ali kako drugo kromosomsko nepravilnost. Preiskavi nista povsem brez nevarnosti, saj lahko v določenem, resda majhnem odstotku, vodita v splav.

Po trenutno veljavni zakonodaji imajo pravico do brezplačnega enega od presejalnih testov nosečnice, ki bodo ob predvidenem datumu rojstva otroka stare od 35 do 37 let. Nosečnice, ki bodo ob predvidenem datumu poroda starejše od 37 let, pa imajo pravico do brezplačne kariotipizacije. Mlajše od 35 let morajo presejalni test plačati same (izjema so nosečnice, ki sodijo v skupino s povečanim tveganjem za genetsko pogojeno bolezen). Če test pokaže povečano tveganje, pa imajo pravico do brezplačne kariotipizacije (povzeto po Drglin, 2005a). Po podatkih, ki jih navaja Zalka Drglin, je bila leta 1996 amniocenteza opravljena pri četrtini nosečnic, starejših od 35 let, leta 1999 se je delež zvišal na tretjino. Ni pa podatkov, koliko nosečnic je preiskavo iz različnih vzrokov odklonilo, koliko pa jih za možnost presejalnih testov ni vedelo oziroma so zanje zvedele prepozno (Drglin, 2003: 47).

Cena tovrstnih preiskav pa ni zgolj finančna, piše Z. Drglin, enako pomembno je oceniti, kaj lahko ti testi prinesejo ženskam. Presejalni testi lahko nekaterim nosečnicam ponudijo zagotovilo, da je bilo narejeno vse, kar je mogoče, druge pa lahko reagirajo anksiozno že ob postavitvi vprašanja o morebitni otrokovi abnormalnosti. Posamezniki tudi različno reagirajo na izračunano stopnjo tveganja - dokončna diagnoza o otrokovi prizadetosti lahko nekaterim staršem pomaga, da se pripravijo na drugačnega otroka, nekateri pa lahko zaradi take informacije zelo trpijo. Že sama odločitev za diagnostiko pa je odvisna tudi od predstav bodočih staršev, kako bi se soočili z morebitnimi

posledicami, to je dejstvom, da ima njihov pričakovan otrok kromosomsko okvaro – ali bi tako nosečnost prekinili ali ne.

Pregled spletnih forumov pokaže, da so mnoge nosečnice pred dilemo, ali presejalne teste opraviti ali ne in da mnogi pari nimajo izdelanega mnenja, kako bi ravnali v primeru neugodnih napovedi.

»Misel na splav se nama zdi grozljiva in tega nisva sposobna narediti. Grozna se nama zdi tudi misel imeti otroka z DS. Zdaj razmišljava, da na AC raje sploh ne bi šla, če tako ali tako nisva sposobna splaviti. Vse skupaj se nama zdi prava muka.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: D&J, datum: 16-09-05, 11:17)

»Meni pa se zdi vseeno pametno opraviti preiskave (nuhalna svetlina in presejalni test, če pa se pokaže velika verjetnost, pa še ostalo). Tudi če se partnerja namreč odločita, da otroka obdržita, imata čas, da se pripravita na otroka z DS in ob porodu ni totalnega šoka in morebitnega zavračanja otroka.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: fuzzy, datum: 24-01-06 07:44)

»Sama imam 35 let in sem tretjič noseča, nikoli nisva delala nobenega testa in ga tudi ne bova. Sva pa vedno pripravljena na takega otroka, kot ga dobiva. To je tudi najbolj prav. Otrok ni avto, pri katerem pogledaš ali ja nima nobene praske, preden ga kupiš, drži?« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: skvačka, datum: 24-01-06 08:00).

»Jaz mislim, kakršen ti je otrok namenjen, ti je namenjen... Ampak to mogoče zdaj govorim, ko imam 20 let in so te bolezni zelo redke... Ne vem, če bom govorila to pri 35ih, če bom takrat zanosila.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: nina27t, datum: 23-01-06 21:45)

Poudariti pa je treba, da je mogoče z vsemi omenjenimi metodami odkriti le določene kromosomske nepravilnosti, nikakor pa ne dajejo zagotovila, da se bo rodil zdrav otrok.

»V bistvu ne obstaja nobena preiskava niti skupina preiskav, ki bi lahko zagotovila popolno zdravje ploda.« (Pušenjak, www.med.over.net, forum: Ginekologija in porodništvo, datum: 17-01-06).

7. Temne plati nosečnosti

»Ej, nosečnost ni romantika, tudi, če kdo to zatrjuje!«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Minnie, datum 28-12-05 21:40)

Nosečnost je ena najbolj posebnih preizkušenj v ženskem življenju. Spremlja jo obilica čustvenih, socialnih, finančnih in družinskih sprememb (Kuhar, 2005). Že samo spoznanje, da dejansko gre za nosečnost, pomeni šok, pa če je bila nosečnost še tako zaželena in težko pričakovana.

»Nikoli ne bom pozabila najine reakcije, ko sta črtici res bili – kar tiho sva se gledala in potem skomignila z rameni in si kar brala misli – to, to je to, sedaj ni poti nazaj, nikoli več ne bova samo midva, vse bo drugače...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: mam'ca, datum: 20-09-05 10:07)

Razumljivo je zato, da se nosečnica utaplja v množici zmedenih čustev, vprašanj, dilem in strahov.

»Odkar vem, da sem noseča, me prav mori, ne morem se znebiti občutka, da je še vedno prezgodaj, da bi še to in to, da bi še potovala, da še nisem pripravljena, da se moram odpovedati športu, obliki telesa, prostemu času, jooooj, da bo vse drugače, da mogoče ne bom zmogla, ne bom znala...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: deževna, datum 19-09-05 08:45)

Na prvem mestu obširnega seznama strahov, ki pestijo nosečnice, je absolutno skrb za zdravje otroka, daleč pred strahom pred porodom in ostalimi bojaznimi. *»Samo, da bi bil otrok v redu, to je edini strah, ki ga imaš vso nosečnost.«* (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Ta strah se z nadaljnjimi nosečnostmi ne zmanjšuje, nasprotno. *»Vsakič bolj me strah... Tudi, ker že veš, kako zgleda, pa veš, kaj vse gre lahko narobe, pa veš, da porod boli... Pa potem sem zadnjič v tej reviji videla dve strani, kaj vse gre lahko narobe pri porodnici in kaj gre lahko narobe pri otroku in sem imela take nočne more tisto noč...«* (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

Na možnost, da lahko pri porodu oziroma zaradi posledic nosečnosti umre tudi noseča ženska, današnje nosečnice sploh ne pomislijo. Niti tiste, ki imajo take zdravstvene težave, ki so v preteklih stoletjih pomenile zanesljivo smrt tako za mater kot za otroka.

»V prvi nosečnosti sem imela predležo posteljico. Ampak mene to sploh ni skrbelo. Vedela sem, kaj lahko to pomeni, ampak so rekli, boš imela carski rez, bo vse v redu... OK, sem vzela tako. Ne, zame me ni skrbelo, bolj za otroka, ali je vse v redu.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Prav v času, ko sem opravljala intervjuje z nosečnicami (januarja 2006), je v medijih odmevala smrt porodnice v eni od slovenskih porodnišnic. Mnoge noseče ženske so ob tem prvič sploh pomislile na maternalno umrljivost, a ne kot neko realno grožnjo njim samim.

»Pomisliš, kaj če bi se zgodilo to tebi, ampak ne, da bi te bilo strah, ampak tako čisto praktično, kaj bi bilo z otrokom, kako bi to porihkala. Bolj to, ne pa tista panika, kaj če se to meni zgodi.« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Zaradi vseh čustvenih in socialnih pretresov, ki spremljajo nosečnost, je to včasih težka preizkušnja tudi za sicer urejen in harmoničen partnerski odnos.

»Situacija med nama je zelo, zelo napeta. Jaz sem sicer res nemogoča in mi res vse na njem gre na živce, sem tečna, zadirčna... Vendar ne vem, ali je to zaradi nosečnosti ali pa zaradi tega, ker mi gre res na živce in sem pač spet enkrat imela smolo!« (www.ringaraja.net, forum: Nosečnost in porod, avtor: Keka, datum 02-11-05 19:53)

»Če ti partner že sedaj kdaj kako pripomni čez tvoj videz, potem se podzavestno sekiraš, kaj bo potem, ali pa če ti nič pomaga v gospodinjstvu, je lahko tudi to vzrok marsikatere skrbi.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Nanny, datum: 20-09-05 09:23)

»Jaz sem prav občutljiva na vse, moj dragi se pa rad heca in me s tem tako znervira, da sem včasih že prav jezna nase. Veliko hitreje se me vse prime in tudi v slabo voljo hitreje zapadem.« (www.ringaraja.net, forum: Nosečnost in porod, avtor: DrejcDrejc, datum: 03-11-05 09:49)

»Svojemu dragemu sem se že kar vnaprej opravičila in sva se zmenila, da me v takih trenutkih ne jemlje resno.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Kata-rina, datum: 22-12-05 10:30)

7.1. Glorifikacija nosečnosti in predporodne depresije

Noseči ste in vsi, vključno z vami, mislijo, da se morate počutiti fantastično. (Nosečnost, posebna izdaja revije Moj malček, pomlad-poletje 2002: 20)

V hujših primerih se nosečniške bojazni, strahovi in nesporazumi stopnjujejo v depresijo. Čeprav se po različnih ocenah z bolj ali manj hudimi oblikami depresije bori kar okoli deset odstotkov nosečnic, pa je to stanje še vedno pogosto zamolčano. V pogovornem jeziku pravimo depresija vsakemu slabemu psihičnemu počutju, pa čeprav gre pravzaprav za nihanje razpoloženj od poleta in občutka brezmejne sreče do občutka, da je vse brezizhodno in črno. Takšno nihanje razpoloženj je zelo značilno za nosečnice, zlasti je pogosto v prvem trimesečju. In nosečnost, četudi zaželena, je lahko razlog za nihanje počutja: od vzhičenosti zaradi potrjene nosečnosti do črnega obupa in občutka brezizhodne ujetosti, da je res tako. (Moj malček, Nosečnost, pomlad-poletje 2001: 47).

»Nekako se sploh ne morem veseliti, samo spala bi, malce sem tesnobna, slabo mi je skoraj ves dan... enostavno ne morem biti srečna. Tako mi je hudo, ko berem poste in se vse ful veselite otrokeca in pišete, kako ste v najlepšem obdobju. Moji občutki pa so daleč stran od vaših.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: metla, datum: 28-12-05 20:07)

»...In zdaj razočaranje, namesto da bi žarela od sreče. Seveda, ker nastanejo mnoga vprašanja, na katera zaenkrat ne znam najti odgovora, morda v tem trenutku niti ne želim vsega vedeti, čeprav bi morala...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Ema, datum: 28-12-05 21:02)

»Jaz se sicer zelo veselim otročka, vendar sem si nosečnost iz pripovedovanja čisto drugače predstavljala. Večina žensk je govorila, da je to najlepši čas v življenju ženske, kako bi bile kar vsako leto noseče ipd. No, že ko sem zanosila, so se vse moje predstave

o tem podrle. In potem sem se vprašala, ali je to res možno, da sem imela tako napačne predstave ali pa sem edina, ki se ji to dogaja?» (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: gostja, datum: 29-12-05 08:26)

Toda čeprav vedno več žensk govori o svojih strahovih in depresijah, ki jih doživljajo med nosečnostjo, pa so ti pogovori omejeni le na ozke kroge najbližjih, na prijateljice, zlasti če preživljajo enako obdobje, in anonimne klepete na spletnih portalih. Za vse, kar je izven teh »posvečenih« krogov, pa še vedno velja tako kot »od cankarjanskih mater naprej, če se dobro počutimo, je to samoumevno, če se pa slabo, pa moramo to samo zase držati.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Večina žensk gleda na to kot da ne smeš reči, da kaj nosečnici ni v redu. Majčkeno je vraževerje, kaj če res kaj potem ne bo v redu, majčkeno pa je tudi pritisk tistih žensk, ki težje zanosijo, to je na forumu zlasti videti, bodi vesela, da si sploh zanosila, kaj zdaj še jamraš, to je zraven...« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Tudi medijska podoba nosečnosti, kolikor je sploh je (*»Moj mož dela na televiziji, so bile tri kolegice noseče, je rekel, saj to ne moreš verjeti, preden zveš, da so noseče, nobene ni več v službi, kot da bi bilo kaj narobe.«* - Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju) prikazuje nosečnost v idilični luči.

»Večina stvari je pozitivnih in lepih, še v intervjujih, ki so, redko kdo javno pojamra, kako je grozno in težko in naporno...« (Maja, pravnik, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Realnejšo sliko nosečnosti prikazujejo specializirane revije in posebne izdaje nekaterih publikacij, ki jih je tudi na našem tržišču kar precej, vendar pa njih posegajo večinoma le tisti, ki jih to stanje osebno zanima in zadeva.

8. Socialne opore v nosečnosti

Zgodnejše opredelitve so poudarjale predvsem emocionalno razsežnost socialne opore, torej socialne opore kot občutek pripadnosti ter sprejemanja in skrbi s strani pomembnih drugih, novejše opredelitve pa poudarjajo, da je socialna opora tudi interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi. (Hlebec, Kogovšek, 2005: 15, 17).

Človek živi v socialnem okolju in zato za svoje delovanje potrebuje splet stikov, ki mu pri tem nudijo določeno stopnjo socialne podpore in orientacije. Ti stiki tvorijo socialne mreže oziroma (po novejši terminologiji) socialna omrežja (Novak, 2005: 7). Predstavljamo si jih lahko kot nevidne niti na lutki, ki se sicer zmore premikati sama, vendar ji niti, ki se zategujejo in napenjajo ter vzpodbujajo premikanje udov, nudijo dodatno oporo (Cipot Mal, 2004: 10). Osnovna lastnost socialnih omrežij je, da so običajno dokaj fluidna, multifunkcionalna in multidimezionalna (Černigor Sadar, 2005: 133).

Socialna opora je ena temeljnih funkcij socialnih omrežij. Obsega *»vse vrste in oblike pomoči, ki jih ima posameznik na razpolago oziroma jih lahko aktivira, ko se sooča s krizno ali stresno situacijo«* in se izraža kot *»zaznana ali dejanska instrumentalna in ekspresivna ponudba s strani posameznikovih intimnih in zaupnih partnerjev, preostalih akterjev v njegovi socialni mreži in širše skupnosti.«* (Ule in drugi, 2003: 67)

Na osnovi teoretičnih opredelitev in empiričnih študij se je oblikoval relativen konsenz, po katerem vrste socialne opore lahko uvrstimo v štiri večje skupine:

- *instrumentalna (tudi materialna) opora* se nanaša na pomoč v materialnem smislu (posojanje denarja, orodja, pomoč pri hišnih opravilih ipd);
- *informacijska opora* se nanaša na informacije, ki jih anketiranec ponavadi potrebuje ob kakšni večji življenjski spremembi (npr. ob selitvi, iskanju nove službe);
- *emocionalna podpora* je pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah (smrti bližnjega, ločitvi, težavah v družini ali na delovnem mestu ipd.);
- *druženje*, ki predstavlja socialno oporo v obliki neformalnega občasnega druženja (izleti, obiskovanje ipd). (Hlebec, Kogovšek, 2005: 28)

Na stopnjo in vrsto podpore, ki jo kdo potrebuje oziroma prejme, vpliva po Blackburnu (v Ule in drugi, 2003: 68) več dejavnikov, od katerih je v zvezi s temo pričujoče naloge pomembna »*umeščenost v določeno fazo življenjskega/družinskega poteka*«. Nosečnost kot novo oziroma vsakič drugačno stanje je polno izzivov in stresov, s katerimi se soočata oba bodoča starša, zato potrebujeta (lahko eden bolj, drugi manj) vse štiri navedene oblike socialne opore, predvsem pa informacijsko (več informacij o samem poteku nosečnosti, morebitnih zapletih, počutju itd.) in emocionalno, saj imata bodoča starša velikokrat občutek, da je že nosečnost, še bolj pa starševstvo, ki sledi, situacija, ki ji ne bosta kos.

Virov socialne opore je več, za potrebe tega diplomskega dela pa se bom osredotočila na dva:

- osebne socialne opore
- socialne opore na internetu.

8.1. Osebne socialne opore

»Moški so čudni, kar se nosečnosti tiče, to so ugotovile že vse kolegice, s katerimi sem se pogovarjala. Ne vem, ali ne morejo razumeti, da so hormoni v nosečnosti pri ženski malo drugačni, da funkcionira čisto drugače, kot si oni predstavljajo.«

(Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Na koga se lahko v situacijah, ko se bori z (včasih nevzdržnimi) bojznimi, strahovi in dilemami, obrne noseča ženska in s kom najpogosteje deli radosti bodočega materinstva? Analiza zbranega gradiva je pokazala, da so najpomembnejši vir emocionalne opore partner in najbližje prijateljice ženskega spola, šele za njimi starši nosečnice. (Ob tem je treba posebej poudariti, da vse anketiranke, s katerimi sem opravila osebne intervjuje, živijo v stabilnih partnerskih zvezah, enako pa je na osnovi njihovega pisanja mogoče sklepati tudi za večino uporabnic spletnih portalov na temo nosečnost.)

Tako se ženske na partnerje obračajo predvsem z intimnimi stvarmi, ki zadevajo njihovo osebno ali njun medsebojni odnos, in tudi strahovi: *»On bo mogoče razumel, da te je strah, ali, bog ne daj, da je kaj z otrokom narobe, take oprijemljive stvari, to ja.«* (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Pri partnerjih pa noseče ženske ne dobijo zelene podpore na področjih, kjer so posebej ranljive in občutljive: *»V teh stvareh pa, ne da se ne bi mogla nasloniti nanj, ampak enostavno, tudi če se pogovarjaš z njim o tem, tudi če vidiš, da te poskuša razumeti, mu ne gre v glavo.«* Zato se ženske raje obračajo na prijateljice, še posebej tiste, ki so ali so pred kratkim bile v isti situaciji. *»Sonosečnice, tiste, ki jih že poznam, znanke, si si takrat malo bližje, ko si v istem položaju.«* (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

8.2. Opore na internetu

»Ti se nam vsakodnevno lepo oglasi in te bomo bodrile in vzpodbujale in boš videla, da nam bo uspelo priti do konca.«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: SoncekZate, datum: 29-12-05 11:25)

Kot pravi Sheila Kitzinger (1994: 167) je *»sposobnost za materinstvo nekaj, česar se ženska nauči«*. Stoletja in tisočletja se je to znanje prenašalo od matere na hčere, od starejših in izkušenejših žensk na mlade mamice skozi stike v socialni mreži kot zaprtem sistemu neformalne mreže. To predajanje znanja je potekalo že v času, ko posamezna ženska še ni bila mati, pač pa kot pripadnica ženskega spola del določene družbe, še bolj pa se je okrepilo, ko se je ženska tudi sama znašla v vlogi matere in je bila postavljena pred izzive materinstva.

Toda sodobna ženska v zahodnih družbah ni imela/nima priložnosti spoznavati materinjenja skozi skupno posvečanje otrokom plemena ali vasi oziroma skozi sorodniške vezi vsaj otrokom ožjega ali širšega sorodstva. Pa pri tem ne gre samo za geografsko oddaljenost, ampak predvsem za »časovno razdaljo« - razdaljo med izkušnjo materinstva v tretjem tisočletju in izkušnjo »postati in biti mati« pred nekaj desetletji. (Cipot Mal, 2004: 22)

»Se pa hitro spreminja, moraš vprašati nekoga, ki je bil malo pred tabo, ker drugače ni več relevantno. Je pa ful razlika od tistih nasvetov, ki jih dobiš recimo od staršev, ker se je medtem ful spremenilo, to sploh ni relevantno, kar je takrat veljalo.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Tako se neredko zgodi, da ženska ostane popolnoma sama v preživljanju »zakasnele zmedenosti zgodnjega materinstva« (Kitzinger, 1994: 158). Toda tehnološki napredek, ki je v zadnjih letih močno zaznamoval naša življenja, prinaša nove vire socialne opore, denimo forume na internetu.

Eksplzivna pomnožitev možnosti, da posameznik na svoje vprašanje najde odgovor, je ena od najbolj močnih prednosti socialne mreže na spletu. Iskalniki najdejo podatke. Ljudje prispevajo rešitve k problemu. Mreže ljudi lahko rešijo težave drug drugemu. Spletne mreže pa pospešujejo in globalizirajo ta proces. (Kimball in Rheingold, 2001: 2)

Howard Rheingold je že leta 1993 v delu *The Virtual Community* ugotovil, da spletni koticiki za komunikacijo med ljudmi nudijo možnost navezovanja rednih stikov in tudi nastanka kibernetične oziroma virtualne skupnosti.

Kjerkoli računalniška komunikacijska tehnologija postane dostopna splošni populaciji posameznikov, ti neizbežno začnejo graditi virtualne skupnosti, prav tako kot začnejo mikroorganizmi neizbežno graditi kolonije. Sumim, da je ena od razlag za ta fenomen lakota, ki raste v ljudeh povsod po svetu, medtem ko iz naših življenj vse bolj izginjajo neformalni prostori. (Rheingold, 1993)

Načinov komuniciranja preko spleta je veliko, zato se bom omejila na tematske diskusijske forume, ki so »koticiki za anonimno in nesinhrono komuniciranje med obiskovalci določenega internetnega naslova« (Cipot Mal, 2004: 27). Tudi pri nas v zadnjih letih postajajo sestavni del ponudbe vse večjega števila spletnih strani oziroma spletnih portalov.

Sodelovanje v internetnih skupinah in skupnostih je postalo pogost način posameznikovega »povezovanja z viri, prejemanja informacij in pridobivanja podpore na področjih, ki so skupna članom skupine oziroma skupnosti« in pomeni »priložnost, da ljudje vzpostavljajo interakcijo z drugimi, ki imajo podobne izkušnje, iz zasebnosti svojega doma.« (Eaglesham, 1996: 3). Za komunikacijo med uporabniki je torej odločilnega pomena skupna izkušnja oziroma skupno zanimanje, v tem primeru nosečnost oziroma prehod v starševstvo.

Vse intervjuvanke, ki so mi s vpogledom v svojo izkušnjo nosečnosti pomagale napisati to nalogo, so povedale, da spletne nosečniške forume poznajo in jih tudi obiskujejo, v prvi vrsti forum Nosečnost na portalu med.over.net, manj portal ringaraja.net. Večinoma se forumov udeležujejo kot pasivne uporabnice, kar pomeni, da teme in replike zgolj berejo, ne prispevajo pa k vsebinskemu oblikovanju foruma, se pravi, ne odpirajo tem in ne sodelujejo aktivno v diskusijah.

»Ni treba, da zastaviš svoje vprašanje, ampak greš samo pogledat, kaj so že postavljali. Recimo, jaz sem letela dva meseca nazaj, pa me je zanimalo, kako je z letenjem v nosečnosti. Je bilo že vse tisočkrat povedano, samo malo si poiskal.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Sem tudi že za kakšen nasvet vprašala, sicer pa gre bolj za to, da se družiš s sebi enakimi, bolj za neko spodbudo, v tem smislu.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

Pregled slovenskih spletnih forumov na temo nosečnost, ki sem jih spremljala za potrebe pisanja te diplomske naloge, pokaže, da uporabnice, ki so v večini, in tudi precej redkejši uporabniki, povezuje skupna izkušnja bodočega starševstva oziroma priprav nanj. Iz nabora tem, ki se pojavljajo na teh forumih, pa je mogoče sklepati, da ga uporabnice/uporabniki sprejemajo predvsem kot vir nasvetov in informacij (od zanositve, poteka nosečnosti in morebitnih zapletov do možnosti za najugodnejše nakupe nosečniških oblačil in opreme za novorojenčka, pa še marsičesa), pa tudi kot vir podpore s strani drugih uporabnikov in kot možnost druženja (četudi zgolj virtualnega) s sebi enakimi oziroma z osebami, ki doživljajo enako življenjsko izkušnjo, kot vir materialne opore pa so tovrstni forumi zgolj obrobne pomena.

9. Zunanja in notranja podoba nosečnosti

Ženska, ki je noseča, v trenutku ve, da njeno telo ni več samo njeno. Ima malega stanovalca z devetmesečno najemno pogodbo in četudi bo v svoji sobici brcal in kolcal sleherno noč, ni mogoče storiti nič zoper to. A deliti telo z malim bitjem je tako čarobno, da je mogoče te sitnosti zlahka spregledati. Resnična težava pa je deliti svoje telo s celim svetom.

(Kaplan, 1989, v Krošelj, 2003: 63).

Od vseh sprememb, ki jih s seboj prinaša nosečnost, so tudi nepoučenim o dejanskem stanju na prvi pogled najbolj očitne spremembe na ženskem telesu. To se, pod vplivom dogajanj, na katere nima posameznica nobenega vpliva, razcveti in razbohoti po svoje. Še ne tako dolgo nazaj je veljalo – in v tem prepričanju so živele noseče ženske tudi same – da nosečniški trebuh ni nekaj, nad čemer naj bi se pasle oči javnosti. Ženske so bile obsojene na brezoblične vrečaste obleke, ki so nosečniški trebuh, vsaj dokler ni bil le prevelik, morda res prikriale, so pa s svojim značilnim, pod prsmi prerezanim krojem, na stanje, ki naj bi ga skrile, v resnici opozarjale veliko bolj očitno kot še tako oprijete majice.

Metka Kuhar se v kolumni *Kaj skriva nosečniški trebuh* (7dni, 14. 9. 2005) sprašuje, kdaj so se sramežljivo oblečene nosečnice prelevile v zapeljivke v tesnih oblekah.

*So ta trend sprožile hipijevske nosečnice z golimi trebui v šestdesetih? Se je današnja nosečniška moda, ki izpostavlja obline, pojavila nenadoma, po objavi gole noseče Demi Moore na naslovnici revije *Vanity Fair*? Se lahko njej zahvalimo, da je zaobljen trebuh dobil v kulturi, obsedeni s ploskimi trebui, status sprejemljivosti in celo seksualnosti? Verjetno predstavlja njena fotografija prelomnico v pojmovanju nosečniške estetike, saj se je nanjo usul plaz žaljivk o nespodobnosti in vulgarnosti, čeprav je prsi in tudi trebuh diskretno prekrivala z rokami. Ali gre za spontan trend ali le za še en marketinški diktat, ni pomembno, pomembno je, da sta postala nosečniški trebuh in nosečnica središče pozornosti.» (Kuhar, 2005)*

Zato je pravzaprav presenetljivo, kako malo pozornosti je nosečniški modi namenjeno tako v specializiranih publikacijah in še zlasti v ostalih, nespecializiranih medijih, kjer podob nosečnosti, kot smo že omenili, praktično ni.

Specializirane revije in priročniki o oblačenju pišejo v prosvetiteljsko-žugajočem slogu, značilnem za minule čase:

Nosečnica naj nosi udobna in ohlapna oblačila preprostega kroja. Do 5. oziroma 6. meseca lahko shaja s svojimi običajnimi oblačili. Izogibati se mora oblačilom, ki so ozka v pasu, tesna v koraku ali se oprijemljejo stegen. Najudobnejša so enodelna oblačila: halje ali nabrane obleke, širok pulover čez ohlapne hlače. Zelo udoben je pajac iz lahkega blaga s premakljivimi naramnicami. In nazadnje priljubljena trenirka, izdelana iz naravnih vlaken v številnih, prelepih barvah. Seveda pa si vsaka ženska v nosečnosti želi eno lepo, morda celo elegantno obleko – ne odlašajte, kupite si jo! S tem si boste zagotovo izboljšale razpoloženje in polepšale videz. (Berginc-Šormaz in Šormaz, 1998: 84).

Tovrstnim besedilom je običajno dodano še posebno navodilo glede izbire modrčka. »Če tega tkiva ne razbremenite, se dojke za zmeraj povesijo.« (Berginc-Šormaz in Šormaz, 1998: 85).

Praksa pa kaže, da današnje nosečnice prisegajo na praktičnost, udobje, dobro počutje, prav tako pa na lep videz v svojih in drugih očeh (ne nujno vedno v enakem vrstnem redu), pri tem pa naraščajoč trebušček pomeni sestavni del njihove podobe, ki jim ugaja in v njej uživajo.

»Oblačila sem se predvsem udobno. Trebuha se nisem trudila skriti, saj se mi zdijo nosečnice lepe.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Da bi hotela zakriti, to sploh ne, prej obratno. Se mi zdi lepo, da pokažeš, meni so lepe nosečnice.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Trebuhja nisem skrivala, ga pa nisem ekstremno poudarjala oziroma nisem ga razgaljala.« (Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

»Dolgo sem se oblačila normalno, dokler je šlo, potem pa moraš dati nekaj bolj takega nase. Čeprav mi niso všeč tista oblačila, ki plapolajo okrog tebe, to te še poudari, raje imam oprijeta oblačila, ki so dovolj raztegljiva.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Tudi sama se odločam raje za (pre)kratke oprijete majice kot za partnerjevo XL majico, v kateri sem še najbolj podobna žaklju krompirja.« (Kuhar, 2005).

Le bodoča mati ali (še vedno) ženska?

Privlačen videz je pomemben v celotnem življenjskem obdobju, ne samo zaradi boljšega sprejemanja drugih, temveč tudi zato, ker imajo ljudje z ugodnejšo telesno samopodobo več samozavesti in samospoštovanja; počutijo se tudi bolj spolno privlačni (Kuhar, 2004: 82). Glavno vlogo pri definiranju podob in pomenov fizične privlačnosti in neprivlačnosti imajo kulturna sporočila, zlasti medijska, in primerjave z referenčnimi osebami, hkrati pa na razvoj telesne samopodobe pomembno vplivajo medosebne izkušnje, tudi navidezno milo komentiranje videza.

Zelo pomembno na telesno samopodobo vplivajo tudi specifični dogodki in situacije, ki sprožajo določena občutja in razmišljanje o videzu, hkrati pa se telesna samopodoba skupaj s samopojmovanjem dramatično spreminja skozi različne življenjske dobe in telesna stanja. Pri ženskah zlasti v puberteti, nosečnosti in menopavzi (Kuhar, 2004:87).

Kako se spreminja telesna samopodoba v času nosečnosti, zlasti v njenem zadnjem obdobju, ko se *»ženska počuti kot nasedli kit«*, ko se je *»že težko obleči tako, da izgledaš normalno, da nisi kot šotor«*, ko si *»želiš, da bi imel telo spet samo zase, da lahko delaš z njim, kar hočeš, ne pa da moraš na nekoga drugega gledati bolj kot nase«*? Metka Kuhar je v času svoje nosečnosti zapisala (7dni, 37/2005), da je *»noseče telo treba obravnavati brez sramu in zbeganih občutkov, kakršno je, z vsemi izboklinami, otekljami, srbenji in drugimi spremembami«* in da *»ženske v*

blagoslovljenem prehodnem stanju še posebej ne bi smele podleči nečimrnim standardom», le nekaj vrstic nižje pa: »Navdušeni pogledi mimoidočih, sploh pa partnerjevo občudovanje so balzam za dušo nosečnice, ki tudi sama ceni svoje stanje.«

Iz opravljenih intervjujev je razvidno, da ženske svoje telo in svojo samopodobo v času nosečnosti doživljajo različno.

»V nosečnosti sem se počutila enako žensko kot sicer.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Nisem se počutila bolj ali manj, temveč drugače žensko kot sicer. Tudi od fanta sem dobivala še vedno občutek ženskosti, nisem pa si domišljala, da sem super seksi.« (Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

»Meni je ženskost zelo povezana s telesom in telo v nosečnosti dobi ene take lepe oblike, ženske. Jaz sem drugače zelo suha in so me zmeraj imeli bolj za fanta.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Na začetku je fajn, ker imaš večje prsi, to sem si vedno želela. Ampak zdaj pa se mi ne zdi, da bila kaj bolj ženska, kvečjemu manj. Tudi se ne čutim spolno privlačna, tudi nimam neke želje po spolnosti. Mi ni to neko ful seksi obdobje.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Ne glede na različna doživljanja lastnega telesa v času nosečnosti pa je tako pozitivnim kot negativnim samopodobam skupno zavedanje, da gre za prehodno obdobje in prehodne občutke.

»Saj konec koncev si tako malo časa v življenju noseč, zakaj ne bi takrat malo užival v tem.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Ni to tako obdobje, da bi si konstantno želela biti noseča. Nekatere ženske pa si.« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

9.1. Predah za diktat vitkosti?

»Ženske smo v zadnjih letih podvržene temu, da se niti med nosečnostjo ne smemo zrediti iz estetskih razlogov in da so najlepše nosečnice suhice s trebuhu.«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: jojji, datum: 16-03-06 08:44

Medtem ko so noseče ženske še pred kratkim spodbujali, naj jedo, kar si poželijo in kadarkoli jih je volja, pa jih danes tako zdravniki kot specializirane revije nenehno opozarjajo, naj brzdajo svoj apetit in naj ne jedo za dva, saj naj bi to škodilo tudi plodu. *»Pritiski so tako močni, da novejša raziskave kažejo, da so nekateri dojenčki na prehransko prebogatem zahodu slabo prehranjeni.«* (Kuhar, 2005).

Zalka Drglin (2003: 51) piše, da so podrobnosti nasvetov z zvezi z dieto nosečnice, spremljane skozi zgodovinski čas, zelo zgovorne, nihanje 'dovoljene' dodatne teže pa osupljivo. *»Koliko se smemo zrediti,«* *»Naraščanje teže,«* *»Hujšanje po porodu«* so zgovorni naslovi poglavij iz priročnikov za nosečnice in člankov v specializiranih revijah.

»Pretirano debelušnost moramo preprečevati že zaradi videza, pa tudi zaradi zdravja ni dobro, da se preveč zredimo, saj to lahko povzroči razne težave: bolečine v križu in nogah, otekanje nog, pa tudi nagnjenost k nosečnosti zastrupitvi (toksemiji). Zato moramo telesno težo med nosečnostjo vsak teden enkrat kontrolirati.« (Klun, 1992: 65)

V Sloveniji v posvetovalnicah nosečnice pri preverjanju telesne teže obravnavajo na način, ki je značilen za odnos do otrok, na primer: *»Pridna ste bila, niste se preveč zredila.«* (Drglin, 2003: 52). Dodatna teža postane skoraj moralno vprašljiva. Nek porodničar naj bi bil izjavil, da *»določene ženske začnejo žreti vse, kar se jim zazdi.«* (ibid).

Če tokrat pustimo ob strani dejansko možnost zapletov v nosečnosti, na katere lahko opozarja nenaden porast telesne teže, pa se svarila pred pretiranim naraščanjem teže v nosečnosti ujemajo predvsem z žensko obsedenostjo z vitkim videzom. Metka Kuhar (2004: 87) sicer omenja nosečnost kot obdobje, ki nekaterim ženskam reši probleme,

povezane z videzom. »Daje jim namreč alibi, da za nekaj časa odrinejo vprašanja, povezana s stilom, vitkostjo in lepoto.« Toda že bežen pregled spletnih portalov na temo nosečnosti pokaže, da so ženske, ki ta vprašanja res odrinejo, redke. Prej bi lahko sklepali, da jih - zavestno ali ne - zanikajo, ko se skrivajo za navidezno brezbržnostjo oziroma jih opravičujejo s prvenstveno skrbjo za zdravje razvijajočega se otroka. Dejstvo je, da so teme o kilogramih na spletnih forumih ene od najpogosteje postavljenih, najbolj branih in dobivajo tudi največ odgovorov. Iz vsebine je mogoče razbrati različne odzive oziroma nivo zaskrbljenosti zaradi (prevelikega ali premajhnega) naraščanja teže, pogosto pa se ob postavljenem vprašanju oz. mnenju razvijejo prave polemike.

»Punce, dejte malo zabremzat. Smo noseče, nekaj je na tem, da se moramo zrediti... Saj ni treba, da se neprestano nažiramo, ampak ene ste resnično padle v pretiravanje. In kako ste na to ponosne in skrivate ponos pod prisiljeno zaskrbljenost, češ, oooohhh, eno kilo sem se zredila, a ni to malo preveč... Ne se jezit zdaj name, saj tudi jaz ne skačem od veselja, da ne nosim več mini kiklic čez majhno jabolčno ritko in da me spodnje perilo reže v kožo in da se počutim okorna... Ampak vse to pretehta zdrav otrok, dobra volja, pričakovanje in pogledi mojega dragega...« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: nimam, datum: 04-03-06 08:31)

9.2. Življenjski stili v nosečnosti

»Enkrat mi je ena rekla: Joj, kako lepo je bilo tebe videti s tistim trebuhom plesati!« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

Obrazci idealnih nosečnic in porodnic so v specifičnem razmerju s splošnimi in prevladujočimi pojmovanji ženske, piše Zalka Drglin (2003: 67) in razvoj teh obrazcev povezuje z medicinskim prevzemom nadzora nad nosečnostjo in porodom.

Za današnji poglobitveni model noseče ženske velja, da ne sme biti pasivna, pač pa se mora obnašati odgovorno, skrbeti mora ne le za fizični razvoj napovedujočega se otroka s pravilno prehrano, opustitvijo kajenja in alkohola,

pač pa tudi za psihično rast svojega otroka tako, da se zaveda, kako je ona otrokovo prvo okolje. Ne sme si delati skrbi in se razburjati, najde naj čas za telovadbo in meditiranje, estetsko naj se oblači (ne živih barv in kričečih vzorcev!), aktivno naj živi, pravilno in pametno spolno življenje naj opusti tri, dva ali en mesec pred predvidenim porodom (odvisno od tega, katerega avtorja bere), skratka, njene želje je treba disciplinirati v korist otroka. (ibid)

Pregled zbranega gradiva pokaže, da se sodobne mlade ženske tudi sicer trudijo živeti kar se da zdravo in da s takim načinom življenja nadaljujejo tudi v nosečnosti. Sploh pa nosečnosti, v kolikor poteka brez zdravstvenih težav, ne jemljejo kot stanje, ki bi zahtevalo drugačen način življenja, sicer pa ga dandanašnji vsakdanjik z vsemi svojimi zahtevami in tempom niti ne dopušča. To še posebej velja za ženske, ki niso noseče prvič in imajo doma vsaj enega, praviloma majhnega otroka.

»Malo manj športa, na aerobiko nisem več hodila. Sicer pa sem delala bolj ali manj vse...« (Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Malo bolj upočasnish tempo, sicer pa nič, sploh zdaj pri drugem, služba normalno, doma vse normalno. Ne moreš drugače, sploh če že imaš enega otroka.« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

»Pri prvi in drugi nosečnosti sem zelo malo spremenila življenje, zdaj tretjič pa se večkrat zavem, da sem utrujena, da bi pa kaj spremenila zaradi tega, pa na žalost ne.« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

Nepisana pravila o tem, kaj se za nosečnico spodobi in kaj ne, sicer poznajo (*»Tako poslušaj kje, predvsem v smislu oblačenja, kaj se spodobi za nosečnico, da ne sme biti razgaljena, da ne sme preveč plesati, da mora biti predvsem doma in se paziti...«*, Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju), vendar same niso doživele, da bi to kdo od njih zahteval. Vsa ta »pravila« in bolj ali manj dobronamerne nasvete sploh uvrščajo v minule čase. *»Mogoče starejša generacija še gleda na to bolj kritično, moja generacija pa nima več predsodkov, ne meril, ne pravil, ki bi določala, kaj je prav.«* (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Tako se zdi, da ostaja edino »problematično« vedenje v nosečnosti kajenje. »Nosečnica naj ne bi kadila in pila alkohola, sploh ne na javnih mestih, to ljudi izredno moti.« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju). Za noseče kadilke, ki razvade nikakor ne morejo opustiti, pa tudi druge nosečnice ne najdejo besede opore.

»Edino, kar me vedno negativno preseneča, je to, da ženske ne prenehajo s kajenjem v času nosečnosti, predvsem mi ni všeč pogled na njih s cigareto in velikim trebuhom.« (Anja, študentka, 25 let, prvič noseča, osebni intervju)

»Ni gršega kot nosečnica, ki kadi, pa še slučajno kje v javnosti... Groza!« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: bebeep, datum: 21-02-06 17:20)

»Prenehaj. Dete v tebi ne more izbirati, sigurno pa si želi, da nehaš in mu s tem ne škodiš.« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Sunny, datum: 24-02-06 20:25)

»Vem le to, da kajenje plodu jemlje kisik. Razmisli!« (www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: petybnino, datum: 21-02-06 19:28)

10. Fenomen novega očetovstva

Današnji moški se zavedajo pomembnosti svoje starševske vloge in pričakovanj, da so bolj aktivni očetje.

(Rener in drugi, 2005: 6)

Med pomembnimi spremembami, ki jih družine v zahodnih družbah doživljajo v zadnjih desetletjih in se odražajo predvsem v družinski pluralizaciji (pluralizacija družinskih form in načinov življenja) ter spremembah družinske vloge in družinskih razmerij, je po ugotovitvah številnih sociologov »najočitnejši trend spreminjanja očetovstva in praks očetovanja, kar pogosto označujejo kot porajanje fenomena novega očetovstva« (Rener in drugi, 2005: 6). V socioloških razpravah se na eni strani zavoljo zmanjševanja avtoritete moških, izgube vloge edinega oz. glavnega prehranjevalca družine ter tudi zaradi družbene sprejemljivosti odsotnih očetov (Alenka Švab govori o trendu legitimiziranja očetovske neprisotnosti v družini) izpostavlja vprašanje krize

očetovstva, na drugi strani pa diskusije o novem, aktivnem očetovstvu izpostavljajo spremembe, ki se odražajo v vse večji vključenosti moških v skrb za otroke, ki se začne že v trenutku spočetja.

Fenomen novega očetovstva pomeni »premik od patriarhalnega družinskega modela, v katerem so moški-očetje identificirani z vlogo materialnega preskrbovalca družine, k aktivnejšemu vključevanju moških v družinsko življenje, skrb za otroke itd.« (Rener in drugi, 2005: 6) oziroma za premik »od modernega očeta – materialnega preskrbovalca družine k novemu očetu, ki je vedno bolj vpleten v različne segmente družinskega življenja« (Švab, 2001: 115) ali na kratko, za premik od »denarja« k »skrbi« (Rener in drugi, 2005: 8).

O fenomenu novega očetovstva v sociologiji govorimo od sedemdesetih let 20. stoletja, intenzivnejše razprave pa so se začele v osemdesetih letih in so se vrtele zlasti okrog dileme, koliko je ta fenomen dejansko prisoten glede na dejstvo, da se delitev dela v družini še ni odlepila od tradicionalnega spolno asimetričnega vzorca. Toda v devetdesetih letih je postalo jasno, da fenomen novega očetovstva obstaja in se kaže na različnih nivojih:

- kot del splošnega fenomena pluralizacije moškosti;
- v eroziji očetovske avtoritete;
- v vse aktivnejšem vključevanju očetov v skrb za otroke;
- (delno) v enakomernejši razdelitvi dela v družini. (Rener in drugi, 2005: 6)

Spremembe niso hitre in radikalne, ampak se izražajo, kot pravi Ann Hochschild, kot »zavlačevana revolucija«. To pomeni, da se spremembe hitreje odvijajo na ravni simbolnega, na ravni subjektivnih stališč, mišljenj in percepcij kot pa na ravni dejanskega izvajanja (Rener in drugi, 2005: 6).

Raziskava Perspektive novega očetovstva v Sloveniji: Vpliv mehanizma očetovskega dopusta na aktivno očetovanje, je pokazala, da se lastnosti novega očetovstva kažejo tako v spreminjanju ideologije očetovstva na družbeni, sistemski ravni, kot v spreminjanju moške identitete na individualni ravni. Današnji očetje so v primerjavi s svojimi očeti dejansko bolj aktivni očetje. Hkrati pa se spreminjajo tudi vrednote.

V Sloveniji lahko tudi na širši družbeni ravni opazimo promocijo aktivnega očetovanja, ki se razteza od množičnih medijev (filmska in televizijska produkcija, literatura, svetovni splet, oglaševanje, časopisje itd.) do znanstvenih diskurzov (popularni medicinski in psihološki diskurzi). Revije in priročniki za bodoče in nove starše so polni nasvetov za očete, kako lahko sodelujejo pri skrbi za otroke. (Rener in drugi, 2005: 6)

Kaj torej vloga novega očeta pomeni za mladega moškega (povprečna starost očetov ob rojstvu otroka je bila leta 2003 v Sloveniji 32 let)? Da bo moral, če se bo hotel ravnati po smernicah novega očetovstva, razviti načine očetovanja, ki skozi »*etiko skrbi za druge vključujejo tudi tiste spretnosti in doveznosti za skrb za druge, odpovedovanje oziroma vse tiste prakse, ki jih zahtevajo obveznosti in narava vsakdanjega družinskega dela.*« (Švab, 2001: 131)

10.1. Delitev družinskega dela v času nosečnosti

»Imava razdeljeno, kolikor toliko. Edino kuha pa on ne, to moram jaz. Tudi zvečer imava tako urejeno, pol-pol, kar se tiče otroka spraviti spat. Razen takrat, ko ima on športne aktivnosti, kar pa je zelo pogosto.«
(Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

Kot pa je pokazala raziskava Perspektive novega očetovstva v Sloveniji, obrat k aktivnemu očetovanju oz. novemu očetovstvu v Sloveniji ne poteka tako intenzivno kot v zahodnoevropskih in predvsem severnoevropskih državah, kar se še posebej izrazito kaže na področju delitve družinskega dela med partnerjema oz. širše, usklajevanja dela in družinskega življenja (Rener in drugi, 2005: 7). Prakse očetovanja so selekcionirane in zožene in se, kot je ugotavljala že Alenka Švab (2001: 131), omejujejo na pomoč preobremenjenim ženskam (bodisi z opravljanjem lažjih, rutinskih del v gospodinjstvu, bodisi z igro z otroki, ko so ti že večji), medtem ko večji del družinskega dela vseh vrst še vedno dejansko opravijo ženske.

Pregled gradiva, zbranega za potrebe te diplomske naloge, pokaže, da v času nosečnosti ne prihaja do bistvenih sprememb v delitvi družinskega dela med partnerjema, ta ostaja

enaka kot je bila pred nosečnostjo. Spremembe se, kjer se, pojavijo šele po rojstvu otroka.

»Domača dela sva si delila kot običajno, izogibala sem se težjim opravilom. Nisem hodila po velike nakupe v trgovino, nisem dvigovala otrok...« (Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Jaz bi bolj rekla, da se spremeni (delitev družinskega dela, op.) potem, ko imaš majhne otroke. V prvih dveh nosečnostih se nič ni spremenilo, zdaj pri tretjem pa se je, ampak to zato, ker vidi, da mora pač ženska skrbeti za majhne otroke in če je še utrujena...« (Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča, osebni intervju)

»Midva ima načeloma razdeljeno, določena področja so moja, določena njegova in to je ostalo celo nosečnost. Kvečjemu zdaj, po porodu, je mož prevzel večjo skrb za starejšega, ker pač ne morem oba...« (Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča, osebni intervju)

10.2. Vidne prakse novega očetovstva

»Moj mož je bil do sedaj na vseh pregledih z mano in je bil edini moški v čakalnici; včasih se mi je zdelo, da mi druge zavidajo.«

(www.ringaraja.net, forum: Nosečnost in porod, avtor: Galja, datum: 16-12-05 01:52)

Bolj kot na področju družinskega dela pa se fenomen novega očetovstva kaže v *»navzven obrnjenih, okolici vidnih praksah, ki vključujejo različne dejavnosti: od očetovega (različno aktivnega) spremljanja partnerkine nosečnosti (vse pogostejša prisotnost pri ginekoloških, ultrazvočnih in drugih pregledih, aktivno sodelovanje pri porodu) do pomoči pri skrbi za dojenčka (vodenje otroka na sprehod) in igre z otrokom.« (Švab, 2001: 131)*

Da je bodoči oče vse bolj prisoten pri različnih aktivnostih, povezanih z pričakovanim rojstvom otroka, je potrdila tudi analiza gradiva, zbranega za potrebe te diplomske naloge, in pregled spletnih forumov (poglavje 6.1). Izvjalke raziskave Perspektive

novega očetovstva v Sloveniji pa so na večjem vzorcu dobile tudi nekatere kvantitativne podatke (omejujem se na aktivnosti v času pred porodom).

Velika večina bodočih očetov je sodelovala pri pripravah prostora za novorojenčka in pri nakupih zanj. Pri pripravah prostora za novorojenčka je na lastno željo sodelovalo 90 odstotkov očetov, 7 odstotkov jih je to storilo na partnerkino željo, le trije odstotki očetov pa pri teh opravilih niso sodelovali (polovica le-teh je to želela, a po lastnih izjavah ni imela možnosti). Podobno velja za sodelovanje pri nakupih za novorojenčka, kjer je 86 odstotkov vprašanih sodelovalo na lastno željo, devet odstotkov na partnerkino, pri tem opravilu pa ni sodelovalo pet odstotkov očetov, polovica zaradi tega, ker se jim to ni zdelo potrebno, polovica pa za to kljub želji ni imela možnosti.

Velika večina bodočih očetov se je udeležila tudi ultrazvočnih preiskav – 70 odstotkov na lastno željo in 10 odstotkov na željo partnerke. Petina anketiranih očetov ni spremljala partnerk na ultrazvočne preglede, večinoma za to niso imeli priložnosti, tretjini pa se to ni zdelo potrebno.

Izrazito manj pogosto pa so se očetje v času partnerkine nosečnosti udeleževali ginekoloških pregledov. Na lastno željo se je pregledov pri ginekologu udeleževalo 29 odstotkov očetov, na željo partnerke pa 14 odstotkov (prav pri tej aktivnosti se kaže največji vpliv partnerke na ravnanje moškega). Več kot polovica vprašanih ni spremljala partnerke na redne ginekološke preglede. Tretjina le-teh je to sicer želela, pa ni imela možnosti, polovici se to ni zdelo potrebno, dobri desetini vprašanih pa se ni zdelo primerno, da bi se udeležili ginekološkega pregleda.

Tečajev za bodoče starše se je udeležilo 77 odstotkov anketiranih očetov, 69 odstotkov na lastno željo. Tisti očetje, ki na tečaj niso hodili, so najpogosteje navajali, da bi si to želeli, pa niso imeli priložnosti, ali pa se jim to ni zdelo potrebno.

Več kot polovica vprašanih očetov je pogosto ali občasno prebirala različne priročnike o negi in vzgoji otrok, posebne revije za bodoče starše, članke o nosečnosti in starševstvu v splošnih revijah ter zloženkah in letakih, ki so na voljo v ambulantah. Štirje odstotki vprašanih so prebirali tudi drugo literaturo, predvsem na internetu.

Avtorice raziskave *Perspektive novega očetovstva v Sloveniji* so ob koncu analize fenomena novega očetovstva (Rener in drugi, 2005: 7) zapisale:

»Zdi se, da problem bolj aktivnega očetovanja ni toliko problem moških oziroma njihove pripravljenosti in sposobnosti za aktivno očetovanje, temveč tudi kulturnega imaginarija, ki materinstvo še vedno umešča v ontologijo družine kot ekskluzivno, nenadomestljivo vlogo.«

11. Sklep

»Moja nosečnost je edinstvena in hočem biti naravnana na dobro.«

(www.med.over.net, forum: Nosečnost, avtor: Mamika 36, datum 09-01-06 09:25)

Prav to edinstvenost bi lahko opredelili kot eno osnovnih značilnosti nosečnosti v začetku tretjega tisočletja. Nosečnost je danes, ko se število žensk, ki rodijo več enega otroka, zmanjšuje, precej bolj izjemno stanje kot je bila v minulih stoletjih, ko so ženske veliko večino svojega rodnega obdobja preživele v zaporednih obdobjih nosečnosti in dojenja. Še veliko bolj bistvena sprememba pa je ta, da je ustvarjanje lastne družine postalo vse bolj skrbno načrtovan, zahteven in odgovoren projekt, norma odgovornega starševstva pa začne veljati že precej pred zanositvijo (Ule in Kuhar, 2003: 114). Ali, kot je izjavila ena od udeleženk raziskave *Mladi, družina, starševstvo*: *»Otrok je zelo zahteven projekt, ki mora biti popoln.«* (v Ule in Kuhar, 2003)

Že zaradi te zahteve zato ni presenetljivo, da je nosečnost stanje, ki je za večino nosečnic vse bolj obremenjujoče, kot sem zapisala v hipotezi **H1**. Še dodatno obremenitev pomenijo vsakdanje življenje in zahteve, ki jih le-to postavlja pred sodobno žensko, tu mislim predvsem na kombinacijo materinstva z ostalimi cilji v življenju, zlasti poklicnimi. Ker je zato odločitev za materinstvo vse bolj načrtna, je tako načrtovana tudi zanositev, morebitni neuspehi pri prvih poskusih, ki so sicer tudi za zdrave pare povsem normalni, pa vzrok dodatnega stresa in travm. Ko do zanositve po naravni poti ali z biomedicinsko pomočjo vendarle pride, pa se razumljiva in kot človeški rod stara želja ženske, da bi rodila zdravega otroka, vse prevečkrat sprevrže v obsedeno iskanje morebitnih pomanjkljivosti ali nepravilnosti pri plodu. Z višanjem izobrazbe in vse lažje dostopnimi strokovnimi viri so današnje nosečnice vse bolj

osveščene, kar pa ne učinkuje vedno samo pozitivno. S tem, ko so seznanjene z morebitnimi zapleti, ki bi lahko spremljali njihovo nosečnost, se v njih budijo dodatni strahovi in obremenitve, anksiozno reagirajo že ob postavitvi vprašanja o morebitni otrokovi abnormalnosti. Strah za zdravje otroka je na absolutno prvem mestu obširnega seznama strahov, ki pestijo nosečnice, tudi daleč pred strahom pred porodnimi bolečinami.

Nosečnost kot eno najbolj posebnih obdobij v ženskem življenju pa prinaša še množico drugih zmedenih čustev, vprašanj in dilem, ki ne tako redko pomenijo težko preizkušnjo tudi za sicer urejen in harmoničen odnos med partnerjema, še zlasti, ker ženske mnogokrat čutijo, da od partnerjev ne dobijo želene podpore na področjih, kjer so najbolj ranljive in občutljive. Zato so pogosto pomembnejši vir emocionalne opore prijateljice, zlasti tiste, ki so ali so bile pred kratkim noseče. Mnoge nosečnice iščejo oporo tudi na spletnih forumih na internetu, kjer pa lahko velika množica ne vedno preverjenih informacij spet vzbuja strahove in deluje obremenjujoče.

Ko govorimo o tem, da je sodobna nosečnost vse bolj obremenjujoča, moramo vsekakor upoštevati tudi spremenjene družbene razmere, tako v širšem kontekstu, ki kljub deklarirani skrbi za prihodnjo nataliteto Slovencev starševstvu v praksi nikakor ni naklonjen, kot v ožjem kontekstu spremenjene vloge družine in družinskih razmerij, ki kljub navidezni večji stopnji enakopravnosti med spoloma pogosto ženskam nalaga še dodatne obremenitve.

Druga značilnost sodobne nosečnosti je, kot sem zapisala v hipotezi **H2**, da je le-ta vse bolj medikalizirana, kar sodi v kontekst medikalizacije življenja in družbe nasploh. Nosečnost pa se je od druge polovice 20. stoletja tudi redefinirala – od naravnega stanja se je poudarek prevesil k patologiji, medicinskemu problemu, sorodnemu bolezni. Vse prevečkrat je v ospredju otrok kot cilj, ženska pa je zgolj »potujoči inkubator, ki utegne povzročati težave«. Zlasti zadnja desetletja označuje prevladujoče glorificiranje tehnologije, ki se je med drugim razvijala tako v smer vse bolj izpopolnjenih metod biomedicinske pomoči pri oploditvi kot tudi v smer vizualizacije zarodka. Ultrazvok, ki omogoča vpogled v maternico, je zagotovo tisti izum, ki je najbolj spremenil doživljanje nosečnosti in predrugačil odnos med bodočo materjo in plodom. Nosečnice danes doživljajo ultrazvočni izvid hkrati kot zagotovilo ali vsaj obet zelenega izida

nosečnosti in zahtevajo več tovrstnih pregledov, kot jih zagotavlja naše zdravstveno zavarovanje, pa četudi samo zaradi pridobitve fotografije ali video posnetka. V nekaterih medicinskih ustanovah so s samoplačniškimi preiskavami, ki nimajo medicinskega pomena, odkrili nezanemarljivo tržno nišo. Sklepamo lahko, da se bo proces medikalizacije nosečnosti v prihodnosti samo še stopnjeval.

Narobe pa bi bilo, če bi si na osnovi zgoraj zapisanega naslikali podobo nosečnice z začetka tretjega tisočletja kot skoraj neuravnovešene, ne več zelo mlade ženske, ki v strahu pred »neuspehom projekta svojega življenja« vse dni brska po internetu in išče vse možne informacije, panična zaradi vsega, »kar sme in ne sme – jesti, dihati, čutiti in misliti« in skoraj ves čas priključena na aparature v iskanju morebitnih »pomanjkljivosti« svojega nerojenega otroka. Takšna podoba bi bila gotovo zelo pretirana. Prej bi lahko trdili, da je današnja nosečnica (oziroma vsaj pripadnice tiste družbene skupine, ki jo je zajela empirična raziskava te diplomske naloge) sodobna ženska, ki ima v letih, ko se odloča za materinstvo, večinoma jasno izdelane življenjske cilje. Prihajajoči otrok je del teh ciljev in ker je nanj pripravljena, njenega življenja ne preobrne v temeljih. Današnja nosečnica se zaveda, da nosečnost ni bolezen, da pa mora z zdravim načinom življenja, ki ga je sicer prakticirala že pred nosečnostjo, otroku zagotoviti najboljše razmere za rast in razvoj. Samo smeji se preživelim zapovedim in prepovedim iz časov njene mame in babic in tudi v nosečnosti živi življenje, kot ga je bila vajena prej. Vozi avto in hodi na zabave, oblači pa se tako, da ji je udobno in pri tem svojega trebuščka nikakor ne skriva. Zaveda se tudi, da je medikalizacija nosečnosti proces, ki postaja vse bolj izrazit, a vseh možnosti, ki jih ponuja sodobna medicina, ne doživlja zgolj kot vir dodatnih strahov in bojazni, temveč predvsem kot način za čim temeljitejše preverjanje zdravstvenega stanja nerojenega otroka in pravočasno odkrivanje morebitnih hujših nepravilnosti v njegovem razvoju. Ob tem pa ne pristaja na to, da jo zdravstveni sistem jemlje kot »stroj za rojevanje«, temveč želi in zahteva ustrezno obravnavo ne le po strokovni, ampak tudi po človeški plati, in v nasprotnem primeru jasno izraža nezadovoljstvo.

Menim, da trditve, zapisane v zgornjem odstavku, veljajo za večino nosečnic, pri katerih po začetnem obdobju strahu in negotovosti, kar je za stanje, ki ga človek doživlja prvič, normalno, vendarle prevlada »zdrav razum«. A tudi pot do tja je obremenjujoča.

Zagotovo pa lahko trdimo, da je nosečnost stanje, ki je zaradi svoje izjemnosti in neponovljivosti (četudi ženska ima oziroma bo imela več otrok) za posameznico zelo posebno. Pa ne le zanjo, tudi za njenega partnerja in ožje družinske člane. Izsledki te naloge potrjujejo tudi tretjo postavljeno hipotezo **H3**, da se partnerji nosečnic v očetovski vlogi vse bolj profilirajo že med nosečnostjo. Sodobno starševstvo postaja zadeva obeh partnerjev najkasneje od trenutka spočetja dalje. Medtem ko je prisotnost partnerja pri porodu danes že skoraj samoumevna, so partnerji vse pogosteje navzoči tudi pri pregledih v nosečnosti, zlasti ko gre za ultrazvočne preiskave, kjer lahko vidijo nerojenega otroka. Gre za eno od tako imenovanih vidnih praks novega očetovstva, kjer se spremembe odvijajo precej hitreje kot na področju delitve družinskega dela med partnerjema, ki je še vedno v precejšnji meri spolno asimetrična. Po mnenju nekaterih avtoric je to prav posledica nespremenjene percepcije materinstva. Medtem ko so družinske spremembe v zvezi z očetovstvom očitne, pa ostaja materinstvo v temeljih domala nespremenjeno.

Morda ga bodo spremenile prihodnje generacije, ko se bodo odločale za starševstvo. Leto kot institucija gotovo ne bo izumrlo, saj vse raziskave mladine pri nas kažejo na njene izrazite prodružinske aspiracije. V raziskavi Mladina 2000 je tako med vprašanimi mladimi, starimi od 26 do 29 let, velika večina odgovorila, da misli, da bodo imeli otroke. Le 1,6 odstotka vprašanih je odgovorilo, da otrok verjetno ne bodo imeli, 2,6 odstotka vprašanih pa še ne ve, ali jih bodo imeli. (Ule in Kuhar, 2003: 97)

Prihajajočim generacijam pa preostaja še ena naloga - raziskovanje nosečnosti kot družbenega fenomena. Pri pripravi diplomske naloge sem namreč ugotovila, da je pri nas o tej temi napisanega zelo malo. Res bi lahko kot družbeni fenomen označili tudi poplavo najrazličnejših knjig, priročnikov in revij, namenjenih bodočim staršem, zlasti materam, pred kratkim pa je izšla celo posebna izdaja za bodoče očete, vendar se ukvarjajo bolj ali manj le z medicinskim vidikom nosečnosti, predvsem z nasveti, kako čim bolj zdravo preživeti nosečnost in roditi zdravega otroka ter se medtem, kolikor se le da, dobro počutiti. V svojih družbenih podobah pa je bila nosečnost doslej le redko predmet sociološkega diskurza.

12. Literatura in viri

Samostojne publikacije:

- Berginc-Šormaz Grozdana; Šormaz Milanka (1998): *Devet čarobnih mesecev*. Samozaložba, Ljubljana.
- Cipot Mal, Tina (2004): *Sodobne podporne mreže družin v Sloveniji. Analiza spletnega foruma Starši staršem*. Diplomsko delo. FDV, Ljubljana.
- Drglin, Zalka (2003): *Rojstna hiša: Kulturna anatomija poroda*. Delta, Ljubljana.
- Drglin, Zalka (2005a): *Na poti v materinstvo. Vodnik po pravicah nosečnic*. Inštitut za varovanje zdravja, Ljubljana.
- Drglin, Zalka (2005c): »Vse bo vredilo, se sem jest pridna, al si ti priden notri!« V: Rožman, Irena (2004): *Peč se je podrla! Kultura rojstva na slovenskem podeželju v 20. stoletju*. Slovensko etnološko društvo, Ljubljana.
- Kitzinger, Sheila (1994): *Me, matere*. Ganeš, Ljubljana.
- Klun, Hermina (1992): *Nosečnost in porod*. DZS, Ljubljana.
- Krasko, Katarina (2004): *Reprezentacija materinstva v oglasih*. Diplomsko delo. FDV, Ljubljana.
- Kuhar, Metka (2004): *V imenu lepote. Družbena konstrukcija telesne samopodobe*. FDV, Ljubljana.
- Ličer, Zlata (2003): *Socialni vidiki varovanja reproduktivnega zdravja žensk*. Magistrsko delo. FDV, Ljubljana.
- Novak, Mojca, in drugi (2005): *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*. Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana.
- Oakley, Ann (2000): *Gospodinja*. *cf, Ljubljana.
- Pajntar, Marjan; Novak-Antolič, Živa (ur., 1994): *Nosečnost in vodenje poroda*. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Pušenjak, Stanko (2005): *Nosečnost od tedna do tedna. Koledar za bodoče starše*. Didakta, Radovljica.
- Rener, Tanja (2000): O delu iz ljubezni. V: Oakley, Ann: *Gospodinja*. *cf, Ljubljana
- Rožman, Irena (2004): *Peč se je podrla! Kultura rojstva na slovenskem podeželju v 20. stoletju*. Slovensko etnološko društvo, Ljubljana.
- Sieder, Reinhard (1998): *Socialna zgodovina družine*. Studia Humanitatis, Ljubljana.

- Skoko, Tadeja (2004): *Kakovost življenja žensk pred in po razpadu partnerskega odnosa. Magistrsko delo.* FDV, Ljubljana.
- Švab, Alenka (2001): *Družina: od modernosti k postmodernosti.* Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Ule, Mirjana; Rener, Tanja; Žakelj, Tjaša; Kuhar, Metka; Hlebec, Valentina (2003): *Tipi družin in socialne mreže. Raziskovalna naloga.* Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana.
- Ule, Mirjana (2003): *Spregledana razmerja. O družbenih vidikih sodobne medicine.* Aristej, Maribor.
- Ule, Mirjana, Kuhar, Metka (2003): *Mladi, družina, starševstvo. Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni.* FDV, Ljubljana.
- Zaviršek, Darja (1994): *Ženske in duševno zdravje. O novih kulturah skrbi.* Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.

Članki v zbornikih in revijah:

- Černič Istenič, Majda (1998): Proces oblikovanja družine v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, letnik XIV, številka 27/28, 157-189.
- Černigoj Sadar, Nevenka (2005): Delovanje neformalnih socialnih omrežij pri zadovoljevanju potreb družin. V: Novak, Mojca (ur.): *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije.* Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana.
- Drglin, Zalka (2005b): Kontinuitete in spremembe v obporodni skrbi: Trenutek za pogum. V: *Zbornik prispevkov s strokovnega posveta Za vsako mamo in vsakega otroka.* Inštitut za varovanje zdravja RS, Ljubljana.
- Gruntar Činč, Mojca in Mikl Mežnar, Branka (2005): Zdravstveno varstvo v zvezi z materinstvom. V: *Zbornik prispevkov s strokovnega posveta Za vsako mamo in vsakega otroka.* Inštitut za varovanje zdravja RS, Ljubljana.
- Hlebec, Valentina in Kogovšek, Tina (2005): Konceptualizacija socialne opore. V: Novak, Mojca (ur.): *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije.* Inštitut RS za socialno varstvo, Ljubljana.
- Kirar Fazarinc, Irena in Mihevc Ponikvar, Barbara (2005): Dostopno reproduktivno zdravstveno varstvo za boljše zdravje žensk. V: *Zbornik prispevkov s strokovnega posveta Za vsako mamo in vsakega otroka.* Inštitut za varovanje zdravja RS, Ljubljana.
- Krošelj, Damjana (2004): Podobe nerojenih. *Delta*, 3-4/2004, 57-79.

- Krošelj, Damjana (2005): Ultrazvok je tudi medij: Vizualizacija življenja pred rojstvom. *Teorija in praksa*, let. 42, 2-3/2005, 470-474.
- Kuhar, Metka (2005): Kaj skriva nosečniški trebuh? *7dni*, 37/2005, stran 5.
- Ličer, Zlata (2005): Socialno svetovanje na področju varovanja reproduktivnega zdravja žensk. V: *Zbornik prispevkov s strokovnega posveta Za vsako mamo in vsakega otroka*. Inštitut za varovanje zdravja RS, Ljubljana.
- N.N.: Depresije v nosečnosti. *Nosečnost, posebna izdaja revije Moj malček*, pomlad-poletje 2001.
- N.N.: Predporodna depresija. *Nosečnost, posebna izdaja revije Moj malček*, pomlad-poletje 2002.
- Peternel Pečauer, Helena (2005): Slovenske nosečnice so zelo utrujene. *Ona*, 41/2005, stran 14.
- Švab, Alenka (2000): Poti in stranpoti novih očetovskih identitet. *Teorija in praksa*, letnik 37, številka 2, 248-263.
- Truden-Dobrin, Polonca; Omerzu, Mojca; Trdič, Jana (2005): Nosečnost, porod in socialne razlike. V: *Zbornik prispevkov s strokovnega posveta Za vsako mamo in vsakega otroka*. Inštitut za varovanje zdravja RS, Ljubljana.

Internetni viri:

- Eaglesham, Susan L. (1996): *Online Support Groups: Extending Communities of Concern*. Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia. Dostopno preko: <http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-283092199612941/unrestricted/etd.pdf>, dostop 23. 3. 2006.
- Kimball, Lisa; Rheingold, Howard (2001): *How Online Social Networks Benefit Organizations*. Dostopno preko: <http://www.rheingold.com/Associates/onlinenetworks.html>, dostop 24. 3. 2006.
- Novice Statističnega urada RS. *Materinski dan. Prebivalstvo*. Dostopno preko: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=1008, dostop: 24. 3. 2006
- Oakley, Ann (1979): *Becoming a Mother*. Oxford: Martin Robertson. Extract. Dostopno preko: <http://www.annoakley.co.uk>, dostop: 6. 3. 2006.
- Oakley, Ann (1980): *Women Confined: Towards a sociology of childbirth*. Oxford: Martin Robertson. Extract. Dostopno preko: <http://www.annoakley.co.uk>, dostop: 31. 3. 2006.

- Oakley, Ann (1981): *Subject Women*. Oxford: Martin Robertson. Dostopno preko: <http://www.annoakley.co.uk>, dostop: 31. 3. 2006.
- Oakley, Ann (1984): *The Captured Womb: A history of the medical care of pregnant women*. Oxford: Basil Blackwell. Extract. Dostopno preko: <http://www.annoakley.co.uk>, dostop: 28. 2. 2006.
- Oakley, Ann (1992): *Social Support and Motherhood: The natural history of a research project*. Oxford: Basil Blackwell. Extract. Dostopno preko: <http://www.annoakley.co.uk>, dostop: 31. 3. 2006.
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile ter doječih delavk. Uradni list RS 82/2003 z dne 21. 8. 2003. Dostopno preko: <http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200382&dhid=64352&openmode=Root1>, dostop: 24. 3. 2006
- Renner, Tanja; Švab, Alenka; Žakelj, Tjaša; Humer, Živa (2005): *Perspektive novega očetovstva v Sloveniji: Vpliv mehanizma očetovskega dopusta na aktivno očetovanje*. Urad za enake možnosti, Ljubljana. Dostopno preko http://www.uem.gov.si/fileadmin/eum.gov.si/pageuploads/Ocetovstvo_porocilo.pdf, dostop: 28. 3. 2006
- Resolucija o temeljih delovanja družinske politike v R Sloveniji. Objavljeno 7. 7. 1993. Dostopno preko: http://www.sigov.si/mddsz/doc/resolucija_druzina.pdf, dostop: 24. 3. 2006.
- Rheingold, Howard (1993): *The Virtual Community*. Dostopno preko: <http://www.rheingold.com/vc/book/>, dostop: 24. 3. 2006
- Statistični letopis (2005): *Umrli po vzroku smrti in spolu, Slovenija, letno (1985-2004)*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno preko www.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp, dostop 27. 1. 2006.
- Statistični letopis (2005): *Porodi (1995-2004)*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno preko: www.stat.si/letopis/2005, dostop 30. 1. 2006.
- Statistični letopis (2005): *Povprečna starost matere ob otrokovem rojstvu (1995-2004)*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno preko: www.stat.si/letopis/2005, dostop 30. 1. 2006.
- Statistični letopis (2005): *Živorojeni otroci (1995-2004)*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno preko: www.stat.si/letopis/2005, dostop 30. 1. 2006.

- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) – uradno prečiščeno besedilo. Uradni list RS, 69/2004. Dostopno preko http://www.sigov.si/mddsz/doc/zzzdr_upb.pdf, dostop: 24. 3. 2006
- www.med.over.net, forum: Nosečnost. Od 24. 5. 2005 do 15. 4. 2006.
- www.med.over.net, forum: Ginekologija in porodništvo. Od 24. 5. 2005 do 15. 4. 2006.
- www.ringaraja.net, forum: Nosečnost. Od 24. 5. 2005 do 15. 4. 2006.

Drugi viri:

- Za kakovostno obporodno skrb – v središču naj bo ženska. Sporočilo za medije. Inštitut za varovanje zdravja, Ljubljana, 19. 4. 2005.
- Zapiski predavanj pri predmetu Sociologija družine, šolsko leto 2004/2005.

Kazalo prilog

Priloga A:

Načrt kvalitativne analize/intervjuja	76
---	----

Priloga B:

Intervju: Maruša, prevajalka, 32 let, drugič noseča	78
---	----

Priloga C:

Intervju: Katja, socialna delavka, 32 let, tretjič noseča	87
---	----

Priloga D:

Intervju: Bojana, etnologinja, 31 let, tretjič noseča	95
---	----

Priloga E:

Maja, pravnica, 32 let, drugič noseča	98
---	----

Priloga F:

Intervju: Anja, študentka, 25 let, prvič noseča	105
---	-----

Priloga G: Primeri opor na internetu

1. Primeri informacijske opore.....	109
2. Primeri emocionalne opore	111
3. Primeri druženja.....	113
4. Primeri materialne opore.....	113

Priloga A:

Načrt kvalitativne analize/intervjuja

1. NOSEČNOST

- Odločitev za nosečnost, čigava je?
- Čakanje, da test pokaže dve črtici oz. strah pred tem.
- Sprejem dejstva – noseča sem.
- Kako in kdaj povedati:
 - . partnerju;
 - . starejšim otrokom;
 - . bodočim starim staršem;
 - . prijateljem in sodelavcem;
 - . nadrejenim v službi.
- Njihov odziv?

2. NOSEČNICA V ZDRAVSTVENEM SISTEMU

- Vse večja medikalizacija nosečnosti.
- Prvi pregled – običajno je že pri nekaj tednih viden utrip srca – dokončna »potrditev« nosečnosti pri njej sami.
- Ultrazvočni pregledi s posnetimi slikami in filmi – kaj pomeni, da vidiš nerojenega otroka, je navezovanje nanj drugačno kot je bilo včasih?
- Številni dodatni (samoplačniški) pregledi – merjenje nuhalne svetline, amniocenteze – ugotavljanje morebitnih nepravilnosti pri zarodku – smiselnost in posledice teh pregledov – pomen potrditve dejstva oz. verjetnosti, da je otrok zdrav – dodatni strahovi – dileme ob neugodnih napovedih.
- Pomen zgodnjega razpoznavanja otrokovega spola.
- Prisotnost partnerja pri UZ pregledih in njegove reakcije.
- Odnos zdravnika (zdrav. osebja) – pove dovolj, dobi nosečnica odgovore na vsa vprašanja?

3. STRAHOVI IN BOJAZNI

- Upravičeni in neupravičeni:
 - . strah pred tem, da bo z otrokom kaj narobe;
 - . strah pred porodom (bolečino);
 - . ali pomisli tudi na maternalno umrljivost?
- Kdo so ljudje, ki se nosečnici v tem času najbližje, na koga se lahko obrne (partner, mati, prijateljice...)?
- Kaj od njih pričakuje?
- Širša »družbena podpora«
 - . spletni forumi so zelo obiskani, očitno iščejo podporo tudi pri neznanih ženskah, ki so v podobnem položaju?

4. VIDEZ IN OBNAŠANJE NOSEČNICE

- Oblačila (trebušček čim bolj skriti ali ga poudariti, sledenje modi?)
- Skrb za telo (biti lepa, biti ženska).
- »Pravila obnašanja« – kakšna so in kdo jih postavlja?
- Kaj »se spodobi« in kaj ne – je mesto nosečnice predvsem doma, ker se mora »paziti«, ali lahko potuje, se ukvarja s športom, hodi na zabave?

5. »ZUNANJA« IN »NOTRANJA« PODOBA NOSEČNOSTI

- Kako svoje stanje doživlja nosečnica sama in kaj se od nje pričakuje?
- Družbeni status nosečnice – ali z nosečnostjo pridobi ali izgubi?
- Je sprejemljivo, da izjavi, da nosečnost ni samo lepa, da se ne počuti vedno srečno in veselo v »blaženem« pričakovanju?
- Imperativi, ki jih postavljajo mediji z (lažnimi) podobami znanih nosečnic?
- Obremenitev nosečnice z domačimi deli, delitev dela med partnerjema?

6. PARTERJEVO DOŽIVLJANJE NOSEČNOSTI OZ. BODOČEGA OČETOVSTVA

- Vloga bodočega očeta med nosečnostjo s stališča nosečnice – kaj od njega v tem času pričakuje in koliko se ta pričakovanje dejansko uresničijo?
- Družbeni pogled (družbena vloga) bodočega očeta.

Priloga B:

1. intervju

Maruša, prevajalka, stara 32 let,
drugič noseča, v 36. tednu,
v prvi nosečnosti stara 28 let;
poročena,
izobrazba univerzitetna,
doma iz mesta z več kot 100.000 prebivalci.

Intervju opravljen na respondentkinem domu v Mariboru, v ponedeljek, 9. januarja 2006, med 10. in 11.15 uro.

Čigava je bila odločitev za nosečnost, čisto od obeh, je bolj eden navijal zanjo ali drugi? Kakšne razlike med prvo in drugo nosečnostjo?

Mislím, da je bil čisti konsenz, pri prvem, pri drugem mogoče malo bolj moja odločitev, ker nisem hotela, da bi bila predolga razlika med obema otrokoma, ne. Drugače pa, ja, sva oba zato.

Kako in kdaj si ugotovila, da si noseča? Verjetno si delala test?

Test, ja, potem po izostanku menstruacije. Saj veš, na začetku malo slutíš, da bi že lahko bilo... Mislím, da je bilo kak teden po tistem, ko sem test naredila. Pa je bil pozitiven. Čeprav ni takoj ratalo, moram reči. Pri prvem je še nekak hitro, zdaj pa... Ja, pa saj imaš čas, ne spraviš se tako resno k stvari, recimo, mogoče... Tako da sem bila mogoče že kak mesec ali dva prej kar malo razočarana, pa kako da še ni, potem pa smo bili toliko bolj veseli, da je.

Si test delala sama ali sta ga skupaj?

Sama. To se mi zdi taka bolj moja zadeva. Potem pa sem vzela sina in moža in sem ju posadila pred sabo in rekla, tak, zdaj bo mali dobil bratca ali sestrico. Sem povedala obema skupaj, ja.

Kako si pa možu/partnerju povedala prvič?

Tudi tako, po testu, direkt. Mu pokažeš tisto palčko...

Je bila to kaka posebna priložnost?

Ne, kar tako, ne moreš počakati, veš. Saj si misliš, joj, pa to bi lahko kako večerjo skuhala, pa ono pa tretje, pa ne, ampak sem kar takoj povedala.

Kaj pa staršem, bodočim starim staršem?

Načeloma nisem hotela, jaz sem bolj taki človek, da... Ne vem, dokler ni nekaj ful zihér... Recimo, za izpite tudi nikoli nisem povedala, kdaj jih imam, šele ko sem naredila, recimo, ko sem vozníški izpit naredila. Tako je bilo tukaj. Ampak sem imela vedno na začetku probleme, krvavela sem, pa sem morala v bolnico zaradi tega. In potem preko nekih vez, moja teta namreč dela v bolnici in sem morala preko nje iti in je potem ona mojim staršem povedala. Zdaj drugič pa je bilo tudi tako, nekako sem morala povedati, enostavno so me prisilile zadeve v to, da sem že čisto na začetku... Če bi bilo

po moje, bi tam nekje tretji, četrti mesec, ko bi bilo že se ziher. Ampak, zdaj je bilo silom prilike.

Kakšne so bile reakcije?

Na začetku ful dobro. Mislim, pri prvem. Čeprav je moja mamica ful skrbela, joj, pa kako bo s tabo... Zdaj, drugič pa, tisto: Ni mogoče še malo prehitro, ne bi prvi še malo zrasel... Ampak zdaj so vsi veseli.

Kaj pa prijateljem, kako sta povedala?

To se je kar nekako razvedelo, ne vem, kako. V službi sem tudi morala povedati, ker sem šla na bolniško in potem tako, en tu, pa drugemu tam, mimogrede... Tako kot prej, kot sem rekla, če bi bilo čisto po moje, bi najverjetneje čakala, dokler ne bi sami ugotovili. Ampak, tako je prišlo.

Zakaj bi čakala, je to iz strahu, da ne bi šlo kaj narobe?

Ja, malo vraževerja, ja, mogoče.

Na prvi pregled gredo nosečnice zdaj že zelo zgodaj. Kakšen je ta občutek, ko takoj na ultrazvoku vidiš srček?

To je bilo ful lepo, čeprav, glede na to, da sem imela te krvavitve na začetku, me je vedno spremljalo neko nelagodje. Recimo, takrat sem poklicala svojo ginekologinjo, ji rekla, da imam pač pozitiven test, ampak da krvavim. Pa so me potem naročili čez dva ali tri tedne, naj pridem na pregled. Ampak če bi bilo kaj... Nikoli ne veš, tam na začetku, če bi bilo kaj, bi lahko jaz tega otroka izgubila. Potem pa... Ker sem vedela približno od prej, kako je, ker se je čisto ista situacija ponovila, sem rekla, ej, ne bom se igrala s tem, grem v bolnico. Potem sem šla v bolnico na pregled in takrat so mi tudi naredili prvi ultrazvok in takrat so že tudi videli bitje srčka. Takrat v bistvu so potrdili. Na začetku mi je bilo vedno tako... Kaj zdaj, kaže prav test, ali ne kaže prav, saj vedno je tudi neka možnost, da se zmoti... Tako da ne vem... Ta moja prva izkušnja z mojo ginekologinjo mi je bila tako... Potem malo podvomiš sam vase, kaj je zdaj, sem noseča, nisem noseča... Ne pa da bi se bil ful razveselil. Na začetku te mogoče malo pustijo na hladnem, bi rekla. Ne vem, zdravniki, vsaj v mojem primeru. Kar bo, bo, v redu je, ampak ne bo bomo zdaj delali prevelike zmede iz tega. Je pa lušno, ja, potem ko ti nekdo potrdi... Saj sem vedela, saj je! To je to.

Kaj ti pomeni, da otročka že vidiš v nosečnosti?

Bolj malo, ti povem, da sem bolj malo videla. Načeloma mi niso pokazali. Tisto potem, kar dobiš sličic. Sicer pa ti samo pove, ampak lep občutek je. Čeprav ne čutiš na začetku, saj veš, samo pač neka psihična prisotnost je. Pri meni je bilo vedno tako, še posebej pri prvem, v prvi nosečnosti, da enostavno si nisem dala, nisem se odpela iz tistega ritma, veš, ko si vedno noter, ful dela je bilo, pa vedno sem do zadnjega trenutka odlašala, kdaj si bom pripravila cote pa ono pa tretje za otroka. Tudi zdaj, sem tri tedne pred porodom, pa komaj zdaj perem one zadeve. Tako da, kot da si nekako nisem priznala, mislim priznala... Saj veš, da je, samo še vedno te to nekako ne ovira, oziroma vsi so mi govorili, pa daj no, malo se umiri, bodi v tistem pričakovanju, ampak jaz čisto do zadnjega trenutka nikoli nisem se čisto pripravila. Tako da pri prvem me je presenetilo, takrat sem morala iti prehitro v bolnico, ene tri tedne, še več, v 36. tednu sem morala v bolnico... Zdaj pa tudi upam, da me ne bo prehitelo, imam veliko žehto doma. Takrat je mož moral vse pripravljati, ampak bog pomagaj...

Je bilo to, ko praviš, da se nisi odpela – je bilo res toliko dela ali si se mogoče bala, da bi bilo kaj narobe, pa nisi hotela toliko...

Ne toliko, da bi bilo kaj narobe. Težko mi je bilo... Ne, ne težko, mogoče je bil to en način, da se sprijaznim, soočim s tem, da bo potem vse različno. Saj sem ful pričakovala otroka, nisem se bala. Ampak imela sem neko delo in mož mi je še v bolnico nesel računalnik in sem jaz še v bolnici delala in mislim, da tudi zdaj ne bo nič drugače.

Kako pa ti pregledi, ko je mogoče relativno zgodaj odkriti neke okvare?

Dosti je tega, predvsem pa, mogoče bi lahko bilo še kaj, ko gledaš, kaj vse lahko gre narobe... Je res, da te vse skrbi, kaj lahko gre narobe. V prvi nosečnosti me je ful skrbela toksoplazmoza, ker imamo psa doma, prenašajo to sicer mačke, ampak pri sosedih imajo mačka in so šli na dopust, pa je moj mož skrbel za mačka. To me je strašno skrbelo, in sem vse forume presrfala, mojo ginekologinjo sem gnjavila... Pa me je potem ona potolažila, je rekla, da je imela eno žensko, ki se je v nosečnosti okužila s toksoplazmozo, ampak v bistvu ni bilo nič. Tako da je zelo mala možnost, da se karkoli... Zdaj, ne vem, me glede tega ne skrbi, čeprav sem še vedno negativna, potem sem rekla, ob prvi priliki se grem okužiti h kaki mački, pa še vedno nič od tega... Zdaj me bolj skrbi, kako bo porod, ker prvič sem imela predviden carski rez, zdaj pa se moram pač potruditi pa roditi po naravni poti, pa me malo bolj skrbi.

Praviš, tebi vse te preiskave niso odveč, bi jih rada še več. Ni to nepotrebno vnašanje nekih strahov...?

Ne, tako ali tako si seznanjen s tem, ko zanosiš, začneš spremljati, koliko je otrok velik, pa kaj se zdaj razvija... Ful spremljaš to in potem mimogrede tudi te bolezni, pa katera zdravila lahko... To je prej koristno kot ne.

Si vnaprej vedela, kaj bi naredila, če bi se ugotovilo, da ima otrok kako okvaro?

To ja, pač upaš, da je vse v redu. Si znam predstavljati, da mogoče koga malo prestraši vse skupaj, ampak ne toliko te preiskave, ampak tisto, koliko se sam potem fokusiraš na neko zadevo, pa jo preveč potenciraš, tako kot mogoče ta moja toksoplazmoza v prvi nosečnosti. Drugače pa se mi ni zdi nič hudega, recimo da prideš k... Ko smo delali to nuhalno svetlino, saj ne delajo vedno, to po želji, samo v glavnem gredo vse, moja ginekologinja, pravijo, da je ful dobra, kar se tega tiče, in je potem pač to naredila. In ti nekaj pomeni, ko ti pove, koliko je tista svetlina, ali da gleda nosno kost in take zadeve... Mislim, da je kar v redu.

Pa si imela v naprej razčiščeno, ali bi v primeru, da je tveganje...

Veš, da ne vem, kaj bi naredila. Šla bi skozi vse preiskave, potem pa... Po mojem narava tako sama poskrbi, da če je kaj fejest narobe, potem splaviš.

Ja, če je fejest narobe. Samo tudi za amniocentezo sem brala, da jo priporočajo le tistim, ki vedo, kaj bodo naredile.

Ja... Težko je tako teoretizirati. Mogoče bi naredila splav, če bi bilo... Ker pa je vedno ena možnost, da gre kaj narobe, tudi potem, ko se otrok rodi, pa zapleti pri porodu, pa je moja teorija taka, da ti pač nekdo nameni takega otroka kot neko preizkušnjo oziroma da se tiste familije potem spopadejo s temi problemi, ki so res dovolj trdne in je to neka spodbuda... Po drugi strani, pa kdo pravi... Otroci, mongoloidni, mogoče so tisočkrat bolj srečni in tisočkrat bolj zadovoljni kot smo mi, v tistem svojem svetu... In kdo sem

zdaj jaz, potem, da pravim, da je samo moje življenje super in pravo? Je pa res to potem težka preizkušnja. Ampak to so vse življenjske...

Kaj pa glede spola, si hotela vedeti?

Prvič sem bila ful prepričana, da bo punčka, pa se mi je zdelo to še tako nenaravno, da sem rekla, dajmo vprašat, in je bil seveda fantek, ha, ha... Zdaj drugič pa je bilo tako, sem rekla, bi tudi hotela vedeti, tudi mož ne gleda nič drugače na to. In potem sem bila mogoče malo šokirana, ko mi je rekla, da bo punčka. Ker če bi rekla, da bo fantek, bi rekla, ja, v redu, no... Mislim, poznamo. Zdaj pa, kaj vem... Ne razumem pa te fame, joj parček, joj super... Ja, pa kaj, tudi če bila dva fanta, kaj pa potem? Ampak ljudem je to zgloda tako, da opraviš svojo reproduktivno dolžnost, daš enega fanta in eno punco.

Pa zakaj se zdi to pomembno, da že vnaprej veš spol?

Ne vem, da se lahko pripravim, mogoče. Po nekih teorijah se pod vplivom hormonov otroci že v maternici razvijejo, pa identiteto spolno pa take variante... No, saj... Ampak nekako sem hotela vedeti, če je možno, zakaj ne? Tako da sem se mogoče tudi malo pripravila, da pride fantek ali da pride punčka.

Kaj drugače vzpostavljaš stik z njim?

Ne, to ne, samo v moji glavi se malo vzpostavijo neke povezave, nič drugega.

Je hodil partner s tabo na preglede?

Samo na enem je bil, na onem ultrazvoku, ko delajo morfologijo, to je v 28. tednu, ko mu je tudi ona razložila, pogledala vse, bolj sta onadva gledala kot jaz.

Je bil sin tudi zraven?

Ne, ni bil. Čeprav sem razmišljala, če bi ga vzela, ampak je še premajhen. Tudi ginekologinja ne bi imela miru in tudi mož ne bi imel toliko od tega.

Pa te je on peljal na preglede ali je to čisto tebi prepuščal?

Ni, ampak ni tak... Jaz se mirne duše sama peljem, ni tako da bi... Če že, v redu, ampak... Je to bolj moja... Ne, ni moja zadeva... Saj me vedno vpraša, kako je bilo, to ono... Ampak jaz sem bolj taka, veš, jaz ne povem zadev, dostikrat je treba vse iz mene vleči. Čeprav bi mogoče hotel vedeti.

Kako si zadovoljna z odnosom medicinskega osebja pri spremljanju tvoje nosečnosti, si dobila odgovore na vsa vprašanja, so ti samoiniciativno dovolj povedali, ali si morala še posebej spraševati?

Bolj ali manj sem vprašala, kar me je zanimalo. Ker najverjetneje tudi vsakega kaj drugega zanima. Ni bilo, da bi mi kake informacije kdajkoli kdo ne dal, če sem hotela vedeti. Samo vedno je bilo tako, ko sem prišla od tam, pa zakaj nisem še tega vprašala, pa to pa ono. Ko pozabiš, bi moral listek imeti. Moja ginekologinja je super, razen tisto na začetku, tisto, ko se me tako pozno naročili, ne vem, ali je bilo od ginekologinje odvisno ali od sestre, na tisti prvi uvodni pregled, če so bili zapleti... Drugače pa si vedno vzame čas in tudi mislim, da mi je vedno naredila ultrazvok, samo toliko, da pogleda, če je vse v redu, kako je plodovnica... Fino je, ker ima ultrazvok kar v ordinaciji, včasih nimajo, sploh v zdravstvenem domu in moraš na ultrazvok drugam.

Kako si ti živila kot nosečnica, si kaj spremenila?

Ja, malo manj športa, na aerobiko nisem več hodila. Sicer pa sem delala bolj ali manj vse... Tudi na začetku naj ne bi dvigoval otroka, samo kaj naj, saj moraš, tudi zdaj ga še kdaj dvignem. Drugače pa nisem imela nekih ovir, da bi me to oviralo ali da bi neko posebno pozornost temu posvečala.

Si živila normalno?

Normalno, ja, čeprav bi si včasih želela, da bi me mož malo bolj pocartal, češ zdaj sem pa noseča! Ampak če še jaz sebi nisem tega priznala, kako naj potem to on upošteva... Mislim, priznala, nisem upoštevala, kaj pa naj bi potem šele od njega pričakovala?

Kako si se pa oblačila?

Dolgo sem se oblačila normalno, dokler je šlo. Tudi nisem hotela, da bi hitro poudarjala, tiste nosečniške obleke, široko, pa ono pa tretje... Dokler je šlo, je šlo, potem pa moraš dati nekaj bolj takega na sebe. Čeprav mi niso všeč tiste, ko vse plapola okrog tebe, ko te še poudari, raje imam neka oprijeta oblačila, ki so dovolj raztegljiva. Sicer si še bolj okrogel.

Se ti zdi prav, da nosečnice prav poudarjajo trebuščke ali bi to bilo treba bolj skriti?

Jaz sem bolj med onimi, ki probajo skriti, ne vem, tudi zaradi... Ne, ne vem, če je to vraževerje, ampak tako privzgojeno mogoče... Moja mama je tudi rekla, ja, pri meni so komaj v šestem mesecu opazili... Odvisno, kako ti je všeč. Čeprav bi si zdaj želela, da ne bi bila tako okrogla.

Kaj pa ženskost, si imela občutek, da si kot noseča še bolj ženska, ženstvena, ali pa manj, zato, ker se telo spreminja?

Ni se mi zdelo, da bi bila kaj posebej privlačna, sploh zdaj, v zadnjem trimesečju... Na začetku je fajn, ker imaš večje prsi, to sem si vedno želela, ampak zdaj pa se mi ne zdi, da bi bila kaj bolj ženska, kvečjemu manj, pa tudi ne čutim se spolno privlačna, tudi nimam neke želje po spolnosti zdaj trenutno. Ni mi to neko tako ful seksi obdobje. Pa tudi ni tako obdobje, da bi si želela konstantno biti noseča. Nekatere ženske pa si. Saj je fajn, samo zdaj postaja naporno, ponoči se zbujaš, otrok brca in ne moreš zaspati... Se mi zdi, da je fajn, da je prehodno, da mine, da se potem lahko vrneš nazaj v svoje stanje. Včasih si želim, da bi imela telo spet samo zase, da lahko delaš z njim, kar hočeš. Zdaj pa ne moreš, moraš na nekoga drugega gledati bolj kot na sebe. Tega moški ne razumejo, da se moraš tudi odpovedati marsičemu, ne glede na to, kaj si prej imel, kaj si prej potreboval, kakšne športne aktivnosti, kaj takega, to vse bolj ali manj odpade. Pa tudi zvečer ti ni ven za iti, niti v kino ni več fajn...

Tega tvoj mož ne razume?

Pa, moški so taki, moški so zelo egocentrični, oni si težko pustijo karkoli vzeti. Saj so v redu... Samo, ne bodo nikoli razumeli. Mogoče boljše, po eni strani, imajo deficit po eni strani, po drugi strani pa je tudi ženska v prednosti. On ne bo nikoli vedel, kako je, če imaš otroka v sebi, ta vez z otrokom... Čeprav si zaradi tega pa veliko bolj omejen, priklenjen na otroka, ne samo devet mesecev, ampak tudi potem.

Praviš, da si živila normalno, razen kolikor te je pač nosečnost sama omejevala, toda ali si kdaj od prijateljev, staršev, od družbe dobila kakšen namig, da se pa kaj

za nosečnico ne spodobi, da tega nosečnice ne počnejo, da morajo sedeti doma in se paziti...

Ne, to nisem. Čeprav bi lahko, sploh iz ust moje mame, se mi zdi to tako znana izjava... Samo konkretno se pa na kaj takega ne morem spomniti.

Kako pa misliš, da naša družba gleda na nosečnice?

Po eni strani imajo vsi polna usta tega, kako nas je premalo, kako bi bilo treba to vse spodbuditi, konkretno pa nič ne naredijo. Saj, super je, da imaš eno leto plačano porodniško, v EU se ful hvalijo s tem, da imajo 20 tednov plačanega dopusta, halo?! Po drugi strani pa, lahko bi več naredili, predvsem na finančnem področju. Saj nekaj je, samo otroški dodatek pa je 3000 sit na otroka, kaj lahko s tem narediš? Kupiš en zavitek plenice.

Si imela občutek, da je nosečnost eno cenjeno stanje?

Ja, ni stigmatizirano, nihče te ne gleda tako.

Ali pa po drugi strani povzdignjeno?

To pa tudi ni. Recimo na Hrvaškem, ali pa v kakih mediteranskih državah imajo dosti bolj, če v Grčijo prideš, tam so vsi, moški, stari, čisto nori, joj, dojenček, otrok... Pri nas pa je to nekaj čisto normalnega. Pa veš, kaj še opažam zadnje čase? Da je dosti več družin, ki imajo tri otroke.

Pa kako potem, da je povprečje tako slabo? Je toliko več tistih, ki jih nimajo?

Točno to, to sva zadnjič z možem ugotavljala. Da tisti njegovi sošolci, ki imajo familije, imajo po dva otroke, je pa dosti takih, ki nimajo nobenega. Pa imajo partnerja, pa nimajo otroka. Saj sem brala, da se je nataliteta dvignila lani. Pa to ni zaradi tega, ker bi kdo to spodbujal, to je zaradi tega, ker mogoče malo modno postaja imeti tri otroke. Jaz bi jih tudi imela. Ampak kako se to potem sklada z osebnimi cilji, kariernimi je pa druga stvar.

Se ti zdi sprejemljivo, da pri nas nosečnica reče, da nosečnost ni samo lepo in blaženo in srečno stanje?

Fajn je, da lahko to rečeš, zadnje čase je to vedno bolj prisotno. Da lahko rečeš tudi, da ti gre otrok tudi kdaj na živce, pa tudi da do dojenčka ne čutiš non stop tiste 100% materinske ljubezni. Ali pa je to mogoče med nami, ki smo imele otroke, da se o tem pogovarjamo, ne vem, kako bi to z nekom čisto X... Ampak je logično, ne, vedno so problemi.

Včasih nisi upal priznati tega, niti sam sebi.

Je, mogoče težko tudi sam sebi. Pri prvem sem rabila nekaj časa, da se vzpostavi tisti stik. Šele ko se je mi je prvič nasmehnil, je bilo res tisto, blaženost, joj, lej, to je moj otrok... Pred tem pa vidiš samo tiste plenice in neprespane noči, pa kdo bo zdaj vstal, pa kdo bo zdaj to naredil... Hvala bogu, da je tako, da lahko poveš po pravici, kako je. Včasih zna biti kar depresivno, misliš, ali sem zdaj jaz normalna?

Kakšna se ti pa zdi medijska podoba nosečnosti? Je to dejansko tako, kot ti čutiš?

Malo potencirano je. Mogoče v tujini ženska lahko ima štiri, pet otrok, če zanje skrbi varuška, vzgojiteljica, ona pa še vedno svoje življenje fura normalno. Pri nas je dosti teh

revij, Mama, Moj malček, ki imajo vedno kakega znanega, jih sprašujejo, kako je bilo... Pa je to bolj tako, malo je to mogoče tudi modna zadeva. Malo preveč to včasih izpostavljajo.

Je moderno biti noseč?

Ja, moderno, ja, v tem smislu. In kako so to oni z levo roko opravili, to se mi zdi malo nerealno. Je pa fajn, da pišejo kake nasvete, da najdeš v kaki reviji, kaj v tem primeru narediti, kaj ni dobro v nosečnosti, razen kave, cigarete, alkohol...

V prvi nosečnosti, kje si dobila največ informacij?

Pri prijateljicah, vedno je bilo tako, da jih je bilo nekaj, ki so imele malo starejše otroke, par mesecev. Tako dobiš najbolj uporabne informacije, kaj je dobro, čisto konkretno... Ta krog deluje. Se pa hitro spreminja, moraš vprašati nekoga, ki je bil malo pred tabo, ker drugače ni več relevantno. Je pa ful razlika od tistih nasvetov, ki jih dobiš recimo od staršev, ker se je medtem ful spremenilo, to sploh ni relevantno, kar je takrat veljalo.

Je mogoče teh nasvetov z vseh koncev tudi preveč?

Ja, je res, malo moraš znati sortirati, kaj je v redu in kaj ne. In tudi da znaš prilagoditi sebi in svojemu otroku. Pri prvem se je to izkazalo, četudi so mi vsi nekaj svetovali, to mojemu otroku ni ustrezalo. In nama tudi ne. Tako da zdaj vem, da bom poslušala sebe in manj druge. Bolj se moraš na sebe in svoj občutek zanesti.

Mišliš, da to velja že tudi za nosečnost?

Ja, definitivno. Najbolj sama čutiš, kaj je dobro in kaj je ne. Pa tudi odvisno od tega, na koga naletiš. Recimo, ta Pušenjak, on je, bi lahko rekla, manj previden, bolj življenjski, kar se tiče nasvetov. Medtem ko kdo drug ti bo rekel, joj, v nosečnosti nobenega zdravila, razen folne kisline, železa... Po drugi strani pa so situacije, ko ne moreš in potem sam presodiš... Recimo, pri meni, herpes virusi so me napadli, pa sem vzela aclovir, čeprav je po seznamu sestavin na listi C, kar pomeni, da niso pojasnjeni stranski učinki, ampak sem vedela, ali bom hodila en mesec taka okrog... In potem pač nekako pri sebi presodiš. Čeprav potem nikoli ne veš, ali je to v redu, dokler se otrok ne rodi. Ampak nekako moraš tudi to odločitev sprejemati. Vidiš, moškimi tudi to ni treba.

Kaj pa strahovi, kaj je tebe v nosečnosti najbolj skrbelo?

To, da ne bi bilo z otrokom vse v redu. Za mene me sploh ne skrbi. Recimo, v prvi nosečnosti sem imela placenta previa, to pomeni, predležčica posteljica, del je bil pritrjen čez ustje maternice, zaradi tega so včasih ženske umirale, ker so izkrvavele... Ampak mene to sploh ni skrbelo, mislim, me je, vedela sem, kaj lahko to pomeni, ampak so rekli, v redu, boš imela carski rez, bo vse v redu... OK, sem vzela tako, čeprav bi se kdo drug ful zasekirjal, bi ležal... Jaz pa bi šla še na dopust, če bi mi takrat dovolili... Ne, zame me ni skrbelo, bolj za otroka, ali je vse v redu.

Ne pomisliš nikoli na to, da se maternalna umrljivost pri nas povečuje, čeprav so številke minimalne...

Ne, sploh ne pomislim na to, trenutno me je bolj strah bolečega oz. dolgega poroda. Sicer pa, to je še manjša verjetnost, kot če bi se ruknil z avtom. Odmisliš sebe. Pa tudi vedno sem imela občutek, saj pri meni bo šlo itak vse na easy, nobenih zdravstvenih problemov, kakih večjih, nikoli nisem imela, zakaj bi jih zdaj? Saj s tem pa živiš celo življenje, da se ti lahko kaj zgodi.

(Včasih pa je bilo roditi dejansko nevarno. Po drugi strani pa je bilo to stanje, ki je veljalo za čisto normalno, nihče ni temu kakšne pozornosti posvečal, res tudi sredstev ni bilo. Danes pa velja za varno, tudi umrljivost otrok je majhna, vendar pa mogoče pretirana skrb okoli tega...? Nekoč je bila ženska več noseča, kot je imela menstruacij...)

Kdo so ljudje, ki so tebi v nosečnosti najbližje?

Prijateljice predvsem, pa partner, starši malo manj. Predvsem prijateljice.

Bolj kot partner?

Drugače. Drugače. Na partnerja se lahko obrnem z nekimi stvarmi, ki jih prijateljicam ne bi povedala, mogoče bolj intimnimi. Prijateljice pa so bolj za tisto vsakdanje, pa ono pa tretje... Pa v isti situaciji so bolj ali manj. Mogoče prijateljicam bolj glede otroka, partnerju glede sebe...

Si iskala podporo na spletnih forumih?

Tudi, ja, če me je kaj zanimalo. Kupili smo rabljen stolček preko foruma, take ful uporabne zadeve so. Poleg tega niti ni treba, da zastaviš svoje vprašanje, ampak greš samo pogledat, kaj so že postavljali. Recimo, jaz sem letela dva meseca nazaj, pa me je zanimalo, kako je to z nosečnostjo pa letenjem... Je bilo že vse tisočkrat povedano, samo malo si poiskal.

Si navezala preko foruma tudi kake stike, prijateljstvo?

Ne, sem pa videla, da ene ženske se kar poznajo. Včasih se mi zdi, da ene kar živijo tam na forumu, da imajo lajf tam...

Delitev dela v gospodinjstvu, doma, se je to zdaj, ko si noseča, kaj spremenilo?

Ne, bolj ne kot ja. Ampak to je najbrž povezano s tistim, kar se že prej rekla, da nisem niti sebe toliko jaz izpostavljala kot nosečo, zakaj bi me potem moj partner? Dobro, saj, dosti naredi...

Imata to že sicer razdeljeno?

Imava, kolikor toliko. Ampak glede na to, da imamo čistilko, saj tudi ni treba toliko. Edino pa kuha pa on ne, to pa moram jaz. Tudi zvečer imava tako urejeno, pol pol, kar se tiče otroka spraviti spat, razen takrat, ko ima on športne aktivnosti. Kar pa je zelo pogosto.

Si od partnerja pričakovala kakšno drugačno ravnanje?

Pričakovala ne, mogoče si včasih želim, ampak... Spet tisto, zakaj bi, če še jaz ne?

Kaj bi si želela, recimo?

Mogoče, da bi me malo razbremenil. Saj bi se mogoče lahko kdaj ulegla na kavč, pa to, pa bi se on ta čas z otrokom ukvarjal. Ampak če si sam sebi ne dovoliš, zakaj bi... Moški so taki, zelo pametno odreagirajo vedno. Mama vedno skoči na otrokov jok, on pa si verjetno misli, zakaj pa bi jaz, če je ona tam... Ženske pa tudi niso tako, da bi pustile vse in počakale, da se bo on spomnil, glej, otrok joče, zdaj pa bomo nekaj naredili... Mislim, drugačni so, saj hvala bogu, da so. Ne moreš pričakovati, da bodo odreagirali kot me.

Kaj se ti je v nosečnosti zdelo najlepše in kaj najtežje?

Najlepše... Mogoče tam na začetku, ko čutiš prve gibe. Saj to je tak standarden odgovor, ampak je res. Ko postanejo že ustaljeni, potem ni več tako, ampak na začetku, ko čutiš otroka. Pa mogoče, ko ga vidiš prvič. Lepo je...

Kaj pa je najtežje?

Proti koncu, po moje, ko postaneš tako okoren, misliš, naj se že enkrat rodi!

V bistvu prvič čakaš naraven porod, te skrbi, kako boš vedela, kdaj je pravi čas?

Malo me, ja, ampak glede na to, koliko sem se pogovarjala z vsemi temi, načeloma ne moreš sfaliti... Da bi te presenetilo, pa bi se otrok rodil, ti pa ne bi vedel... Je pa čisto drugače. Saj se informiraš, ene pravijo, da jim voda odteče, ene dobijo popadke, tretje ne vem, kaj. Jaz upam, da bom vedela. Ampak kdo ve, kaj bo, ko bo prišlo tako daleč. Me pa zanima, kako bo to, ker čeprav sem drugič noseča, ne vem, kako zgledata popadki, nisem imela niti enega, ga tudi ne bi smela imeti... Se pustim presenetiti. Na vsak način vem, da bo boleče, ampak se mi zdi, da ko se bolečina stopnjuje, da ko ne pride kot strela z jasnega, da lažje preživiš, vedno neko novo stopnjo. Prvič sem imela carski rez, potem te nafilajo z analgetiki, da nič ne čutiš, ampak po 12 urah so me postavili na noge, zdaj pa moraš iti... Ti pa imaš svežo rano na trebuhu... In tisto je bila taka nenadna bolečina, nepričakovana bolečina, da je bilo... Kar solze so se mi ulile, ker je bilo res tako hudo vse skupaj. Zdaj pa si mislim, da ne bo, ker če se začne z malo, pa potem gre... Lahko gre kamorkoli bolečina, nekam gor. Bo v redu, saj pravijo, da tako ali tako vse pozabiš, v trenutku, ko dobiš otroka...Upam, da tudi ne bo toliko problemov z dojenjem. Upam. Bomo videli, kako bo.

Najlepša hvala za ta pogovor in vse dobro.

Hvala.

Priloga C:

2. intervju

Katja, socialna delavka, stara 32 let, v 6. mesecu tretje nosečnosti, pri prvi nosečnosti stara 26 let, pri drugi nosečnosti stara 30 let, izobrazba: visoka, poročena.

Intervju opravljen na respondentkinem domu v Ljubljani, v ponedeljek, 16. januarja, med 10. in 10.50 uro

Bi za začetek tole vprašala, me zanima, čigava je odločitev za nosečnost: bolj od ženske ali od partnerja ali od obeh. Kako je bilo pri vas?

Mislím, da kar oba. Sploh ni bilo nekaj tisto, da bi se usedla in se pogovarjala, zdaj bomo imeli otroka. Pač, eden je prišel nepričakovano, za drugega sva se začela pogovarjati, da bi lahko imeli še enega... Tretji nas je spet malo presenetil, pa tako, nikoli ni bilo, da bi rekla, da sva se usedla in se pogovarjala, zdaj bova imela otroka. Pač vedela sva, da hočeva imeti kakšne tri otroke, recimo...

Je bila to odločitev vnaprej?

Ja, pa tudi ne zdaj stvar neke debate. Oba sva iz velikih družin in mislim, da nihče niti ni razmišljal, da bi jih imela manj kot tri. Ampak tri je pa tudi nekje, verjetno, zgornja meja.

Precej je zdaj teh družin s tremi otroki.

Jaz sem presenečena. Mi živimo v takem naselju, ki je recimo, majčkeno bolj moderno in kjer mislim, da sem druga nosečnica, ki ima zdaj tretjega otroka, pa je ogromno otrok in mladih družin, tako da tukaj ni tega tako opaziti. Ko pa berem ta forum, ali pa se s kom pogovarjam, pa rečejo, joj, koliko mojih prijateljic pa ima zdaj že tretjega otroka. Meni se zdi, res, da nas ni tako malo.

Je to nek modni trend, mogoče?

Ja, to mi je zadnjič sestrična rekla in sem prvič začela o tem razmišljat, da je to modni trend. Je rekla, ja to je zdaj precej moderno, da imaš tri otroke. Sem rekla, ne vem...Ja, res, živim v takem okolju, kjer ni treh otrok, mogoče zato tega ne opazim. Kaj jaz vem...

Kako pa okolica reagira na to, da imate tri?

Jaz imam same pozitivne izkušnje. Po mojem imam bolj jaz tiste zadržke, pri sebi, da imam tretjega otroka, pa spet verjetno zaradi okolja. Sicer v moji družini, pa v moževi družini je povsod veliko otrok, ampak tukaj pa, veliko jih še ne ve, pa si mislim, ko bom rekla, da sem noseča, bodo rekli, joj, kam ga boste pa dali. Je bilo pa veliko takih vprašanj, kot, ja, pa imate prostora za tri otroke v stanovanju? To, kar je zadnja stvar, kar bi jaz pomislila, ali imamo prostor za tri otroke, seveda ga imamo, ampak tako preko tega, da malo zaznam... Drugače pa, ne vem, imam same pozitivne izkušnje, tako od prijateljic sploh in kolegic, tudi ostalih, bolj v tistem smislu, joj, si pa upaš, ali kako boš zmogla, bolj kot neka skrb, tako bolj, ja.

Kako ste pa ugotovili za nosečnost, verjetno s testom?

Ja, s testom. No, je bil že kakšen znak prej, tisto, ko ne veš, kaj bi si mislil, drugače pa s testom, seveda.

Se spomnite, kako ste povedali partnerju?

A ta zadnja nosečnost?

Za vse, če so bile kakšne razlike?

Niti ne, tako, vsakič je bil zelo vesel, se je videlo. Drugič vem, da sem mu poslala po mailu eno tako, bolj prikrito sporočilce v tem smislu, da bom zdaj nekaj rabila, nekaj več v stanovanju, pa najprej ni razumel, tako da vem, da sem pozneje še poklicala: Si prebral moj mail? Ja, in? In potem še razložim, ja, potem pa je hitro odpisal. Tako, mislim, vsakič... Vedela sem, da se podobno počuti kot jaz.

Kaj pa staršem, kako ste povedali staršem?

Njegovi so itak vsakič komaj čakali. Moji starši pa... Glede na to, da sem najstarejša v družini, ko sem prvič povedala, da sem noseča, oče je bil zelo vesel, mama pa kot da, ne šokirana, ampak kot bi se ustrašila, je rekla, joj, pa ne pričakuj zdaj, da bom jaz ves čas za svoje vnuke porabila! Kot bi se nekaj zase ustrašila, ampak potem ko se je nosečnost stopnjevala, ko sem rodila, to se je vse obrnilo.

Kaj pa prijateljem, sodelavcem, kdaj to poveste, na kak način?

To pa sem jaz bolj tako, nisem človek, ki bi tako formaliziral, da bi zdaj povedal in poslal SMS-e, jaz sem bolj tako, da je večina izvedela od koga drugega, jaz sem tistemu prav najozjemu krogu prijateljic povedala, ker sem vedela, da bo itak šlo to naprej, ampak to tako, pač, bolj tako, mimogrede... Za prvega otroka mogoče malo bolj, zdaj za tretjega pa sploh nisem kaj dosti naokrog govorila, v službi sem pač morala povedat, ker smo tudi nekaj restrukturirali znotraj organizacije. Tako no, normalno...

Kdaj ste bili na prvem pregledu?

Razen v drugi nosečnosti, ko sem bila že v enem petem tednu, ker sem imela vmes eno izvenmaternično, sem bila potem obakrat šele nekje v 9. tednu.

Verjetno je bil ultrazvok narejen, ste videli...

Ja, ja, sem videla, tisto je ganljivo.

Kakšen je ta občutek, ko se v bistvu nič ne čuti, ti pa vidiš, kaj se dogaja?

Čutiš ene spremembe, čisto fiziološke, ma, to so toliko minimalne, da niti ne veš... Za mene je bilo to res nekaj presenetljivega, ko sem videla tam, pri osmih, devetih tednih... Pri prvem otroku še niti ne toliko, takrat si še v šoku, se mi zdi, vse je novo, tako, ampak pri tretjem, ko pa že veš, kaj se dogaja... Pri vsakem bolj, ko sem videla tisti srček, so me kar solze oblile, ko že veš, da nekaj je in kaj iz tega bo... Ganljivo doživetje, bi temu rekla, ja.

Je to ena dokončna potrditev, da je res nosečnost, da en otrok raste?

Ja, je pa ni, še vedno imaš potem tiste strahove, kaj pa če bo do kakšnega splava prišlo, ker od takrat naprej veš, da je in mogoče se potem strahovi s tem malo zvečajo. Ampak, ja, je ena taka potrditev, da je res nekaj v tebi.

Mislite, da bi se manj bali, če ne bi bilo vse te sodobne tehnike?

Ne, jaz sem taka, da bi se še bolj, jaz hočem vse videti in vedeti.

Kolikokrat ste bili na ultrazvoku?

Ene štirikrat sem kar bila, v vsaki nosečnosti. Do zdaj sem bila, ja, sem bila že štirikrat, ker so nekaj vmes preverjali.

Se vam zdi, da zato, ker vidiš, kaj se dogaja, kako raste, se zaradi tega kaj drugače navežeš na otroka?

Ja, absolutno, jaz to vidim tudi pri partnerju, ker je čisto drugače, če tudi on vidi, kaj se dogaja, to na ultrazvoku, ker drugače nima nobene povezave s tem, ker pač nima v trebuhu otroka. Zame osebno pa... Ja, tak bolj osebni odnos, sploh zdaj pri tretjem, ko sem vprašala za spol in že to, da veš, kakšnega spola je tvoj otrok, da ga nagovarjaš v tem, pač primernem spolu. Tako bolj osebno rata vse skupaj, tudi ko vidiš, kako sorojenci to doživljajo, zdaj recimo bomo imeli punčko in se potem pogovarjamo o sestrici in tako... Je malo drugače.

Pri prejšnjih dveh niste vedeli?

Ne, dva fanta imam. Nismo hoteli vedeti, čeprav smo pri drugem nekako videli na ultrazvoku, da bo fant..

Zakaj se vam zdi pomembno to vedeti ali ne vedeti?

Niti se mi ne zdi pomembno. Tukaj sem se čisto iz praktičnih razlogov odločila, zato ker vem točno, kako je zadnja priprava, ko zлагаš oblekice in imaš polno oblekco z volančki in roza, čeprav je moj prvi sin tudi roza oblekce nosil, ampak potem veš, da boš ali vse opral ali pa ti pol stvari ne bo treba oprati. To so zelo taki praktični razlogi, sem rekla, da bi rada prej vedela, pa že za izbiro imena, mi ta imena izbiramo dolge mesece in to, se noben ne more odločiti... Saj drugače ni neke velike razlike, tudi sinovoma sem razložila, da to ni sigurno, da verjetno, da bo punčka, lahko pa tudi, da ne bo, da se ne vidi dobro... Tako da noben ni, da bi zdaj pričakoval, kaj pa če ne bo punčka...

Kaj pa pregledi za ugotavljanje morebitnih nepravilnosti, nuhalna, pa amnio potem, ste kaj od tega opravili?

Pri prvem nisem nič, niti nuhalne, pri drugem me je zdravnik malo v roke prijel, je rekel, kaj pa nuhalna, ali ste že šla, ker sem bila že zelo pozna, mislim, da že proti 12. tednu je šlo, sem rekla, ne, ker mi to sploh ni na pamet padlo. Pa je rekel, a mislite kaj it? Sem rekla, ne vem, a je treba? Kako ste neodgovorna, saj ste socialna delavka, saj ja veste, kako je... Čeprav potem sem razmišljala... Takrat me je malo šokiral. Sem rekla, tudi zato, ker vem, kako lepo je živeti s takimi otroki, mogoče, ker sem večkrat prišla v stik z njimi, sem vedela, da tudi ni nič narobe, če imaš otroka, ki ima, recimo, Downov sindrom. Ja, res, da je drugo, če imaš svojega, ampak sem precej brala o tem in sem bila tudi z njimi in to... Pa sem šla, drugič, vseeno, tretjič sem tudi šla, ker mi je ginekologinja rekla, da je priporočljivo in jaz sem tudi taka, da rada grem, sem pa, ne vem, če bi mi rekli, da je kaj narobe, jaz po mojem ne bi šla naprej na preglede... Jaz sem se nekako odločila, da otroka sprejemem v vsakem primeru.

Se vam zdi, da vse te možnosti, ki jih medicina ponuja za ugotavljanje takšnih in drugačnih nepravilnosti, je to koristno ali mogoče vzbuja še dodatne strahove?

Jaz vem, da pri veliko ženskah vzbuja strahove, ker se je že pogosto izkazalo, da ni nič bilo. Ravno par mesecev nazaj mi je en sosed razlagal, da so ženi ugotovili, je šla delat splav, potem pa so ugotovili, da nič ni. Vem, da jih je zelo prizadelo, tako... Ne vem, meni se zdi... Zdaj sem brala na forumu o eni ženski, ki bo šla delat amniocentezo na lastne stroške, pa niti ni nobenih indikacij za to, da bi bilo karkoli narobe, in bo dala tam, ne vem, 100 jurjev ali koliko je... Sem rekla, zakaj, kaj bo imela od tega? Naj gre najprej na tiste preiskave, ki stanejo 12 tisoč, bo vsaj vedela, ne... To je eno tako ziheraštvo, da bo ja vse v redu, pa lahko gre toliko stvari narobe, še pri porodu ali po tem... Mogoče, zelo velika ena taka psihoza se ustvarja okrog tega.

Kako ste bili zadovoljni z odnosom zdravnikov in zdravstvenega osebja med vašo nosečnostjo?

Ja, prej, ko sem bila v Leonišču, moram reči, tisti postopki tam so strašno dolgotrajni in to gre kar skupaj z neprijaznostjo nekaterih sester, ne govorim o zdravnikih, ne, je pa res, da je tam ena ogromna masa vsega, in pacientov in osebja zdravstvenega. Tukaj, kjer sem pa zdaj, je pa krasno, sem v zdravstvenem domu, našem lokalnem, kjer je vse pač bolj majhno in res se ti posvetijo. Tak en bolj osebni odnos.

Vam je zdravnik in drugo osebje samoiniciativno povedalo, kar bi morali vedeti, ali ste morali spraševati?

Jaz zmeraj kaj sprašujem, tako da ne vem, mogoče bi mi tudi povedali, ampak jaz sem tudi vmes zmeraj veliko brala, se pogovarjala, tako da sem, kar me je zanimalo, sem si zmeraj vprašanja vnaprej v glavi pripravila in se potem skušaš spomniti in vprašati, kar te zanima. Drugače pa si precej, sploh zdaj, pomagam tudi s forumi.

Ste od zdravnika dobili odgovore na vsa vprašanja, ki ste jih postavili, ste imeli kdaj občutek, da vam kaj prikriva, ne utegne povedat...

Ne, da ne utegne, se mi ni zdelo, bolj se mi je zdelo, da mi je včasih kaj prikrl, meni se je zdelo, ko imaš tisti scenarij v glavi, sigurno je to, ne, ker mi ni hotel povedati, najbrž mora nekaj na tem... Samo potem, ko vidiš, da ni, je bolj tisto, ko si nekaj slišal ali bral, ko se ti zdi, da je, zakaj mi ni povedal? V bistvu, saj mi je povedal...

Ste rekli, da obiskujete forume. Se vam zdijo koristni, kaj iščete tam, nasvete, informacije, kakšno prijateljstvo?

Ne, prijateljstvo sploh ne. Glede na to, da je to moja tretja nosečnost, recimo, da bolj tako iz nekega firbca, pa da jaz včasih kaj napišem, ker vidim, da je kar veliko tistih, ki so prvorodke, prvokrat noseče, da potem kaj napišem, sem tudi že za kakšen nasvet vprašala, ampak tako, da bolj tisto, da se družiš s sebi enakimi, tako bolj kot za neko spodbudo, bolj v tem smislu. Da bi pa neka prijateljstva oziroma tako kot nekatere, ki si potem strašno dopisujejo, pa ne vem, tega ne...

Pa se vam zdi, da bi nosečnice potrebovale neko takšno, še poleg foruma, »posvetovalnico«, neko inštitucijo, kjer bi lahko dobile še kakšne odgovore, ki mogoče niso strogo medicinski?

Ja, mogoče bolj v smislu kakšne skupine za samopomoč, kaj takega. Je drugače, ko se vidiš, ko imaš tak bolj osebni odnos, mislim, da bi to rabile. No, zase, jaz pač zmeraj gledam skozi pomanjkanje časa, jaz še na telovadbo nimam časa hodit, ko bi hotela, ampak vidim, da bi veliko žensk se rado družilo, ker tudi tam pišejo, da bi šle skupaj nakupovat, pa to... Tako da mogoče, skupina, če bi se dobivale neformalno, vodena

skupina pa še toliko boljše. Mislim, da bi bilo fajn kaj takega, ja. Konec koncev je nosečnost eno posebno stanje.

Kdo pa so ljudje, ki so vam v času nosečnosti najbližje, na katere se lahko oprete?

Poleg družine moje, otrok in partnerja, so tudi obe družini širši, moja in moževa, potem ene dve, tri najbližje prijateljice. Te najbolj. Drugače pa sonosečnice, tiste, ki jih poznam že, znanke, si si najbrž takrat malo bližje, ko si v istem položaju, mogoče to še najbolj...

Kje pa iščete kake konkretne nasvete, razen pri zdravniku in na forumu, pri mami ali bolj pri prijateljicah?

V knjigah! Jaz najbolj knjigam zaupam. Ali pa pri zdravnici. To je pač tako zelo subjektivno vse, ker jaz, če že iščem kakšne nasvete, so ponavadi kakšni zdravstveni, ker če imam kakšen simptom nečesa, se mi zdi, da to vsak tako različno doživlja, da mi ne more povedat. Lahko že, tako za klepet, drugače pa rajši poiščem kakšno strokovno literaturo. Imam očeta in sestro, ki sta v zdravstvu, tako da če je kaj takega, tudi tam malo povprašam.

Se vam je že zgodilo, da ste naleteli na nasprotujoče si nasvete?

Ja, saj ravno zato... Zato jaz potem, ko sem v dvomih, pa kar zdravnico vprašam, njej verjamem, na koncu. Sploh nasprotujoče si stvari, ko poslušam nosečnice na forumu ali tako, je to tako subjektivno doživljanje, da se ne morem zanašat na to. Je zanimivo slišati, ja, ampak da bi pa rekla, tako je...

Kaj pa strahovi in bojazni, je vas česa strah?

Ja, vsakič bolj, ker mi je bilo tudi vsakič bolj slabo, tisto prvo tromesečje in sem se z zdravnico pogovarjala o tem, je rekla, da je to verjetno, ker ona ima tudi tri otroke, ker se staramo in ker imamo vsakič več skrbi. In je res, ne samo skrbi za tiste mlajše otroke, ampak tudi, ker že veš, kako zgleda, pa veš, kaj vse gre lahko narobe, pa veš, da porod boli, joj, jaz se že zdaj tega bojim, že celo nosečnost, pa potem zadnjič sem v tej reviji videla dve strani, kaj vse gre lahko narobe pri porodnici in kaj gre lahko narobe pri otroku in sem začela tisto brati, sem imela take nočne more tisto noč, sem rekla, da pač ne smem tega brati, malo bolj se moram zanašati na svoje občutke in verjetno bo pač v redu. Drugače pa je en kup enih... Zdravnica samo da nekaj reče, pa si že razlagaš po svoje, joj, je že nekaj narobe z mojim otrokom, pa tam primerjaš, na primer premer glave, joj, ne pade zdaj glava v tisto krivuljo, kaj je narobe z mojim otrokom... Če hočeš, lahko tega najdeš ogromno. Jaz, hvala bogu, nimam toliko časa se s tem ukvarjat. Bolj to, ne...

So pa lahko te številne informacije, ki jih dobiš, tudi obremenjujoče, namesto da bi bile pomirjujoče?

Ja, saj to je, sploh če so tako kontrakdiktorne. Jaz, po eni strani, imam rada veliko informacij, mislim, da bi bila bolj zmedena, če ne bi imela informacij, po drugi strani pa je težko delati selekcijo. Težko je, ja... Najboljše je, ne vem, da se malo bolj nase zaneseš.

Pomislite kdaj na to, da lahko tudi nosečnica, porodnica umre? Primerov je malo, ampak...

Ja, vsake toliko časa za kakšnega slišim, ampak, zmeraj si rečeš, ne bom jaz umrla, saj je vse v redu z mano... Prav realnega strahu glede tega še nisem občutila, da bi se meni zdelo, da bom jaz umrla.

Zdaj nas je tako strah vsega, še sto let nazaj pa je bila nosečnost res nevarna, so množično umirale, pa nihče temu ni pozornosti posvečal, je bilo čisto neko normalno stanje... Zdaj pa, ko je medicina toliko napredovala, pa...

Ja, kaj jaz vem. Tudi odnosi med nami so drugačni. Takrat je bilo to pač nekaj normalnega, no, normalnega, pač del nosečnosti in poroda, ki se je lahko zgodil, zdaj pa se nam to pač ne zdi več del tega in je to velik šok. Manj se o tem razmišlja, manj se o tem govori...

Je nosečnost sploh še neko normalno stanje?

Ja, jaz upam, da je, vem pa, da pri mnogih ni. To predvsem pri Pušenjaku, on dostikrat poudarja, da nosečnost ni nobena bolezen, da je to nekaj popolnoma naravnega, naravno stanje, normalno, dobro, če odštejemo vse te strahove in to... Jaz mislim, da bi morala biti malo bolj, da bi jo morali malo bolj razumeti kot del življenja ženska. In tudi moškega, seveda.

Kako ste vi spremenili običajno življenje v nosečnosti?

Kaj dosti ne. Prvič in drugič zelo malo, zdaj tretjič mogoče, ker sem tudi malo bolj utrujena, ker imam pač dva mala otroka, tako, da se večkrat zavem, da sem utrujena, da bi pa kaj spremenila zaradi tega, pa na žalost ne. Recimo pa, da se zdaj, ker mislim, da bo to moja zadnja nosečnost, bi rada majčkeno bolj doživela, zato se tudi mogoče malo več ukvarjam s tem, da res pazim, da počivam, ko sem utrujena oziroma da se vsaj malo usedem, da sem pozorna bolj na te znake, otrok brca ali ne, to je mogoče samoumevno. Mogoče gre zdaj tudi vzporedno s strahovi, da ne bo kaj narobe, moram biti bolj pozorna... Kaj jaz vem. Recimo, da se v vsaki nosečnosti malo bolj zavedam. Ja, tako nekako.

Kaj pa vaša ženskost, se v nosečnosti počutite bolj žensko, manj žensko?

Hmm... Zelo odvisno, prej bolj kot manj. Zdaj sem začela razmišljati, zadnji teden, da sem že tako debela ratala, pač trebuh je večji kot pri prvih dveh nosečnostih, pač, debela, tako... Težko se je že obleči tako, da zgledaš mogoče normalno, da nisi kot en šotor... Drugače pa ne vem, se mi zdi, da sem dobila ene take... Meni je tudi ženskost zelo povezana s telesom, in telo dobi ene take lepe oblike ženske, jaz sem drugače zelo suha namreč in so me zmeraj imeli bolj za fanta in potem tudi vidim, kako te ljudje, okolica, recimo jemlje zdaj bolj kot žensko, drugače pa si tako nekako zelo enakovreden, ko danes tako poudarjamo to enakopravnost in te jemljejo... Zdaj so recimo bolj pozorni, bolj zaščitniški, kar meni kar ustreza, tako malo za spremembo.

Kaj pa oblačila, ali bolj poudarite to stanje, da se vidi ali poskusite zakriti, dokler se da?

Ne, ne, sploh ne. Glede tega ne kompliciram preveč, nosim svoje obleke, razen hlač, majice vse in to je seveda bolj oprijeto. Da bi hotela zakriti, to sploh ne, prej obratno. Se mi zdi pa lepo, da pokažeš, ne, meni so lepe nosečnice. Saj konec koncev si tako malo časa v življenju noseč, zakaj ne bi takrat malo užival v tem.

Ste se srečali s tem, da vam poskuša postaviti neka pravila obnašanja v nosečnosti, da se nekatere stvari ne spodobijo, da naj bi nosečnica sedela doma?

Meni konkretno se to ni zgodilo, vem pa, da se je dogajalo mojim kolegicam, pa tako, ko poslušam kje... Predvsem v smislu oblačenja, kaj se spodobi za nosečnico, da ne sme biti razgaljena, da ne sme preveč plesat, če si na kakšni takšni zabavi, kjer se pleše, ne vem... Jaz sem zmeraj, vem, da sem bila tudi že v precej visoki nosečnosti, ko sem šla na kakšen žur, pa če mi je pasalo, zakaj ne? Vem, da mi je enkrat ena rekla: Joj, kako lepo je bilo tebe videti s tistim trebuhom plesat! Saj ne vem, če je resno mislila, ampak jaz se nisem s tem obremenjevala. Tudi glede oblačil, kaj češ, saj malo bolj so ti oprijeta oblačila takrat itak, zdaj pa, enim ustreza, enim ne... Tudi ne vem, glede obnašanja v nosečnosti? To, naj bi bila bolj doma, s tem se absolutno ne strinjam. Se mi zdi, da, čeprav sem med tistimi ženskami, ki smo v službi, je bolj ta trend, da čudno gledamo na te, ki so doma pa to izkoriščajo, saj vemo, da je veliko žensk, ki izkoriščajo bolniško... Tako da bi prej rekla, da se mi zdi, da je normalno stanje, da je ženska v službi, če je zdrava, če so dobro počuti... Dobro, to je zdaj relativno, saj vsaki je slabo in to, ampak, ne vem, da bi bile doma... To pa sploh ustvarja tisto podobo, o kateri sva prej govorile, ali je sploh še normalno stanje, če se zapreš že v drugem mesecu med štiri stene in tako... To ni normalno stanje, verjetno.

Kakšen se vam zdi, da je pri nas družbeni status nosečnice, ali s tem kaj pridobi ali izgubi?

A na sploh? Ja, zdaj spet odvisno o kakšnem okolju govorimo...

Kakšna je vaša izkušnja?

Aha, moja izkušnja. Hmm... Jaz sem v takem okolju, da s tem samo pridobim. Ali pač, v takem okolju, kjer se zdi normalno, da si noseč. Pač sem, OK, nihče posebej ne posveča pozornosti, no, mogoče da so malo bolj pozorni, ti kaj nesejo namesto tebe... V službi pa, če gledam, jaz bolj to razumem kot družbo, sem v eni manjši nevladni organizaciji, kjer smo zelo pozorni eden do drugega... Ampak v širšem okolju pa vidim, da te nekako, ne da te ne jemljejo resno, ampak vedo, da boš čez toliko in toliko mesecev itak šel za eno leto, da te ne bo in tako vidiš, da imaš manj odgovornosti, manj nalog in tako... Mogoče, da kakor iz neke obzirnosti, pa drugi strani pa, tako jaz čutim, kot da se ne morejo zdaj nate zanesti. Da ne govorim o vseh tistih problemih, ki jih imajo pač ženske s službami in zaposlitvijo in to... Jaz tega, hvala bogu, nimam, ampak, če same ženske gledamo na nosečnost kot neko nenormalno stanje, bo tudi družba tako gledala, ne? To je čisto logična posledica, se mi zdi.

Se vam zdi, da je pri nas sprejemljivo, da ženska izjavi, da nosečnost ni vedno samo lepa, ni vedno neko srečno in blaženo obdobje?

Saj ni.

Ja, pa je sprejemljivo to pri nas na glas povedat, meni se zdi, da je nosečnost še vedno precej mistificirana.

Ja, verjetno je res, ja. Torej, ne vem, meni ni to problem na glas povedat. Je pa res, da se zelo malo o tem govori. Jaz sem enkrat na forumu za foro nekaj napisala o depresiji, nosečniški depresiji, in sem dobila v hipu veliko odgovorov, kako tudi pri njih, pa kako doživljajo njihovi partnerji te njihove depresije in tako... Ampak jaz sem to bolj tak eksperiment naredila, se mi je zdelo zanimivo, a bo katera odgovorila. In sem bila presenečena, res nisem pričakovala. Tako, ni mi problem govoriti o tem, ampak je pa res, da se jaz nikjer javno ne izpostavljam, da bi rekla, aha, zdaj pa sem jaz javno to izpostavila... Ne vem, je pa del nosečnosti in je res, da verjetno večina žensk, nisem sicer tako resno razmišljala o tem, večina žensk gleda na to kot da ne smeš reči, da kaj

nosečnici ni v redu. Majčkeno je vraževerje, kaj če res kaj potem ne bo v redu, majčkeno pa je to, tudi ta pritisk tistih žensk, ki težje zanosijo, to je na forumu zlasti videti, bodi vesela, da sploh si zanosila, kaj zdaj še jamraš, to je zraven... Ampak ne vem, jaz če se počutim slabo, če mi je slabo, mi gre na bruhanje tri mesece, bom rekla, dajte mi mir, zdaj pač ne morem tega in tega delat... Ali pa da te boli križ, včasih zgleda, da nosečnice samo jamramo, sploh doma, verjetno si mora partner to misliti, zdaj me boli križ, zdaj mi je slabo... Ampak takrat se pač tako počutim, potem pa naslednji dan bom pa mogoče polna energije. Pa saj to je verjetno še od tistih cankarjanskih mater naprej, če se dobro počutimo, je to samoumevno, če se pa slabo, pa moramo to samo zase držati. Ja...

Kako se vam pa zdi, da naši mediji – kakšne podobe nosečnosti kažejo, so realne?

Saj jih zelo malo kažejo, pravzaprav. Moj mož dela na televiziji, so bile tri kolegice noseče, je rekel, saj to ne moreš verjeti, preden zveš, da so noseče, nobene ni več v službi. Kot da bi bilo kaj narobe. In jaz se res ne spomnim, da bi kdaj bila noseča voditeljica. In to je ta podoba, ki pride iz tega. Pa je to ful škoda, čisto drugače bi bilo, če tam en dnevnik bere nosečnica. Jaz še nisem tega doživela. Ali pa na terenu, da bi videla kako nosečo, se ne spomnim. Tudi v kakšni reklami še vidiš nosečnico, da pa bi te javne oddaje, ki res ustvarjajo javno mnenje, pa je ni. Saj potem pa ni čudno, da smo tako marginalizirane, nosečnice. To je potem s tistim, če si noseč, moraš biti doma, ne oziroma ne preveč v javnost.

Kaj pa delitev dela doma, s partnerjem, se to v nosečnosti kaj spremeni?

Jaz bi bolj rekla, da se spremeni potem, ko imaš majhne otroke. Prav v nosečnosti, pa prvič, mislim, da se prav nič ni spremenilo, zdaj pri tretjem pa je, ampak to zato, ker vidi, da mora pač ženska skrbeti za majhne otroke in če je še utrujena... Majčkeno bolj pozoren rata na to, pa dobro, saj so kakšni partnerji tudi bolj tako, imam svaka recimo, ki razvaja mojo sestro od prvega dne naprej, ampak, ne vem, če ima vsak svojo službo, sploh tako, bolj celodnevno, veš tudi, kaj lahko pričakuješ, nisi nerealen, pač toliko, kolikor se da.

Kaj se vam zdi v nosečnosti najlepše in kaj najhujše, najtežje?

Hmm... Kaj je najlepše? Ne vem, mogoče prav to pričakovanje, otroka, nekega bitja, kako bo zgledal, kako se bo vklopil v našo družino, kako bo odraščal... Vse to se sprašuješ, kako ga bodo sprejeli sojorenci. Pa tudi te fiziološke spremembe so meni, konec koncev, nekaj najlepšega, to, ko gledaš, kaj se vse spreminja. Po drugi strani pa najtežje... Meni osebno je najtežje ta izčrpanost, ko ne moreš doživljati tega, kar bi želel.

Hvala za pogovor in zdravega otročička vam želim!

Priloga D:

3. intervju

Bojana, etnologinja, stara 31 let, pred enim mesecem rodila tretjega otroka, v prvi nosečnosti stara 26 let, v drugi nosečnosti stara 28 let, izobrazba: magisterij, poročena, živi v manjšem mestu.

Intervju je bil opravljen na respondentkinem domu v Škofji Loki, v ponedeljek, 16. januarja 2006, med 12. in 12.45 uro. Ker sem kasneje ugotovila, da zaradi tehničnih težav pogovor ni posnet, sem intervjuvanki vprašanja poslala po elektronski pošti in je na ta način 19. januarja ponovno odgovorila nanje.

Čigava je bila odločitev za nosečnost, bolj vaša ali bolj partnerjeva ali od obeh?

Pobudo sem dala jaz, odločitev pa je bila skupna. Spontano je prišlo do tega, da sva si na neki točki najine veze zaželela otroka, jaz pa sem bila tista, ki je izbrala primerni čas.

Kako ste ugotovili, da ste noseči, kako ste se takrat počutili?

Ker sva nosečnost načrtovala, sem jo tudi pričakovala. Ko mi je izostala menstruacija sem naredila nosečniški test, ki je potrdil nosečnost. Še isti teden sem se naročila na pregled k ginekologu.

Kako ste povedali partnerju, bodočim starim staršem, prijateljem in sodelavcem v službi in kakšen je bil njihov odziv?

Najprej sem seveda povedala partnerju, saj sva rezultate testa čakala skupaj. Tudi staršem in najbližjim prijateljem sem povedala takoj. V službi sem povedala nekje na polovici nosečnosti.

Kdaj ste bili prvič na pregledu?

Šest tednov po zanositvi.

Ste na prvem ultrazvoku videli bitje otrokovega srčka, kakšen občutek je to?

Občutek je bil lep, mogoče celo bolj ganljiv v 2. in 3. nosečnosti, saj sem takrat že vedela, kako je imeti dojenčka.

Kaj vam pomeni, da lahko danes v nosečnosti večkrat vidiš otroka na UZ, ali bi se v nasprotnem primeru kako drugače navezovali nanj?

Bolj kot ultrazvok me je ganilo, ko sem prvič začutila otrokove gibe. Ultrazvok mi je bil seveda vsakič zanimiv, vendar bolj iz medicinskega vidika – potrditev, da je z otročkom vse v redu. Sem se ga pa vsakič zelo veselila, ker me je zanimal spol otroka.

Ste opravila katero od dodatnih preiskav za ugotavljanje morebitnih napak pri plodu (nuhalna, amnio)?

Opravila sem nuhalno, kar je že kar nekako standard, ostalih pa ne, ker ni bilo potrebno.

Se vam zdijo ti pregledi koristni ali gre samo za vnašanje dodatnih strahov in bojazni?

Zdijo se mi zelo koristni in te pomirijo, da ne pride do pretiranih dodatnih strahov in bojazni.

Ste imeli izdelano odločitev, kaj bi naredili v primeru slabih rezultatov/napovedi?

Verjetno bi najprej naredila vse možne preiskave, da bi se prepričala, kaj je z otrokom narobe in glede na to bi se potem odločila. Kako? Ne vem. Verjetno bi se v primeru hude okvare odločila za prekinitev nosečnosti.

Ste vedeli za otrokov spol, ste vprašali zanj?

Ja, vsakič sem vprašala in vsakič so zadeli.

Zakaj se vam zdi to pomembno vedeti?

Vsakič mi je bilo vseeno, katerega spola bo otrok in sem vprašala iz čiste radovednosti. To, da sem izvedela, katerega spola je otrok, mi je bilo fino zaradi lažje izbire imena.

Je bil partner kdaj prisoten pri teh pregledih (zlasti UZ), kakšne so bile njegove reakcije?

Ni bil. Se mi ni zdelo potrebno.

Kako ste bili zadovoljni z odnosom zdravstvenega osebja do vas v času nosečnosti?

Izredno sem bila zadovoljna z vsemi v Porodnišnici Kranj, kjer o spremljali vse tri moje nosečnosti in porode.

Ste dobili vse informacije, ki ste jih želeli, ste morali sami spraševati ali jih je zdravnik povedal samoiniciativno?

Vse informacije sem dobila že prej, iz knjig, medijev, v pogovorih s prijateljicami, če me je še kaj posebej zanimalo, mi je povedal zdravnik. Na vsakem pregledu me je vprašal, če imam še kakšno vprašanje.

Česa ste se v nosečnosti najbolj bali?

Da z otrokom ne bi bilo vse v redu.

Ste kdaj pomislili na to, da lahko tudi vi umrete?

Ne, nikoli. Prvič sem se sploh spomnila na to možnost, ko sem spremljala medijsko pokrivanje smrti porodnice v Novem mestu.

Kdo so ljudje, ki so vam bili v času nosečnosti najbližje, na katere ste se lahko vedno obrnili?

Mož, starši in najbližji prijatelji.

Ste spremljali spletne forume, s kakšnim namenom?

Spremljala sem jih iz radovednosti.

Se vam zdi, da bi bila potrebna nekakšna "posvetovalnica", skupina za samopomoč, morda, kjer bi ženske lahko dobile odgovore na vsa vprašanja, ki se jim v tem času zastavljajo?

Mislím, da to že vse obstaja. Veliko informacij dobiš v šoli za starše, obstaja telefonska za težave z dojenjem in še kup drugih.

Kako ste spremenili svoje življenje v nosečnosti?

Trudila sem se živeti čimbolj »zdravo«, se pravi zdrava prehrana, gibanje.

Se vam je zdelo, da obstajajo neka pravila, tudi nepisana, kaj se za nosečnico spodobi in kaj ne in kakšna?

Ja, nosečnica naj ne bi kadila in pila alkohola, sploh ne na javnih mestih – to ljudi izredno zmoti. Naj ne bi pretiravala s športom, po drugi strani pa v rumenem tisku nenehno beremo novice o znanih nosečnicah, ki so dejavne, aktivne skoraj do poroda.

Kako ste se oblačili, mislite, da je prav, da nosečnica svoj trebušček poudari ali bi ga bilo bolje čim bolj skriti?

Obláčila sem se predvsem udobno. Trebuha se nisem trudila skriti, saj se mi zdijo nosečnice zelo lepe.

Ste se v nosečnosti počutili bolj žensko ali manj kot sicer?

Tako žensko kot sicer.

Ste vozili avto?

Ja.

Kakšen se vam zdi, da je pri nas družbeni status nosečnice, ali s tem pridobi ali izgubi?

Načeloma je nosečnost dojemana kot pozitivno stanje, do nosečnic so večinoma vsi prijazni, nekateri pa ne vedo, kako naj se vedejo do nosečnic (mislím v pozitivnem smislu). Kar se pa tiče kariere, te večinoma odpišejo kot nekoga, ki bo zdaj »malo doma in bo rojeval«.

Je sprejemljivo izjaviti, da nosečnost ni samo lepa, da to ni vedno samo obdobje blaženega pričakovanja?

Ja. Tako kot tudi sicer so v nosečnosti lepi in manj lepi dnevi, ko ti je slabo, si utrujen, kar naprej se rediš,...

Kakšna je pri nas medijska podoba nosečnosti, je realna?

Se mi zdi, da je OK. Različni mediji nosečnost prikazujejo iz različnih vidikov (rumeni tisk- kdo je noseč in poudarjanje lepih in dejavnih nosečnic, ostali seznanjajo z zapleti med nosečnostjo, svetujejo prehrano, gibanje, opisujejo psihično stanje nosečnic,...

Kakšna je v času nosečnosti obremenitev z domačimi deli, kako si delo delita s partnerjem, kako drugače kot običajno?

Kot običajno, izogibala sem se le težjim opravilom (nisem hodila na velike nakupe v trgovino, nisem dvigovala otrok...)

Kaj je v nosečnosti najlepše in kaj najtežje?

Najlepše samo dejstvo, da sem noseča in da bomo dobili dojenčka, najtežje, zadnji mesec.

Hvala za pogovor in vse lepo vam želim.

Priloga E:

4. intervju

Maja, pravnica, stara 32 let, tri tedne in pol po rojstvu drugega otroka, v prvi nosečnosti stara 28 let, izobrazba: univerzitetna, poročena, živi v velikem mestu.

Intervju opravljen na respondentkinem domu v torek, 17. januarja 2006, med 10. in 11.30 uro.

Čigava je bila odločitev za nosečnost, bolj tvoja ali partnerjeva?

Bolj moja. Moj bi še čakal...

Kaj pa pri prvem, enako?

Tudi pri prvem sem jaz dala pobudo, saj ne, da bi bil on proti, samo jaz sem bila tista, ki sem se spomnila...

Kako si ugotovila, da si noseča, verjetno si naredila test?

Test, ja, ti domači testi, clear blue...

Sama ali sta ga skupaj naredila?

Ne, sama, on sploh vedel ni. Je bil potem presenečen.

Kako si mu to povedala?

Zbudila sem ga, ker sem zjutraj delala, tako da mislim, da je tisto jutro brez besed ostal. Ni se hotel kaj dosti meniti...

Nobene posebne priložnosti?

Ne, ko sem test naredila, sem ga zbudila, čuj, še enega bova imela...

Kaj pa prvič?

Saj se moram spomnit... Pa mislim, da isto, da sem zjutraj delala in je on še spal in potem sem mu povedala.

Kaj pa bodočim starim staršem?

Sva oba skupaj povedala, pa tudi zelo hitro, mogoče kak teden ali pa 14 dni po tem, ko sva midva zvedela. Eno babico, ki je zdravnica, sva itak rabila in sva ji morala hitro povedat, potem pa še drugem poveš.

Tudi normalno poveš?

Ja, čisto normalno vse, nič pripravljanja...

Kaj pa prijateljem, sodelavcem v službi?

Ne, to sem pa čakala, do enega tretjega meseca, ziher je ziher, vseeno lahko pride so splava in to potem vsem razlagat... Res najbližjem prijateljem, ja, ostalim pa sodelavcem pa tam po 12. tednu.

Kakšne odzive si dobila?

Same pozitivne, včasih mogoče preveč pozitivne. Eni so bili res ful veseli.

Kdaj si bila na prvem pregledu, se spomniš?

Zelo hitro, imela sem obe rizični nosečnosti, tako da mislim, da že v 6. tednu, pri obeh. Šesti, sedmi teden.

Si videla takrat že pikico na ultrazvoku?

Pri prvem sem imela ultrazvok, ker je bila nevarnost izvenmaternične nosečnosti, pri drugem pa sem v 8. tednu sama šla. Hitro sem videla.

Kakšen je ta občutek, ko vidiš otročka, v bistvu pa še nič ne čutiš?

Pri prvem šok, zato ker pri prvem sem bila v bistvu v 7. tednu na UZ in se sploh še nič ni videlo in je bila še vedno nevarnost, da bi bila kaka izvenmaternična, ker sem imela eno prej ali da bi bilo karkoli narobe, ker je to dokaj pozno... Pa me je takrat zdravnik pomiril, da eni otroci prej, drugi kasneje, lahko imaš pozno ovulacijo in se pozneje vidi. Drugič ko sem bila, čez en teden, pa se je videla pikica in je bilo olajšanje. Pri drugem pa vse nekako bolj naravno jemlješ, manj kompliciraš. Pri prvem sva dosti bolj... Dosti bolj intenzivno doživljaš vse, dosti bolj kompliciraš, vsak teden posebej, stokrat bolj si pozoren na vse, vse bolj šteješ, vse bolj paziš.

Potem greš še večkrat na UZ.

To sem imela ful srečo, ker pri prvem, so me kar takoj kot rizično nosečnost vodili in so me vsak mesec naročili na UZ, tako da sem jaz ful videla vse, kako se je razvijal, kako raste. Vse mi je vedno razložil, vse mi je vedno pokazal... Zdaj pri drugem, pa tudi, sem bila na enih devetih UZ, tako da smo bili skoz na tekočem. Ja, fajn občutek je.

Misliš, bi se kaj drugače navezovala na otroka, če ga ne bi tolikokrat videla?

Ne, bi bila pa bolj nervozna, zlasti pri prvem so me ultrazvoki ful pomirili, da je vse v redu, da se otrok v redu razvija... Manj si paničen. Sploh pri prvem.

Kaj pa pregledi za možnost odkrivanja različnih napak, nuhalna, amnio... Si to opravila?

Obakrat sem bila na nuhalni, drugič so mi delali še trojni hormonski test.

Se ti zdi, da je v redu, da te preiskave obstajajo, ali je to mogoče še en dodatni strah?

Ne, po mojem je v redu. Saj to za otroka nič ne škodi, sploh nuhalna, drugo je amniocenteza, pa... Še ena preiskava je, ko je možnost splava. Tisto bi jaz tudi mogoče premislila. Ampak raje to kot da bi bilo z otrokom kaj narobe. Če lahko na tako enostaven način ugotovijo, ali je otrok v redu, ne, kar se težje prizadetosti tiče...

Si razmišljala, si imela odločitev, kaj bi naredila, če bi bili rezultati slabi?

Ovisno kako slabi. Če bi mi potrdili, da ima otrok Downov sindrom v 12. tednu, bi šla na splav. Sigurno. S težkim srcem, ampak... Raje bi imela, sploh pri drugem, enega otroka, pa zdravega, kot bolnega. Ker se mi zdi, da samo družina in otrok trpi.

Si vedela, kakšnega spola bo otrok?

Ja. Obakrat.

Si vprašala?

Ja.

Se ti zdi to pomembno, da veš?

Ne, sploh ne. Ampak ženska radovednost. Da moraš zvedet. Če se da vedet, hvala bogu.

Je mož hodil s tabo na te preglede?

Ja, ene dvakrat, trikrat, več ne. Pri prvem sploh, pa tudi zdaj drugič je bil samo enkrat, pa enkrat je bila še babica zraven.

Kakšne so bile reakcije?

Kaj vem... Mož je bolj zadržan, pa njegova mama tudi. Jaz, ko ju poznam, vem, da sta bila ful vesela. Moja mama je čisto drugačen tip, ona to, kar doživlja, tudi pokaže. Tu pa je treba biti malo bolj pozoren.

Kako pa si bila zadovoljna z odnosom zdravnikov, zdravstvenega osebja?

Zdaj sploh v drugi (nosečnosti) zelo, v prvi do poroda, vse v redu, pri porodu pa po porodu, pa sem imela mogoče jaz nesrečo ali tako izmeno... Drugače pa, v nosečnosti, res brez pripomb. Vsi zdravniki, kar sem jih imela, trije so bili, ful, ful v redu.

So ti sami povedali, kar moraš vedeti, ali si morala spraševati, da si dobila informacije?

Večino so mi sami povedali, res pa je, da vsakič ko ti pove... Ker pri obeh je bilo vedno kaj narobe, ne kaj kritično, ampak da je bil sum na kaj, pa si vseeno šel še malo na internet pa tam pogledat... Ker to so vseeno zdravniki, znanstveniki, pa mogoče v tistem prvem trenutku, ko ti razložijo pa povejo, prvo kot prvo, ne poznaš, niti ne veš, kaj vprašat, ker ti je nekaj neznanega to, oni tudi mogoče malo s preveč strokovnimi izrazi to razložijo... Doma pa se potem umiriš, pa pogledaš, prebereš in mogoče naslednjič, ko prideš, vprašaš. Drugače pa nikoli ni bil problem, sem vedno vse izvedela, vedno so si čas vzeli, vedno vse razložili... Pri obeh.

Kje si potem še iskala informacije?

Pri prvi nosečnosti sem si en kup knjig domov zvlekla, da je mož že znorel, ker sem si vzela prav neke znanstvene, strokovne in je bilo vse živo lahko z otrokom narobe in je samo spakiral in domov odnesel... Pa internet, to dvoje, pa kako kolegico, če je že ravno imela tako izkušnjo, čeprav sem jaz pri obeh, ko je bilo kaj narobe, to nobena kolegica ni imela. Prvi se na koncu ni dobro razvijal, pa je bilo potem vse v redu, pač sum je bil, da bi lahko bilo kaj narobe, tako da so me držali na bolniški, strogo mirovanje. Ko sem bila pa drugič noseča, je bil tudi en sum na neki, se sploh ne spomnim, sem morala aspirin jemati, tudi v tistem prvem trenutku, ko slišiš, sploh ne veš, kaj to pomeni, kaj lahko ima to za posledico... Greš malo na internet pogledat.

Si obiskovala spletne forume?

Ja, vem, da med.over.net za nosečnost, druge pa, če sem že tako naletela...

Kaj si iskala: informacije, nasvet, kakšno prijateljstvo mogoče?

Ne, nikoli nisem pisala, nikoli nisem spraševala, ker večino, kar me je zanimalo stvari, sem tako ali tako našla po kazalu, da so že ljudje spraševali, ker vprašanj je tam milijon. Načeloma sem vse tam zvedela, po iskalnikih.

Kdo pa so ljudje, ki so v ti v tem času najbližji, mož, starši, prijateljice?

Prijateljice, v glavnem prijateljice. Moški so čudni, kar se nosečnosti tiče, to so ugotovile že vse kolegice, s katerimi sem se pogovarjala. Ne vem, ali ne morejo razumeti, da so hormoni v nosečnosti pri ženski malo drugačni, da funkcionira čisto nekako drugače, kot si oni predstavljajo, ne vem, mogoče si malo bolj občutljiv, manj potrpežljiv, ne znam si razložiti... V glavnem, moškemu je zelo težko svoje občutke razložiti v času nosečnosti, bo zelo težko razumel, tako se mi zdi, da najbolj pošten je tisti, ki se vsaj dela, da razume, ker dvomim, da kateri res... S kolegico, sploh če daje to isto skoz, pa je nekako, se mi zdi, da najlažje. Starši, dobro, neke stvari ja, večino pa ne. Mislim, da prej s prijateljicami.

Praviš, da na moža pa se ne moreš tako naslonit?

Za določene stvari je, kar pa se tiče recimo čustev, pa... On bo mogoče razumel, da te je strah, ali bog ne daj, da je kaj z otrokom narobe, take oprijemljive stvari, to ja. Ko pa se ti spustiš nekam, da si, ne vem, občutljiv, ranljiv, depresiven ali karkoli, to pa mu več ne gre v glavo. V teh stvareh pa ne, pa ne da se ne bi mogel naslonit, enostavno, tudi ko se pogovarjaš z njim o tem, tudi če vidiš, da te proba razumet, pa mu ne gre v glavo, no. Tako da sem ugotovila, da je boljše, da se na kolegice obrnem, pa vem, da me bodo razumele. Pri moških pa se mi zdi, da je to bolj tak... V luft govoriš.

Misliš, da bi bila potrebna neka širša družbena podpora za nosečnice, neka »posvetovalnica«, skupina za samopomoč, karkoli, kjer bi dobile odgovore na vsa vprašanja.

Možno, samo, ker to so tako osebna vprašanja in tako osebni problemi, da je to dosti lažje rešit z nekom, ki ti je zelo blizu, kot pa z nekim strokovnjakom. Meni ne, osebno, meni to ne bi nič pomagalo, tudi možu dvomim, da bi mu ta neki strokovnjak razlagal, kaj zdaj ženska v nosečnosti, kako podporo bi rabila... Za naju dva ne, za nekoga pa mogoče to funkcioniralo.

Kaj pa strahovi in bojzani, normalno, da se česa bojiš, česa je bilo tebe najbolj strah?

Samo, da bi bil otrok v redu, to je edini strah, ki ga imaš celo nosečnost. Ne vem, ni me bilo nekaj ekstra poroda strah, ni me bilo... Mislim, da večina jih je samo to, da bo otrok v redu.

Si kdaj pomislila na to, da lahko tudi ti umreš?

Pri prvem sploh ne, pri drugem mogoče... Mogoče če si res v tistem trenutku, da si kaj slabo razpoložen, pa da si kak film gledal ali kaj takega. Pa vem, da je bilo tik pred mojim porodom, da je ena porodnica v Novem mestu umrla, pa pomisliš, kaj če bi se zgodilo to tebi, ampak v tem smislu, ne da bi te bilo strah, ampak tako čisto praktično, kaj bi bilo z otrokom, kako bi to porihkala, bolj to, ne pa tista panika, kaj če se to meni zgodi. Prej za otroka, kaj če se otroku kaj zgodi.

Še ne tako daleč nazaj je bil porod res nevaren, ženske so množično umirale, ampak je bila nosečnost eno čisto normalno stanje, nihče ni temu kakšne posebne pozornosti posvečal, seveda tudi možnosti ni bilo. Zdaj pa vsa ta medicina in vse, pa je toliko enih strahov.

Sem gledala eno statistiko, da je zdaj umrljivost otrok in mamic 0,4%, kar je blazno malo, poleg tega si misliš, pa vse preglede pa vse si dal skozi, zato je manjša možnost da gre kaj narobe.

Se ti zdi, da je nosečnost še sploh normalno, naravno stanje?

Ja, sigurno. Katastrofa bi bila, če ne bi bilo.

Ni preveč zmedikalizirana, pa polna vseh teh strahov in bojazni, upravičenih in neupravičenih, da to sploh ni več vesel čas?

To je ful težko reči. Ker pri prvem, kolikor se spomnim, je bilo res polovico nosečnosti tako, da sem bila skoz nekaj v strahu, ker je bilo na začetku nekaj narobe, potem s posteljico nekaj narobe, potem z rastjo... Tako da v prvi nosečnosti, saj si vesel, logično, sploh ker sva ga malo dlje čakala in si zato toliko bolj vesel, res pa je, da ko gre kaj narobe, da je panika, samo to tudi če ne bi bilo vse te medicine, bi verjetno ta strah pa ta bojazen mogoče še toliko bolj obstajala, ker ne bi vedel. Saj pravim, mene so vsi ti ultrazvoki in pregledi v bistvu pomirili, saj je bilo hvala bogu, vedno potem v redu, da sem se nekako umirila. Zdaj pri drugem pa, ko bolj sproščeno in z manj strahov jemlješ vse skupaj, pa mogoče že malo več, je pa ful lep čas. Tako da če ne bi imel mož kaj proti, jaz ne vem, če ne bi imela še enega.

Je modni trend imeti tri otroke?

Res? Večina, kar jih poznam, ima enega, dosti kolegic pa nima sploh nobenega, ali pa dva. Nobene družine, ki bi se družili z njimi oziroma si bili blizu, ne poznam s tremi. Pa tudi zelo malo jih je, ki bi v bistvu o tretjem sploh razmišljali. Mislim, da ena sama kolegica, ki ima dva fanta, je rekla, da v tretje pa bi mogoče punčko... Ne vem, mogoče jaz, ker sem si toliko želela otrok, pa prvem mi je šlo toliko narobe, meni je bil že ta drugi... Jaz sem se že sprijaznila, da bomo imeli samo enega.

Kako si spremenila svoje življenje v nosečnosti?

Nič. Prvo kot prvo, na splošno že prej nisem živela nezdravo, ne kadim, ne pijem, če se le da, zdravo živim. Res je, da sem šport opustila, ker sem obakrat imela rizično nosečnost, drugače pa... Tako malo bolj upočasniš tempo, sicer pa nič, sploh zdaj pri drugem, služba normalno, doma vse normalno. Ne moreš, sploh če že imaš enega otroka, pri prvem se mi vseeno zdi, da, sploh glede na to, da sem bila šest mesecev na bolniški, da se ti življenje spremeni, ker nisi navajen skoz samo počivat in ležat, pri drugem pa hvala bogu, da je bilo toliko v redu, da ni bilo treba kaj dosti spreminjat.

Se ti je kdaj zdelo, da obstajajo neka pravila, nepisana, kaj se za nosečnico spodobi in kaj ne?

Ne, sploh zdaj se mi zdi, da ne. Mogoče starejša generacija še malo gleda na to bolj kritično, moja generacija pa nima več ne predsodkov, ne meril, ne pravil, ki bi določala, kaj je prav.

Nisi dobila kakšnega nasveta, očitka, da se morajo nosečnice pazit?

Ne, ne.

Si vozila avto?

Ja, do konca.

Kaj pa oblačila, kako si se oblačila, si ti zdi, da je treba trebušček poudariti ali ga čim bolj skriti?

Nisem se nekaj preveč obremenjevala s tem, meni je bilo važno, da sem se jaz udobno počutila, načeloma nisem skrivala trebuščka in do konca nosečnosti sem tudi oprijete stvari nosila, nikoli nisem imela problemov s tem. Tudi ko sem gledala poleti nosečnice, ki so kazale trebuščke, hvala bogu, sploh če je kak lep trebušček, se mi zdi, da mi je bilo celo všeč. Vem pa, da vsem mogoče to ne paše ali da bi eni znali kako slabo reči...

Kaj pa tvoja ženskost, si se v nosečnosti počutila bolj žensko ali manj žensko?

Nisem sicer dosti razmišljala o tem, ampak če že, potem manj. Ker vseeno telo se ti spremeni, malo preveč se razširiš, da bi se nekak preveč seksi počutil, res pa je, da takrat si preveč osredotočen na otroka, pa na to, kako se boš na materinstvo pripravil, da mogoče ne razmišljaš toliko o sebi. Niti se nisem obremenjevala s tem, niti nisem razmišljala kaj preveč o tem, ampak če zdaj nazaj gledam, ne, ne bi rekla, da sem se kaj preveč žensko počutila.

Kakšen se ti pa zdi, da je pri nas družbeni status nosečnic?

Hmmm... Težko reči, ker okolje, v katerem se jaz gibljem, predvidevam, na nekje na vasi je družbeni položaj nosečnice različen... Ne vem, če se sploh družba kaj ekstra obremenjuje s tem, da jemlje to kot nekaj naravnega in normalnega, že to ne bi rekla, da neko ekstra prednost daje, da si noseč ali neko posebno pozornost... Ne vem, sploh v drugi nosečnosti nisem imela občutka, da sploh zunanje okolje zapaža ali kaj ekstra sploh polaga pozornost na nosečnost.

Se ti zdi, da je sprejemljivo, da pri nas nosečnica izjavi, da nosečnost ni samo lepa in blažena, da se ne počuti vedno srečno, da so strahovi, da to ni takšno glorificirano pričakovanje?

Mislím, da je vedno več tega, da je vedno več žensk, ki govorijo o svojih depresijah in strahovih. Zdaj, do druge nosečnosti, v bistvu sploh nisem vedela, da obstaja depresija že v času nosečnosti, dobro, za poporodno depresijo so že vsi slišali, ampak da je lahko ženska že v času pričakovanja in nosečnosti žalostna, osamljena, čeprav ima ljudi okoli sebe... Ja, se, malo več govori o tem, da to ni več tabu tema. Pa tudi se mi zdi, da se ljudje malo bolj zavedajo ali vsaj tisti krog ljudi, ki pričakuje otroka, ki razmišlja o tem ali celo že ima otroka, da se zaveda tega in se tudi pogovarja o tem. Mogoče starejša generacija pa na to niti ni polagala pozornosti. Vseeno se mi, da je bila nosečnost včasih bolj breme žensk, zdaj pa vsaj malo, da so moški vsaj malo bolj osveščeni, kaj se dogaja.

Kakšna pa je medijska podoba nosečnosti, je realna?

Sploh nimam občutka, da se mediji kaj dosti ukvarjajo z nosečnicami in nosečnostjo, zelo redko se sploh spomnim, da bi bile neke ekstra oddaje ali reklama ali karkoli, posvečeno nosečnicam, bolj mogoče časopisi, ki so prav specializirani za to, ampak to samo pozitivno. Slabo je samo to, da samo tiste, ki se jih to ekstra tiče, tiste vzamejo to v roke, pogledajo in preberejo, ostali krog ljudi, ki mogoče pa bi bilo vseeno dobro, da so tudi seznanjeni z določenimi stvarmi, pa ne. Tisti, ki jih to zanima, tisti, ki se jih to tiče, tisti, ki se pač v tem trenutku pripravljajo na starševstvo, imajo v medijih dokaj pozitivno podobo same nosečnosti in poroda. Je zelo dosti teh revij, specializiranih, zelo dosti pozitivnih stvari, ki se jih tam lahko najde... Ampak to v glavnem nosečnice, ne pa širše družbeno okolje.

Pa niso preveč poudarjene samo pozitivne, lepe strani?

Ne, mislim, da ne, da večina teh revij, kar sem jih jaz kupovala, da je sigurno v vsaki številki tudi kaka bolezen ali kake nepravilnosti, tudi kar se nosečnosti tiče, ravno za te predporodne depresije, to sem tudi v revijah, slučajno, prebrala. Drugače se mi pa zdi, da, če že gre kaj narobe ali če bi že moral najti neko tako temo, ki ni pozitivna, da je z otrokom ali karkoli kaj narobe, bi prej našel v teh strokovnih knjigah kot pa v takih revijah. Večina stvari je pozitivnih in lepih, še intervjuji, ki so, redkokdo tako javno pojamra, kako je grozno in težko in naporno...

Razdelitev domačih del, se je to v nosečnosti kaj spremenilo, tvoja obremenitev?

Ne, midva imava načeloma, da sva si razdelila, določena področja so moja, določena njegova, in to je ostalo celo nosečnost. Kvečjemu zdaj po porodu, je mož prevzel večjo skrb za starejšega, ker pač ne morem oba... Drugače pa, ne.

Kaj se ti je v nosečnosti zdelo najlepše in kaj najhujše, najtežje?

Najlepši je sigurno porod, pa ta pričakovanja. Včasih na koncu, kak mesec dni pred porodom, se ti zdi, da sploh ne moreš dočakati, kdaj ga boš videl in vedel, da je vse v redu. Najhujše pa je vedno takrat, ko ti kdo reče, da je kaj narobe ali da kak izvid ni v redu, ali da moraš čakati na kake rezultate. To mi je bilo pa vedno grozno. Samo, dobro, potem pač sprejmeš, da tako pač je in vedno nekako upaš, da bo pa vse v redu. Jaz sem načeloma optimist, čeprav ne rečem, da me ni bilo strah, ampak tako nekako, čisto globoko v sebi, se mi je pa vedno zdelo, da bo vedno vse v redu, pa da je z obema vse OK. Da pa bi bilo kaj res groznega, hudega, to pa ne.

Si imela kakšne posebne metode za premagovanje strahu, negotovosti?

Ne, ne.

Samo pozitivno razmišljanje?

Kaj jaz vem. Imam kolegice, ki so se pripravljale tudi s kakimi posebnimi metodami, jaz pa ne, niti na porod, niti v nosečnosti. Tako se mi je zdelo, da tako kot sem pač v vsakdanjem življenju, saj ima vsak, ne samo v nosečnosti, kake strahove, pa gre kaj narobe, kake problemi ali karkoli, se pač soočiš. Jaz sem ugotovila, da je najlažje, ko sam pri sebi razčistiš, pa sam s sabo urediš, v svoji glavi, ti nobena druga metoda in pogovor ne koristi, če pri sebi ne razčistiš. V nosečnosti je isto.

Najlepša hvala za pogovor in vse dobro ti želim!

Priloga F:

5. intervju

Anja, stara 25 let, šest mesecev po porodu prvega otroka

izobrazba: študentka/absolventka družboslovne smeri,
živi v izvenzakonski skupnosti,
živi v majhni vasi, kamor se je iz Ljubljane preselila pred dvema letoma.

Intervju začel na respondentkinem domu v četrtek, 19. januarja 2006, ob 14. uri in (zaradi nepričakovane prekinitve) nadaljevan istega dne zvečer po elektronski pošti.

Čigava je bila odločitev za nosečnost, bolj tvoja ali bolj partnerjeva ali od obeh?
Odločitev je bila bolj moja, se ji pa fant ni upiral. Vedela sem, da bom pavzirala 3. letnik, da moram končat se četrtega, tako da sva imela dovolj časa za nosečnost.

Kako si ugotovila, da si noseča, kdaj si delala test, kako si se takrat počutila?
Test sem delala 3 dni potem, ko mi je zamujala menstruacija. Ker se mi to ponavadi ni dogajalo, mi je bilo takoj jasno, koliko je ura. Sicer pa je bil to ponedeljek zjutraj. Po jutranji kavi sem odšla v lekarno.

Kako si povedala partnerju, bodočim starim staršem, prijateljem in kakšen je bil njihov odziv?

Vsem kar po telefonu, starim staršem namreč. Vsi so bili zelo veseli. Fantu pa najprej ni bilo nič jasno, mislil je da je to šala. Bil je prijetno zmeden. Prijateljice so bile kao vesele, kasneje pa smo se večinoma odtujile, ker se jim je zdelo, da se ne znam pogovarjat nič drugega kot o plenicah.

Kdaj si bila prvič na pregledu?

V 11. tednu, datuma prej nisem dobila.

Si na prvem ultrazvoku videla bitje otrokovega srčka, kakšen občutek je to?

Ja, občutek je najbolj podoben strahu, po mojem mnenju, saj ne veš, kaj te čaka in kako bo vse skupaj izgledalo- nosečnost namreč in potem še vzgajanje malega človečka.

Kaj ti pomeni, da lahko danes v nosečnosti večkrat vidiš otroka na UZ, ali bi se v nasprotnem primeru kako drugače navezovala nanj?

UZ mi ni bil nek bistven način navezovanja, ker se vedno nisem imela predstave o tem, kakšen otrok bo. Več mi je pomenilo njegovo brcanje. Dobra stvar UZ mi je, da lahko morebitne večje okvare prej in lažje zaznajo. Seveda me je zanimal tudi spol.

Si opravila katero od dodatnih preiskav za ugotavljanje morebitnih napak pri plodu (nuhalna, amnio)?

Šla sem na nuhalno svetlino, kar je verjetno že kar rutina in izvedela, da je vse ok glede na verjetnosti.

Se ti zdijo ti pregledi koristni ali gre samo za vnašanje dodatnih strahov in bojazni?

Pregledi se mi zdijo koristni, vsaj nuhalna svetlina, kar je v bistvu samo UZ. Na amnio pa mi na srečo ni bilo treba iti.

Si imela izdelano odločitev, kaj bi naredila v primeru slabih rezultatov/napovedi?

Zdaj verjetno lahko pametujem, da bi se odločila za prekinitev nosečnosti, verjetno pa je odločanje v takih situacijah drugačno. Takrat me je predvsem skrbelo, ker sem imela v prvih nekaj dneh po zanositvi zobni rentgen (ko še nisem vedela, da sem noseča). Moj plan je bil prekinitev, če bi nuhalna kaj pokazala, samo ne vem, če bi se potem res tako odločila. Na srečo se mi ni bilo treba.

Si vedela za otrokov spol, si vprašala zanj?

Ja, na pregledu v 5. mesecu sem izvedela, da je verjetno punčka, kar je potem tudi bila.

Zakaj se ti zdi to pomembno vedeti?

Čisto v športnem duhu, saj smo doma stavili datum rojstva in spol že pri sestriini nosečnosti. Šlo je zgolj za radovednost. Presenečenje se mi zdi vedno, ker človek tudi malo podvomi v napoved v 5. mesecu, je kar zgodaj.

Je bil partner kdaj prisoten pri teh pregledih (zlasti UZ), kakšne so bile njegove reakcije?

Bil je na nuhalni svetlini, ostale preglede pa sem imela dopoldne in ni mogel iz službe. Meni se je zdelo da je ponosen in pa prestrašen seveda.

Kako si bila zadovoljna z odnosom zdravstvenega osebja v času tvoje nosečnosti?

Moram priznati, da so bili korektni in da so na ginekološki kliniki celo dajali prednost nosečnicam, kar se v visoki nosečnosti zelo pozna, če čakaš 15 minut ali pa 2 uri. Moje izkušnje so pozitivne.

Si dobila vse informacije, ki si jih želela, si morala sama spraševati ali jih je zdravnik povedal samoiniciativno?

Stvari, ki so me zanimale, sem si prebrala, nekaj mi je povedal ginekolog, ki pa je bil zelo nesamoiniciativen, ker je po mojem mnenju pričakoval, da sem si stvari že sama prebrala, kar je glede na dosegljivost literature tudi za pričakovat. Tudi zaradi čakanja na 1. pregled.

Česa si se v nosečnosti najbolj bala?

Da otrok ne bi bil zdrav in moje reakcije na potencialno okvaro, bolezen. Če bi znala živeti s tem.

Si kdaj pomislila na to, da lahko tudi ti umreš?

Ne, počutila sem se odlično in varno.

Kdo so ljudje, ki so ti bili v času nosečnosti najbližje, na katere si se lahko vedno obrnila?

Partner, starši moji in njegovi, ter moja sestra z družino.

Si spremljala spletne forume?

Takrat ne, razen ko sem sestro prosila, da povpraša za neko mnenje glede vozička in že prej omenjenih potencialnih posledic zobnega rentgena. Osnovna funkcija forumov se mi zdi izmenjava mnenj, moraš pa za to imet čas in veliko volje. Jaz le te za klepetanje po internetu nisem imela.

Se ti zdi, da bi bila potrebna nekakšna "posvetovalnica", skupina za samopomoč, morda, kjer bi ženske lahko dobile odgovore na vsa vprašanja, ki se jim v tem času zastavljajo?

Mogoče v zdravstvenem domu ali na ginekološki kliniki. Sama potrebe po tem nisem začutila.

Kako si spremenila svoje življenje v nosečnosti?

Opustila sem kajenje, jedla veliko bolj zdravo, študirala kot se nikoli in z manj napora kot pred nosečnostjo. Sicer pa sem se držala mota, da če je zadovoljna mama, je zadovoljen tudi otrok. Počutila sem se dobro in sem delala po svojem splošnem počutju.

Se ti je zdelo, da obstajajo neka pravila, tudi nepisana, kaj se za nosečnico spodobi in kaj ne?

Nisem zasledila tega in vem, da se ženske različno obnašajo. Edino, kar me vedno negativno preseneča, je to, da ženske ne prenehajo s kajenjem v času nosečnosti, predvsem mi ni všeč pogled na njih s cigareto in velikim trebuhom.

Kako si se oblačila, misliš, da je prav, da nosečnica svoj trebušček poudari ali bi ga bilo bolje čim bolj skriti?

Nosila sem udobna nosečniška oblačila in trebuha nisem skrivala, ga pa nisem ekstremno poudarjala oziroma nisem ga razgaljala.

Si se v nosečnosti počutila bolj žensko ali manj kot sicer?

Ne, ampak predvsem drugače žensko. Tudi od fanta sem dobivala še vedno občutek ženskosti, nisem pa si domišljala, da sem super sexi.

Si vozila avto?

Še na dan poroda.

Kakšen se ti zdi, da je pri nas družbeni status nosečnice, ali s tem pridobi ali izgubi?

Ko zanosiš, najprej izgubiš, ker je polno vprašanj glede zaposlitve, pa tudi prijatelji se obnašajo drugače. Midva sva bila v najinih družbah prva, ki sva postala starša, in se še niso vsi navadili na to. Predvsem moji prijatelji, medtem ko so njegovi bolj prilagodljivi.

Je sprejemljivo izjaviti, da nosečnost ni samo lepa, da to ni vedno samo obdobje blaženega pričakovanja, ampak je lahko tudi neprijetno, tečno itd.?

Jaz sem imela srečo, saj sem se počutila dobro, edino zadnji mesec so mi nenormalno zatekale noge. Sicer pa nisem bila tečna, vsaj tako vsi pravijo. Veliko sem spala in uživala na faksu s kolegico, s katero sva si delili izkušnje. Meni je bilo lepo.

Kakšna je bila v času nosečnosti tvoja obremenitev z domačimi deli, kako sta si delo delila s partnerjem, kako drugače kot običajno?

Kuhala sem veliko boljše kot ponavadi in za to sem si vzela več časa. Sicer pa sem svari postorila sama, kar mi je tako pasalo (likanje, pomivanje kopalnice...). Vedela sem, da če ne bom zmogla ali se mi ne bi dalo, da bi mi fant ali pa moja mama priskočila na pomoč. Pa tašča tudi. Edino spomladi mi je prišla neka gospa pomiti okna, ker sem bila čisto na začetku 9. meseca, mami pa nista mogli.

Kaj je v nosečnosti najlepše in kaj najtežje?

Najlepše je pripravljanje in »kupčkanje« opreme za bodočega malčka (poleg novice, da je otrok zdrav), najtežje pa roditi. Meni se je to zdelo presenetljivo naporno, se pa izplača, 100000000%.

Hvala za pogovor in vse lepo ti želim.

Priloga G:

Primeri opor na internetu

1. Primeri informacijske podpore

Primer: 1.1. Katera je zanosila z iui?

Avtor: maša25

Datum: 23-03-06 07:51

pozdravljene..

ker imam v petek inseminacijo me zanima, katera je zanosila s pomočjo inseminacije ? in v katerem poskusu je uspelo?

najlepša hvala za odgovore...

.....

Avtor: majča74

Datum: 23-03-06 09:04

Ja, jaz sem zanosila z IUI januarja letos - uspelo pa je v prvem poskusu :-)

Veliko sreče :-)

.....

Primer: 1.2. Kako zanositi – nujno!!!!

Avtor: jum

Datum: 17-03-06 14:56

lep pozdrav!

znanka me je prosila, če ji lahko sprintam z neta vse možnosti, kako zanositi. njen prvi otrok je star že 10 let. brala sem sicer forum neplodnost, ampak nimam časa kej dosti brskat. ali ima katera že kej shranjeno o teh stvareh? pa katera zdravila? pa kaj to sploh je neplodnost (kdaj se uradno par smatra za neplodnega...).

zelo bom hvaležna za čimprejšnjo pomoč.

.....

Avtor: BRINA

Datum: 17-03-06 17:37

Draga jum,

to je pa tako obsežna in zapletena tema, da je takole ne bo mogoče obdelati. Če si sodelavka resnično želi otroka, bo pač morala stopiti do ginekologa. Tam bo dobila prve napotke in verjetno opravila prve preiskave. Ko bo imela terapijo ali vsaj kakšen izvid, pa bo lažje odgovarjati.

Neplodnost je resnično širok pojem, tako da... kar k G!

Brina

.....

Avtor: [zmaga](#)

Datum: 19-03-06 09:23

Če je ženska že dopolnila 35 leto, se poskuša doma le pol leta; če je pa mlajša, pa eno leto. Po 35 letu, še posebej po 38, je vsak mesec pomemben za uspeh zanositve. Oglejte si članek Staranje jajčnikov, ki je tudi na internetu. Vzrokov za neplodnost je resnično veliko. Ali so njeni jajcevedi prehodni? Kakšno je njeno hormosko ravnovesje (FSH, progesteron, estradiol...) To je le nekaj namigov. Srečno!

Primer: 1.3. Nuhalna svetlina :(

Avtor: *nina*

Datum: 23-03-06 15:51

Zanima me če je še katera s podobno izkušnjo in kaj ste storile.

Danes sem bila na prvem UZ in glede nuhalne svetline je bilo v ambulantni karton napisano naslednje:

Nosna kost vidna. Nuhalna svetlina se ne prikaže. G ni komentiral ničesar :(((

In to je vse. Je imela še katera podoben primer? Meni sploh ni jasno kaj naj sedaj naredim.

.....

Avtor: drejka1

Datum: 23-03-06 16:27

Najprej se odloči, ali nameravaš otroka obdržati ali ne. Če 100% zaupaš testu, ki si tolikšnega zaupanja ne zasluži (recimo, da ima 70% verjetnost), se pač samoplačniško naroči k drugemu zdravniku. MOžno je, da imaš tako napisano, ker otrok ni bil prav obrnjen. To vem, da je najpogostejši razlog, da se NS ne da zmeriti. Odloči se seveda sama.

Sama nisem nikoli hodila na nobene teste, pa sem že precej preko 30., ko so tveganja večja. Otrok se mi zdi nekaj čisto mojega in sprejemam ga takega, kot je, sploh, ker so testi tolikokrat nezanesljivi.

.....

Avtor: gostja

Datum: 24-03-06 13:12

Na tvojem mestu bi sla k nekomu, ki ima LICENCO. Razen, ce bos otroka obdržala ne glede na rezultat. Potem merjenje itak nima nobenega pomena.

Tu najdes seznam <http://www.webs4sme.co.uk/fmf01/get11-14sono.php> tistih, ki imajo licenco pri nas. Kje pa delajo pa ne vem.

Primer 1.4. Očka na porodniškem

Avtor: majcica14

Datum: 20-03-06 18:16

Nekje sem zasledila, da gre lahko tudi očka na porodniški dopust (baje po dveh ali treh mesecih od rojstva).

Ali katera ve, če je to res. Malo sem brskala po netu, vendar nisem nikjer nasla nic konkretnega.

.....

Avtor: [amai](#)

Datum: 20-03-06 20:31

prvih 105 dni (3 mes.) je porodniški dopust in ta pripada mami. Po treh mesecih lahko porodniški dopust nastopi tudi očka namesto mami.

Spletna stran, ki vsebuje ogromno koristnih informacij o tem in še o čem drugem, je od CSD LJ-Šiška.

Tukaj si lahko pogledaš o tem, kar sem napisala: <http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/porodniskiDopust.asp>

če klikneš na levi strani link "dopust za nego in varstvo otroka", boš prebrala, kako je v naslednjih 260 dneh, kdo jih lahko koristi ipd..

.....

Avtor: crtica

Datum: 20-03-06 20:31

Porodniški dopust (prvi meseci) je za mamo, potem se pa s partnerjem dogovorita, kdo bo izkoristil dopust za nego in varstvo otroka. Vec o tem: <http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/dopustNegaVarstvo.asp>

2. Primeri emocionalne opore

Primer 2.1. Rabim malo spodbude!

Avtor: Romi

Datum: 15-03-06 14:50

Zdravo nosečke!

Že uvodno sporočilo pove dosti....rabim spodbudo, pa da me malo potolažite...

Za seboj imam že 2 ss, zadnji je bil decembra lani v 9 t., včeraj pa presenečenje na kvadrat....pokazal se je močni +.

Saj sem zelo vesela ampak v ozadju mi srečo kvarita prejšnja ss. Ne vem če bi še prenesla eno takšno nesrečo.

Imam skoraj 5 letno hčerkico, čudovitega moža, vsi trije si želimo bratca ali sestrcu.

Rabim kakršno koli toplo besedo ampak ne mi reči pozabi na slabo..., ker ne znam, ne morem...

lp, romi

.....

Avtor: [sončica](#)

Datum: 15-03-06 14:55

Saj bo, važno je, da je zdaj plus. Veseli se vsakega dne posebej, pa bo šlo.

.....

Avtor: tati

Datum: 15-03-06 15:43

Tudi sama imam 5letno hčerko, sedaj pa za sabo 2ss, pa še eno IMN. Popolnoma razumem tvoj strah, ampak, romi ne prepusti se mu! Slabe misli lahko veliko slabega naredijo. Jaz nisem obupala in primeri kot je tvoj me držijo pokonci. Če je drugim enkrat uspelo, bo tudi tebi sedaj in tudi meni enkrat. Večkrat pogledam svojo hčerko in pomislim, če mi je enkrat uspel takšen mali čudež, ni vrag, da mi ne bo ponovno!

Držim pesti zate in ti želim lepo, mirno nosečnost! Ti se pa le spodbujajo in misli le pozitivne misli!

.....

Avtor: [Captain Janeway](#)

Datum: 16-03-06 08:58

Čestitam in navijam zate in malega srčka.

Čim manj črnih dni in čimveč sonca ti želim.

Primer 2.2. Negotova

Avtor: deževna

Datum: 19-09-05 08:45

pozdrav vsem. zanosila sem brez posebnega načrtovanja, pa tudi nič nisem naredila, da do tega ne bi prišlo. stara sem dovolj (30), a me zadnje dni - odkar vem, da sem noseča, prav mori, ne morem se znebiti občutka, da je še vedno prezgodaj, da bi še to in to, da bi še potovala, da še nisem pripravljena, da se moram odpovedati športu, obliki telesa, prostemu času, joooj, da bo vse drugače, da mogoče ne bom zmogla, ne bom znala...

fant je navdušen, pravi, da bo ok, a vseeno imam občutek, da se on ne bo tolikim stvarjem odpovedal in torej lahko govori. Zelo se bojim, da bi me zagrabila depresija. pomagajte! kako ste se vi borile proti temu? fant mi pravi, da bi drugo leto enako razmišljala, jaz pa ne vem...

.....

Avtor: ninny

Datum: 19-09-05 08:55

Mislím, da so tvoji dvomi precej običajni. Pusti času čas in še preden se boš zavedla, boš že pogledovala za modrimi ali roza oblačilci in gledala razne dudice in flaške ipd... Če ne prej, pa takrat, ko boš začutila prve brce.

Odpovedati se boš morala res marsičemu, to je res, ampak ne za celo življenje. Potovanja te čakajo, ko dete malo zraste, telo boš z malo truda in odrekanja dobila nazaj en dva tri, prostega časa je tudi manj, ampak se vse da. Življenje se ti obrne na glavo, ampak tudi od tam je pogled čudovit. Vsaka je enkrat

prvič mama in vsaki se pojavljajo vprašanja, kako bom zmoga in ali bom znala. Ampak zmoreš in znaš, ker pač moraš.

.....

Avtor: [Scarlet](#)

Datum: 19-09-05 09:06

Joj kok jest poznam ta občutek...ja ampak mogoče se lahko potolažiš: po porodu boš v treh mesecih shujšala in boš imela skoraj isto postavo kot zdaj; otok bo tako hitro zrasel, da še dojela ne boš; predstavljam kako smo se nekatere počutile, ko smo zanosile pri 20-ih; nikoli ti ne bo žal...

Primer 2.3. On kar naenkrat noče otroka

Avtor: [ewy](#)

Datum: 03-03-06 09:14

Pozdravljene!

Moje sanje on prelepi nosečnosti in njegov nebeški odnos do mene so se kar naenkrat spremenili.

Sploh ne vem kje naj začnem, ampak moram si malce olajšati dušo...

...Rekla sem mu, da sem mu rezervirala knjigo, Hura očka bom, nato se je pa vse skupaj začelo. Potem se on obrne k meni iz s tako strašnimi očmi prične govoriti in govoriti in govoriti. Sploh ne vem od kje so prihajale vse tiste besede. Otroka sva si oba želela, nisva se obremenjevala s tem kdaj bo, se je pač dokaj hitro zgodilo. Hvala bogu!

Povedal je, da resno razmišlja, da bi morala splaviti in omenjal kar neke strahove, ki jih nikakor ne razumem. Češ kakšno breme bo to zame, in kako bom revica, itd. V glavnem je verjetno želel v meni vzbuditi tisti občutek, da bi mu pritrnila.

Solze so mi kar lile iz oči. Sploh ne vem kaj naj si mislim. Bitjece v meni raste že 7 teden, na prvem pregledu sicer še nisem bila, ampak a si predstavljate, da bom šla tja z željo po napotnici za splav? Sploh ne morem razmišljat v tej smeri, pa vendar je zadnja stvar na tem svetu želja, da tega otroka vzgajam sama.

.....

Avtor: [Katinka](#)

Datum: 03-03-06 09:23

Pozdravljena, ne želim si biti v tvoji koži, ker verjetno zelo boli.

Glede splava pa takole, jaz bi se še enkrat o vsem temeljito pomenila, mogoče je imel le preblisk groze, če bi trdil isto, bi ga vprašala če ima drugo in si zato ne upa imeti otroka? In če bi še vedno zatrjeval isto kot prej bi naredila splav, in ga posledično zapustila, saj s človekom ki si ne želi mojega otroka ne bi mogla biti ali pa se odločila da grem na rizik, da bom morda čez devet mesecev samohranilka.

Prosim če ta odgovor jemlješ kot pomoč in še zdaleč ne kot provokacijo, samo, ko mož noče otroka, nekaj ne štima, to da ti bluzi kako boš ti trpela je en lari - fari.

Drži se, bodi močna

.....

Avtor: [teny](#)

Datum: 03-03-06 09:54

Po moje ga je popadel strah pred odgovornostjo. Slišala sem da se to večim moškim zgodi. Marsikdo i a krizo, pa vedno ne pove svoji dragi. On je pač bil odkrit in ti je povedal. Počakaj kak dan in se usedi z njim čez dan, saj so zvečer vsi strahovi še večji. Morda mu je laže že samo ker ti je povedal...? Prikaži mu svoje razmišljanje, pozitivne strani tega da bosta imela otročka, potolaži ga malo, pa boš videla ali je res samo to. Če boš imela občutek da še kaj prikriva, pol ga pa vprašaj, če sploh želi biti za vedno s tabo ali ima kako drugo simpatijo, itd.

Jaz mislim da bosta rešila to krizo skupaj in bosta oba še zelo srečna. Vendar moraš biti močna, saj bo verjetno v tebi iskal oporo, če ga je strah. O splavu pa ne razmišljaj preveč, saj ti bo verjetno kmalu zelo žal, saj je pravi greh zavreči zdravega otročička, pri vseh teh problemih neplodnosti in spontanah splavih, ki smo jih imele in jih nekatere še imajo. Pa srečno!

.....

Avtor: [Ksenija](#)

Datum: 03-03-06 10:33

Ne prenašli se z odločitvami, ki jih lahko obžaluješ celo življenje. Daj mu malo časa, da tudi on sprejme, kar si mu povedala. Mogoče je bil to le začetni šok. Pri nama je bila tako, da nisem mogla zanositi, pa sem mu predlagala posvojitev in sva se ful skregala. Potem čez nekaj dni sva se pa vsedla in predebatirala in se potem vseeno odločila, da dava vlogo. Na srečo je ne bo potrebno realizirati, saj pričakujemo dvojčke. Daj mu čas, moški potrebujejo malce več časa, da se vživijo v novo vlogo, predvsem pa jih skrbi kup stvari, na katere ženske še pomislimo ne.

3. Primeri druženja

Primer 3.1. Septembrke, se bomo kaj pofočkale?

Avtor: [Captain Janeway](#)

Datum: 20-03-06 10:44

Jaz imam PDP 24. 9.

To bo moje drugo dete, prvi ima 16 m.

.....

Primer 3.2. Takooo srečnaaa :)

Avtor: [Polly](#)

Datum: 15-03-06 07:14

Punce, se moram malce pohvalit ;)

Včeraj je bil čudovit dan! Moja skoraj 11-mesečnica je prvič prespala noč v enem kosu, nato je prvič kakala v kahlico. Potem pa sem po dneh groznega strahu in nervoze izvedela še za izvide AC; vse je tako kot mora biti!!!!!! Dobili bomo še eno princesko :)

JUHUUUUUUUU

4. Primeri materialne opore

Primer 4.1. Oddam starejše otroške revije

Avtor: [Tanja](#)

Datum: 11-03-06 22:53

Prodam starejše otroške revije (Moj malček, Mama) če katero zanima. Mi smo jih že prerasli in so nam le še v napoto. Če jih katera želi, naj mi napiše mail. Smo iz Radovljice.

Primer 4.2. Zamenjam (fantek-punčka)

Avtor: MIMI

Datum: 08-03-06 14:06

Pozdravljene

moj prvorojenec fantek ima 2.5 let v juniju pa pričakujemo drugega otroka otroka DEKLICO.

Pa me zanima če ima katera ravno obratno in bi zamenjala dekliška oblekice za fantovske, saj ne mislim vsega in malenkosti kot so bodiji ampak zakaj bi imela moja deklica moder kombinizionček če ima lahko roznega. Ja saj ga lahko kupim (no ne prav lahko, ko moram kupiti vse) ampak moder je zelo lep in kam naj z njim??

Kakšni problemi? Sploh niso problemi le sprašujem če bi katera mogoče zamenjala kaj oblačil?!